

Echipa redacțională:

arh. Ileana TUREANU - președinte UAR
Răzvan HATEA - tehnoredactare și fotografie
arh. Ioana ALEXE - redactor
Aurelian ARIF - redactor
Vlad BRĂTULEANU - tehnoredactare
Claudia ȘTEFĂNESCU - corectură

Coordonator:
arh. Ileana TUREANU - președinte UAR

Redactor responsabil:
Răzvan HATEA

www.uniuneaarhitecilor.ro/BIUAR
ISSN 1582-2117

arh. Marina MACARIE - sigla BIUAR

Se distribuie gratuit
din Fondul Timbrului de Arhitectură

Contact

Centrul de Cultură Arhitecturală /
Secretariat /
Revista Arhitectura / Biblioteca
str. Jean Louis Calderon, nr. 48, București,
sectorul 2, cod 020038

Secretariat: tel. 021.315.60.73, 0737.017.785,
uar_contact@yahoo.com,
secretariat@uniuneaarhitecilor.ro

Revista Arhitectura: tel. 0768.198.178,
0768.198.179,
office@arhitectura-1906.ro

Biblioteca (program cu publicul):
L-V - 10:00-16:00, tel. 021.310.91.94,
biblioteca@uniuneaarhitecilor.ro

ROMÂNIA, MANIFEST AL FORMELOR LA
PALATUL QUINTANAR

4/2025

Din cuprins:

EDITORIAL

PREMIILE SPECIALE ALE BIENALEI

MARII PREMIANȚI AI BIENALEI

TEMA PRIMORDIALĂ LOCUINȚA

BIENALA BALCANICĂ DE
ARHITECTURĂ

U.A.R. - PREZENȚE
INTERNAȚIONALE

REPERE PROFESIONALE

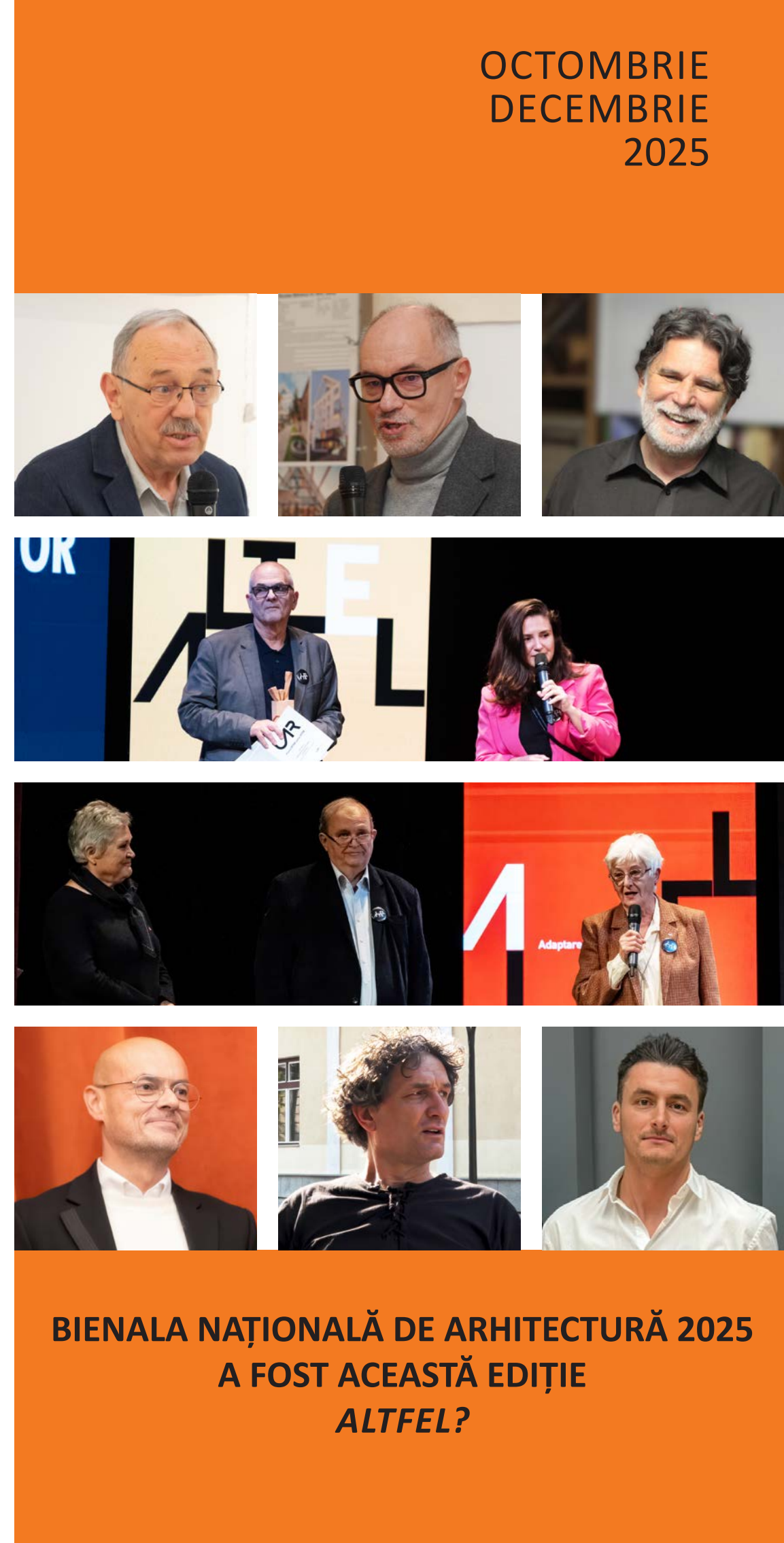
PARTENERIATE

REVISTA ARHITECTURA

LANSĂRI CU DICHIS

IN MEMORIAM

ACTIVITATEA U.A.R.

OCTOMBRIE
DECEMBRIE
2025

BIENALA NAȚIONALĂ DE ARHITECTURĂ 2025
A FOST ACEASTĂ EDIȚIE
ALTFEL?

SUMAR

Echipa redacțională:

arh. Ileana Tureanu - președinte UAR
Răzvan Hatea - tehnoredactare și fotografie
arh. Ioana Alexe - redactor
Aurelian Arif - redactor
Vlad Brătuleanu - tehnoredactare
Claudia Ștefănescu - corectură

Coordonator:

arh. Ileana Tureanu - președinte UAR

Redactor responsabil:

Răzvan Hatea

www.uniuneearhitectilor.ro/BIUAR
ISSN 1582-2117

arh. Marina Macarie - sigla BIUAR

Se distribuie gratuit
din Fondul Timbrului Arhitecturii.

Contact

Centrul de Cultură Arhitecturală /
Secretariat /
Revista Arhitectura / Biblioteca
str. Jean Louis Calderon, nr. 48, București,
sectorul 2, cod 020038

Secretariat: tel. 021.315.60.73,
0737.017.785,
uar_contact@yahoo.com,
secretariat@uniuneearhitectilor.ro

Revista Arhitectura: tel. 0768.198.178,
0768.198.179,
office@arhitectura-1906.ro

Biblioteca (program cu publicul):
L-V - 10:00-16:00, tel. 021.310.91.94, biblio-
teca@uniuneearhitectilor.ro

EDITORIAL

2 A fost această ediție *ALTFEL?* | Ileana TUREANU

PREMIILE SPECIALE ALE BIENALEI

6 Nicolae LASCU | Ana Maria ZAHARIADE

10 Șerban ȚIGĂNAȘ | Ileana TUREANU

12 transPARENȚĂ la Sibiu | Șerban ȚIGANAȘ

16 Vlad GAIVORONSKI și Simina CUC

20 Szabolcs GUTTMANN

22 SOLANGE d'Herbez de la Tour!

24 Premiul „Arhitect în funcție publică”

30 SHILA23 / SACRED SPACES

MARII PREMIANȚI AI BIENALEI

32 Dan MARIN | Dan MARIN

34 Vlad RUSU | Interviu realizat de Ileana TUREANU

38 Arnold MACALIK | Interviu realizat de Ileana TUREANU

42 Attila KIM | Interviu realizat de Ileana TUREANU

48 Cristina CONSTANTIN și Cosmin PAVEL (Abruptarhitectura) | Interviu
realizat de Ileana TUREANU

52 Sergiu ȚIRZIU | Interviu realizat de Ileana TUREANU

TEMA PRIMORDIALĂ - LOCUINȚA

54 Locuința anului 2025 | Amy PEACOCK

56 Top 10 locuințe 2025 | Tom RAVENSCROFT

58 Top 10 locuințe individuale

BIENALA BALCANICĂ DE ARHITECTURĂ

66 BAB 2025 | Ileana TUREANU, curator selecția românească și membru juriu

U.A.R. - PREZENȚE INTERNAȚIONALE

70 El arte y la arquitectura rumana en el Palacio Quintanar | M. GALINDO,
Maria Floarea POP

REPERE PROFESIONALE

74 Hans FACKELMANN, vârful de lance al arhitecturii timișorene | Vlad
Alexandru Gaivoronschi

82 „Gândit în România” - Ediția „Ion Mincu”

PARTENERIATE

90 Bucureștiul care n-a mai fost... | Christia CHIRA

94 Dialog despre arhitectură, educație și responsabilitate comună
| Angela LUPȘEA

REVISTA ARHITECTURA

96 Cu optimism despre patrimoniul balnear | Ioana ALEXE

100 Despre o Bienală care se vede și se citește | Ioana ALEXE

LANSĂRI CU DICHIS

104 Romeo Belea - Arhitect în vremuri tulburi

106 Vasile Mitrea. Spații verzi ale Clujului | Nicolae LASCU

108 Vasile Mitrea - O carieră antologică | Șerban ȚIGĂNAȘ

110 Andreea cel Mare „Prefabricat în România” | Ana Maria ZAHARIADE

114 Despre desen, arhivă și scara umană în arhitectură | Simona RĂDOI

IN MEMORIAM

114 Frank GEHRY (1929-2025)

122 Vasile ȚELEA (1943-2025) | Emil STĂNESCU

ACTIVITATEA U.A.R.

126 Ședințele Colegiului Director și a Senatului, octombrie-decembrie 2025
| Mirela MERCURIANU

PESTE 30 DE ANI DE BIENALĂ NAȚIONALĂ DE ARHITECTURĂ

Text: Ileana TUREANU

A FOST ACEASTĂ EDIȚIE ALTFEL?

De mai bine de 30 de ani, UAR organizează Bienala Națională de Arhitectură. Neîntrerupt. Neabătut. Neapărat.

Cum a fost ediția din acest an?

Să trecem în revistă un „Octombrie de evenimente de arhitectură”

1 octombrie - o seară de lansare a Bienalei, cu amintiri și bilanțuri, la sediul ARCUB din București.

Au fost invitați arh. Alexandru Beldiman - creatorul Bienalei Naționale și organizatorul ei în anul 1994, arh. Dan Marin participant debutant la Concurs, arh. Silvia Pinte - una dintre câștigătoarele primei ediții cu amenajarea magazinului Panasonic din București. Am povestit celor tineri despre breaslă și despre Bienală.

N-ar fi rău să reluăm câteva date, pe scurt.

1994 - Prima Bienală Națională de Arhitectură, la București, cu concurs organizat în 6 secțiuni și deschis arhitecților din țară și diaspora, un Atelier Internațional studentesc și un Festival al Filmului de Arhitectură Liberă, al cărui Juriu a fost prezidat de Liviu CIULEI, care a prevenit:

*Stăm între două pericole: puterea politică și puterea banului.
Creatorul din spatele unei clădiri este înfrânt de o forță dominantă, rece și deformatoare.*

1996-2010 - 8 ediții ale Bienalei s-au desfășurat cu Concurs în 6 secțiuni tematice. Din anul 2004, s-a introdus Secțiunea Arhitectură de Interior și, din anul 2006, Secțiunea de Arhitectură s-a împărțit în funcție de amploarea clădirii „sub și peste 1000 mp”.

2012 - a fost o ediție aniversară, de mare amploare și anvergură, desfășurată sub tema **„120 de ani de organizare profesională și învățământ superior de Arhitectură”**, a cuprins 10 secțiuni și numeroase evenimente asociate - 8 Expoziții, Conferințe, Seminare în locuri emblematice din București. Omagierea lui Ion Mincu, la 100 de ani de la încetarea din viață, s-a concretizat cu alegerea creatorului stilului național în arhitectură ca membru al Academiei Române. Comisar a fost arh. Cristina Gociman. Au participat circa 300 proiecte.

2014 - Bienala cu tema **„Dilemele și provocările spațiului arhitectural”**, într-un an de frământări economice și profesionale. Președintele de onoare a fost arh. Dan Sergiu Hanganu, iar comisar - arh. Sergiu Nistor.

2016 - Bienala a avut ca temă **„Recuperarea Reperelor”** în căutarea originilor și a identității. Președintele Bienalei Naționale de Arhitectură a fost arh. Dan Sergiu Hanganu, iar comisar - arh. Georgică Mitrache.

2018 - Tema (aliniată la programul național de omagiere a Marii Uniri) a fost **„100 de ani de Arhitectură în România”**. Pentru prima dată, BNA s-a extins în toată țara și s-a desfășurat, concomitent, în 7 orașe, în strânsă legătură cu evoluția fenomenului arhitectural (Brăila, București, Cluj-Napoca, Iași, Oradea, Sibiu, Târgu Mureș). S-a dublat numărul de secțiuni pentru a cuprinde mai bine manifestările și expresiile contemporane ale arhitecturii. Președinte de onoare a fost. arh. Romeo Belea, iar comisar - arh. Bogdan Tofan. Tot în premieră, a fost inclusă tânăra generație prin secțiunea „Diplome - Arhitecți în afirmare”. A fost inițiat Concursul pentru Trofeul BNA.

2021 - În perioada pandemiei, Bienala a avut tema **„Acum”**, 15 secțiuni în 7 orașe (București, Cluj-Napoca, Iași, Sibiu, Târgoviște, Târgu Mureș, Timișoara). Comisar a fost arh. Lorin Niculae. S-au introdus secțiunile „Tabere de vară, de meșteșuguri”, „Efemer” și Premiul special pentru „Arhitect în funcție publică”.

„*Bienala 2021 nu trebuie să fie o manifestare de pandemie, bolnăvicioasă și speriată, ci o reacție puternică și în forță a unei bresle dornice și capabile să se implice atât în problemele globale ale planetei, cât și în dilemele și dificultățile locale și în probleme la scara vieții de zi cu zi, ale fiecăruia dintre noi*”. Au participat peste 600 de proiecte.

2023 - Tema „Împreună”, s-a desfășurat cu 15 secțiuni în 8 orașe (București, Baia Mare, Cluj-Napoca, Craiova, Iași, Sibiu, Târgoviște, Târgu Mureș).

Președinte de onoare al Bienalei a fost arh. Vladimir ARSENE, iar comisar - arh. Lorin NICULAE.

ÎMPREUNĂ arhitecte și arhitecți, tineri și vârstnici, studenți și profesori suntem *o profesie de care societatea are nevoie mai mult ca oricând*.

ÎMPREUNĂ învățăm din trecut, construim în prezent și privim către viitor, încurajăm spiritul vizionar și experimentul, folosim tehnologii de vârf și învățăm *din tradiții locale*.

„*Anul acesta tinerii s-au impus, au dominat aproape toate secțiunile și au câștigat tot ce se putea câștiga: premii, respect, popularitate!*”

S-a introdus Premiul special „Henrieta Delavrancea-Gibory” pentru femei remarcabile, prin operă și atitudine, din arhitectura românească, ce a revenit arh. Militza SION.

2025 - Tema a fost „Altfel” - 19 secțiuni în 9 orașe (București, Constanța, Cluj-Napoca, Iași, Sighetu Marmăției, Sibiu, Târgoviște, Timișoara, Târgu Mureș). Președinte de Onoare al Bienalei a fost arh. Șerban Țigănaș, iar comisar - arh. Ileana Tureanu.

Adaptare. Legătură. Transformare. Fundament. Experiență. Libertate.

S-a introdus Secțiunea dedicată Studenților arhitecți și s-a re-introdus Secțiunea Filmul de Arhitectură. S-au înscris în concurs peste 1.000 de proiecte.

2 octombrie a fost seara dialogului. Reperele noastre, arhitecții Romeo BELEA și Dorin ȘTEFAN, au discutat îndelung și interesant în Calderon.

Nocturna de arhitectură cu tema „Clădiri și Contexte” a fost prilejul unor confesiuni și declarații de credință ale celor doi creatori iconici ai arhitecturii românești contemporane, membri ai Academiei Române. Mentorul față în față cu Discipolul devenit, la rândul său, mentor al tinerilor de astăzi.

3 octombrie - Constanța, CAZINOU - Gala de Premiere a Secțiunilor dedicate patrimoniului „Restaurarea

monumentelor de arhitectură” și „Reabilitarea și reconversia clădirilor”, prezentarea filmului „Litoralul românesc. 1955-1989”, realizat de UAR cu prilejul expoziției UTOPIE LA MAREA NEAGRĂ și lansarea cărții „Vilegiatura la malul mării și patrimoniul său arhitectural. Istoria băilor de mare și a cazinourilor din Constanța și Mamaia”, semnată de Delia CORNEA.

7 octombrie - Sibiu, Holul Primăriei din Piața Mare - Gala de Premiere a Secțiunii „Arhitectura timpului liber, Clădiri pentru turism, ospitalitate, loisir”, vernisajul expoziției și conferințele „Construcții sportive” - susținută de arh. Șerban Țigănaș, „Scenografie și arhitectură”, susținută de arh. Corvin Cristian și arh. Adrian Spirescu.

8-9 octombrie - Timișoara, Pavilionul ISHO și Sala ARCHA a Facultății de Arhitectură și Urbanism - Gala de Premiere a Secțiunilor „Clădiri pentru educație, sănătate, cult, comunitate și transport” și „Clădiri pentru birouri - administrație, comerț, servicii și industrie”, prezentarea Expoziției și filmului „Hans Fackelmann” și lansarea revistei ARHITECTURA dedicată educației.

10 octombrie - Sighetu Marmăției, Centrul Cultural Pastoral și Muzeul Etnografic al Maramureșului - Gala de Premiere a Secțiunilor „Revitalizarea rurală” și „Tabere de vară, școli de vară de meșteșuguri tradiționale”, expozițiile lucrărilor realizate de arhitectul Dorel Cordoș, Scolii de vară „ALBA VERNACULARĂ. Traseul șurilor cu acoperiș de paie de pe Transapuseana”, „Clăi și biserici”, „Satul maramureșean” văzut de arh. Peter Wagner, „10 ani de Școli de Vară”, arh. Klara Mathe, proiecția filmelor „Ștefan Câlția. Glăjărie. Aproximarea de un meșteșug”, „Scrisori de la George (G. M. Cantacuzino)”, Mic maraton PechaKucha, „O oră și 10 școli de vară”, demonstrație live cu temă florală de la Mănăstirea din Budești a artizanului Andrei MUȘAT, vizitarea Șurei Casei KOSA și a Casei Stan Pătrunjel din Săpânța.

13 octombrie - București, Teatrul ODEON - Gala de Premiere a Secțiunilor Arhitectură de interior, Filmul de arhitectură, Arhitectura posibilă, dar și a Premiilor Speciale.

17 octombrie - Târgoviște, Muzeul de Istorie a Județului Dâmbovița, Gala de Premiere a Secțiunilor Publicații de arhitectură și Fotografie de arhitectură, vizite profesionale ghidate cu tema „Casele vechii urbe Târgoviște”, Muzeul „Vasile Blendea”, Casa-atelier „Gheorghe Petrașcu”,

Casa „Aramă”, găzduind Muzeul Tiparului și al Cărții Vechi Românești, expoziția „Portret de arhitect” - Daniela Radu, Premiile elevilor Liceului de arte „Bălașa Doamna” cu tema „Remodelare urbană Piața Tricolorului din Târgoviște”.

26 octombrie - Cluj-Napoca, Hubul Universității Tehnice - Gala de Premiere a Secțiunilor Locuințe individuale și Locuințe colective, lansarea cărții „Spațiile verzi ale Clujului. 1316-2022”, autor Vasile MITREA.

27 octombrie - Târgu Mureș, UMFST „George Emil Palade” - Gala de Premiere a Secțiunilor Design urban, peisagistică și infrastructură și Arhitectura efemeră, deschiderea expozițiilor cu lucrări ale studenților arhitecți și a primei ediții a expoziției cu fotografii: „Urban Frames - Târgu Mureș as a living backdrop”, „RE+THINK, deșeurile între RE- și CO+ în arhitectură și design” - Simina Filat, Conferința „Efemer în arhitectură / pare simplu, dar este complicat”, cu participarea reprezentanților la Bienala de Arhitectură de la Veneția din ultimele două ediții: 2023 - proiectul ACUM - AICI - ACOLO al artistei Simina Filat și arhitectului Emil Ivănescu. Expoziție - 2025 - proiectul HUMAN SCALE al Muro Muro Studio - arh. Ioana Chifu și arh. Onar Stănescu și al artistului Vlad Nancă, vizită la Universitatea Sapientia.

30-31 octombrie - Iași, Baia Turcească și Academia Română - Gala de Premiere a Secțiunilor Diplome - Arhitecți în afirmare și Arhitectura studenților arhitecți, vernisajul expoziției dedicate lui Nicolae Porumbescu și realizată de Laurian Ghinițoiu, la sediul Academiei Române din Iași.

A fost „la fel”?

A fost „Altfel”?

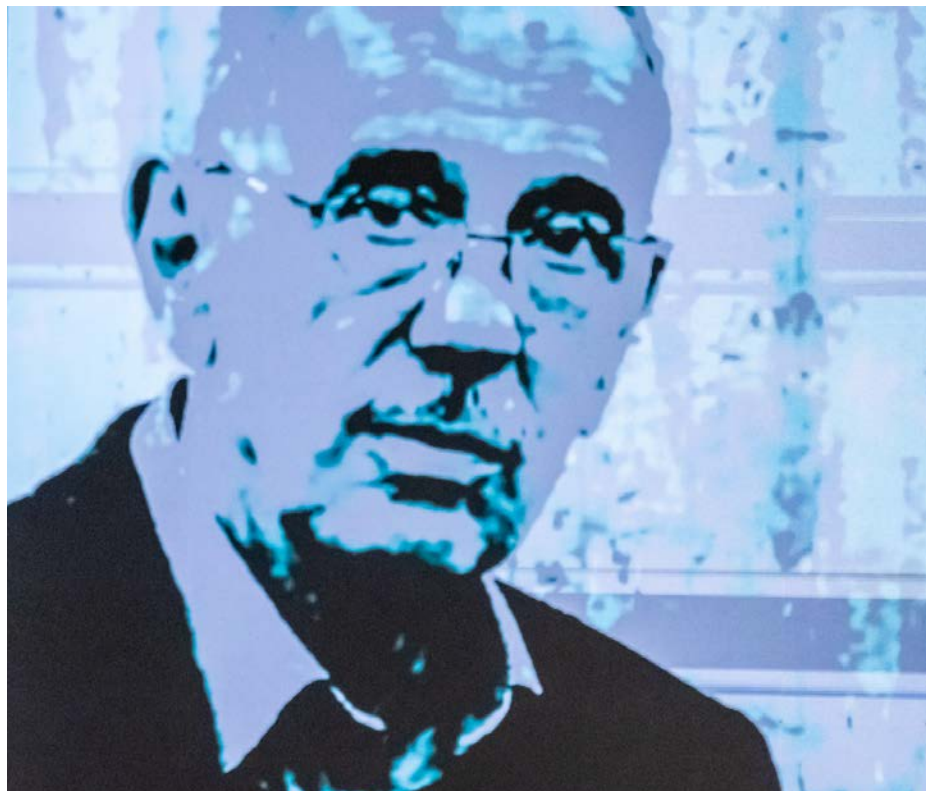
VOI răspundeți!

PREMIUL
„OPERA OMNIA”

Text: Ana Maria ZAHARIADE

NICOLAE LASCU

În 2017, când Nicolae Lascu a împlinit 70 de ani, prietenii i-au alcătuit un volum aniversar¹. Scriam în acel volum:

Prin anii optzeci, bunul meu prieten Nicolae Lascu lucra în condiții greu suportabile la singurul volum pe care îl avem încă despre gândirea estetică în arhitectura românească (scris cu Gh. Săsărman)², pentru ca apoi să alcătuiască, în condiții și mai neprielnice, cele două antologii critice despre parcursul dimensiunii estetice în teoria arhitecturii (prima împreună cu M. Mărgineanu-Cârstoiu, a doua doar el), rămase la fel de singulare³. De atunci s-a îndepărtat de istoria teoriei, a scris în condiții mai favorabile nu antologii, ci mari istorii, cercetări originale și cu succese pe măsură... Dar nimic nu mi se pare mai admirabil decât acea „încăpățănare culturală” care rezista frigului de atunci al bibliotecilor și arhivelor.⁴

Recitind, mi-am dat seama că prin „încăpățănare culturală” atinsesem atunci esențialul - acea forță, acea determinare interioară, care a rezistat nu numai frigului fizic, dar și înghețului care oprea atunci cultura noastră disciplinară. Pentru că **Nicolae Lascu a înțeles că, indiferent cât de grele ar fi circumstanțele, cineva trebuie să continue ce au început „fondatorii profesiei de arhitect în România” atunci când, acum mai mult de un secol, au început să scrie și să publice.** Alături de incredibila construcție instituțională pe care „fondatorii” au realizat-o și au impus-o recunoașterii oficiale pe un teren total nepregătit, alături de patrimoniul construit prin care au afirmat o nouă societate modernă europeană, **„fondatorii” au pus și bazele unui patrimoniu umanist**, mai puțin

palpabil decât cel construit, dar la fel de important pentru calitatea și prestigiul unei profesii care trebuie permanent să-și apere statutul. Dacă ar fi să ascultăm istoria profesiei, acest patrimoniu teoretic este chiar cel care, cândva, în Renaștere, l-a emancipat pe arhitect și a impus arhitectura ca artă liberală și disciplină umanistă.

„Fondatorii” știau acest lucru. Ce-ar fi fost construcția profesiei în România dacă SAR nu ar fi instituit, în 1931, un premiu pentru o primă istorie a arhitecturii românești⁵, câștigat, în 1934, de Grigore Ionescu?

Din generația noastră, **Nicolae Lascu a fost primul care a înțeles că nu avem voie să întrerupem această tradiție umanistă și a hotărât să o continue indiferent cât de greu ar fi.** Deși am fost alături de el aproape 60 de ani, de când am devenit colegi de atelier, mi-e greu să spun când s-a conturat această reală **decizie existențială** cu care a reușit să fie coerent indiferent de piedicile întâmpinate.

Mă întreb dacă decizia a venit doar din marea pasiune pe care, fără îndoială, o poartă istoriei și teoriei arhitecturii sau

dacă nu a fost și forma lui de rezistență la o societate care era ostilă acestei tradiții umaniste; poate l-a ajutat și o „genă academică”, transmisă din erudiția familiei de universitari clujeni din care provine⁶. Dar oricare ar fi fost chimia lui interioară, și-a urmărit cu tenacitate decizia.

Din notele luate atunci în înghețarea bibliotecilor, s-au născut la sfârșitul anilor 1980 cele două antologii, *Arhitectura ca artă* și *Funcțiune și formă*, care sunt încă singurele publicații românești ce le oferă arhitecților și studenților introduceri critice esențiale despre teoria clasică și modernă. Ele continuă astfel opera de traducere în română a textelor fundamentale, începută de G. M. Cantacuzino, Gr. Ionescu, N. Lupu și R. Bordenache cu conștiința faptului că arhitectura românească trebuie să se sprijine pe o cultură clasică solidă⁷. Așa cum reiau și teoria modernă, a cărei traducere, sub conducerea lui C. Lăzărescu, începuse și se oprise în 1969 cu textul radical al lui B. Zevi (N.B.: din 1948)⁸. Și îndrăznesc să spun că reluarea textelor esențiale a sădit o sămânță care a făcut să apară multe în ultimii ani - poate nu întâmplător, majoritatea la departamentul de Istorie & Teorie.

Tot din acele „note înghețate”, îmbogățite în timp prin multe, foarte multe cercetări, s-au născut „marile istorii” ale Bucureștiului semnate de Nicolae Lascu. Tiparul le-a văzut în altă ordine decât cea a genezei; mai întâi s-a publicat volumul *Bulevardele bucureștene până la Primul Război Mondial*⁹, iar abia acum s-a publicat *Bucureștiul modern (1831-1952). Dezvoltare și legislație urbană*¹⁰, volum care reia teza de doctorat susținută în 1997¹¹ - o lucrare a cărei noutate pentru înțelegerea Bucureștiului a făcut-o să circule în nenumărate fotocopii, ca bibliografie fundamentală pentru cercetători, doctoranzi și studenți, și nu numai în România.

Și ca să completez tabloul continuității cu opera fondatorilor, aceleași decizii interioare îi datorăm catalizarea liniei de cercetare și (re)scriere a istoriei arhitecturii românești moderne. A debutat, tot la inițiativa lui Nicolae Lascu, imediat după Revoluție, prin centenarul Horia Creangă din 1992 - prima expoziție dedicată unui arhitect român și primul catalog critic, editat în condiții eroice. Ceea ce, inițial, părea a fi doar o anexă („ruda săracă”) a expoziției UAR cu diaspora, a produs o

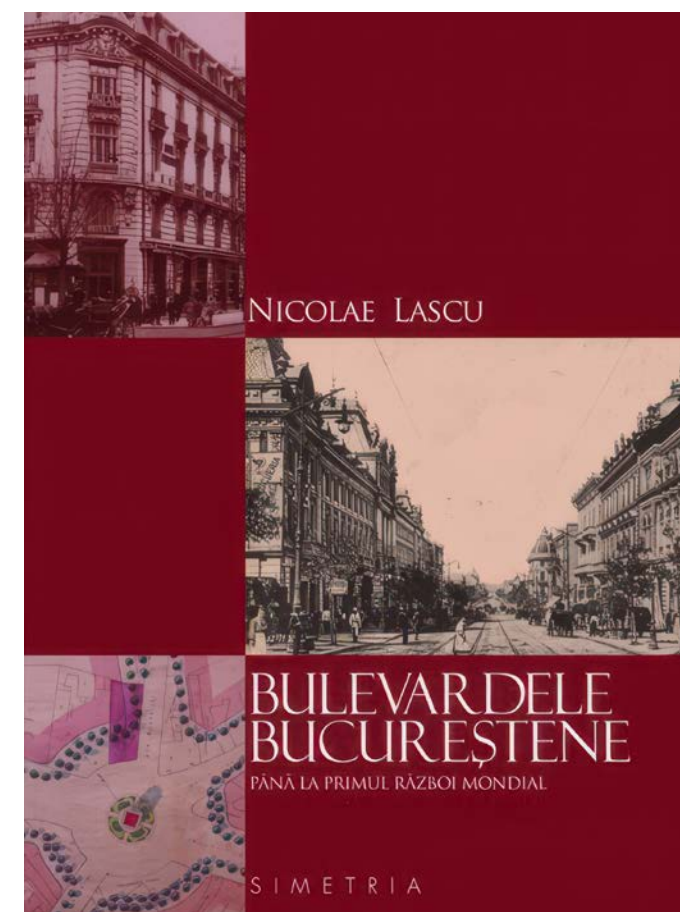
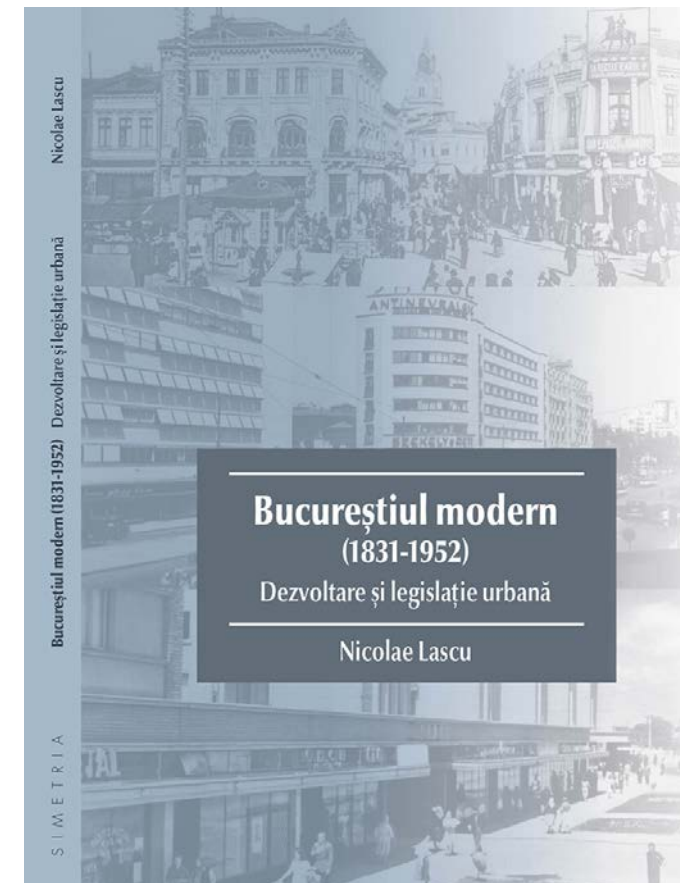
remarcabilă efervescență. A deschis un drum al cunoașterii profesionale care a fost urmat de alți arhitecți din generația noastră, printre care și eu, și de din ce în ce mai mulți tineri - un drum care schimbă permanent peisajul cultural al profesiei.

Inutil să spun că drumul cercetării umaniste, al scrierii istoriei și al reflecției solide asupra profesiei este încă departe de a fi ușor; nu numai că e prea puțin susținut material, dar cere cercetătorului un fel de asceză răbdătoare care e greu de asumat. Este ceea ce Nicolae Lascu a știut printre primii, iar „încăpățănarea lui culturală” a reușit să revigoreze tradiția umanistă a „fondatorilor”.

Premiul *Opera Omnia* pe care i-l acordă BNA 2025 este nu numai recunoașterea calității unor cercetări remarcabile - calitate care s-a impus de la sine, scrierile lui Nicolae fiind deja o referință pentru istorici și istorici de artă, căutate de specialiști străini, citate și publicate și în prestigioase edituri internaționale.

Premiul BNA 2025 reprezintă și recunoașterea acestui tip de construcție - edificiul umanist - ca parte esențială a profesiei de arhitect și a culturii naționale, construcție pe care „încăpățănarea culturală” a lui Nicolae Lascu a reușit s-o susțină și atunci când era mai primejduită, și acum.

Și știu că va continua - opera omnia rămâne deschisă, pentru că Nicolae Lascu mai are multe să ne spună, nouă și generațiilor viitoare. Nu-mi rămâne decât să-i urez succes!

De-a lungul anilor, în cadrul Binalei Naționale de Arhitectură s-au mai acordat:

PREMIUL OPERA OMNIA

2012 - ARH. ROMEO BELEA
2014 - ARH. SEVER NIȚU ȘI ARH. EMIL BARBU POPESCU
2016 - ARH. NIELS AUNER
2018 - ARH. DORIN ȘTEFAN
2021 - ARH. VLADIMIR ARSENE
2023 - ARH. VASILE MITREA
2025 - ARH. NICOLAE LASCU

NOTE

- 1 *Confluențe* (volum colectiv, Mădălina Lascu ed.), Ozalid, 2018.
- 2 Gh. Săsărman, N. Lascu, A. Deac, *Gîndirea estetică în arhitectura românească: a doua jumătate a secolului XIX și prima jumătate a secolului XX*, Meridiane, 1983.
- 3 N. Lascu, M. Mărgineanu: *Arhitectura ca artă. De La Francois Blondel la Camillo Boito*, Meridiane, 1987; N. Lascu, *Funcțiune și formă*, Meridiane, 1989.
- 4 AMZ, *De Architectura Libri decem: Note de lectură între timpuri*, în *Confluențe*, cit.
- 5 La propunerea lui Arta Cerchez, SAR instituie un concurs pentru întocmirea unei istorii a arhitecturii românești, cu un premiu de 100.000 lei pentru lucrarea laureată, la care s-au adăugat donațiile arh. I. D. Enescu (50.000 lei) și arh. Statie Ciortan (30.000 lei) pentru premiile II și III. În 1934, juriul, format din arhitecții Gheorghe Balș și Nicolae Ghika-Budești, îl declară câștigător pe arh. **Grigore Ionescu**, lucrarea acestuia fiind publicată în 1937.
- 6 Fam. Lascu.
- 7 1957: R. Bordenache, *I quattro libri dell'architettura*, 1964: Gr. Ionescu, *Vitruvius*, 1965, N. Lupu: *Regola delli cinque ordini d'architettura*.
- 8 C. Lăzărescu, S. Șora, L. Ghelerter: *Saper vedere l'architettura. Saggio sull'interpretazione spaziale dell'architettura*, Tehnică, 1969.
- 9 N. Lascu, *Bulevardele bucureștene până la Primul Război Mondial*, Simetria, 2011.
- 10 *Bucureștiul modern (1831-1952). Dezvoltare și legislație urbană*, Simetria, 2025.
- 11 Teza a fost alcătuită sub îndrumarea profesorului Alexandru Sandu.

„MARELE PREMIU”

Text: Ileana TUREANU

ȘERBAN ȚIGĂNAȘ

Astăzi avem privilegiul de a oferi **Marele Premiu al Bienalei Naționale de Arhitectură ALTFEL 2025** unui arhitect care a redefinit, prin întreaga sa carieră, sensul și rolul profesiei noastre în România și dincolo de granițele ei — **arhitectul Șerban Țigănaș**.

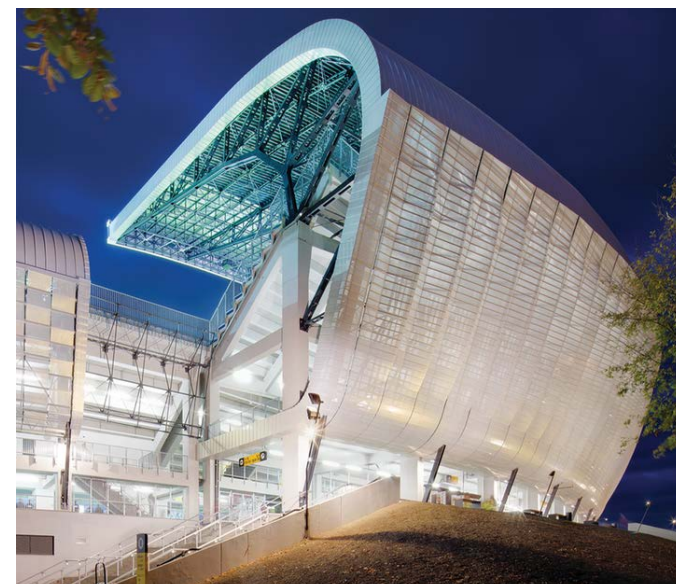
Fondator al biroului multidisciplinar **Dico & Țigănaș**, domnul Țigănaș a demonstrat că arhitectura contemporană românească poate fi în același timp **tehnic riguroasă, cultural relevantă și profund umană**. Proiectele sale sunt repere vizibile ale acestui echilibru.

De la **Arena și Sala Polivalentă din Cluj**, la **Stadionul „Oblemenco” din Craiova** sau **Stadionul „Arcul de Triumf” din București**, lucrările sale nu doar găzduiesc oameni și evenimente, ci **crează locuri de apartenență** — spații în care orașul respiră și comunitatea se recunoaște.

Sub semnătura sa, arhitectura sportivă din România a căpătat o nouă demnitate.

În 2017, stadionul din Craiova s-a clasat pe **locul 4 în lume** în votul unui juriu internațional, iar Arena din Cluj a fost premiată la un concurs din New York. Dar dincolo de aceste recunoașteri, ceea ce impresionează este **coerența unei viziuni**: aceea că arhitectura de calitate este, mai presus de toate, o formă de cultură.

În urmă cu 15 ani, a fost printre cei care au redat **Piața Unirii din Cluj** oamenilor, transformând-o într-un spațiu public viu — un exemplu de intervenție urbană atentă și responsabilă.

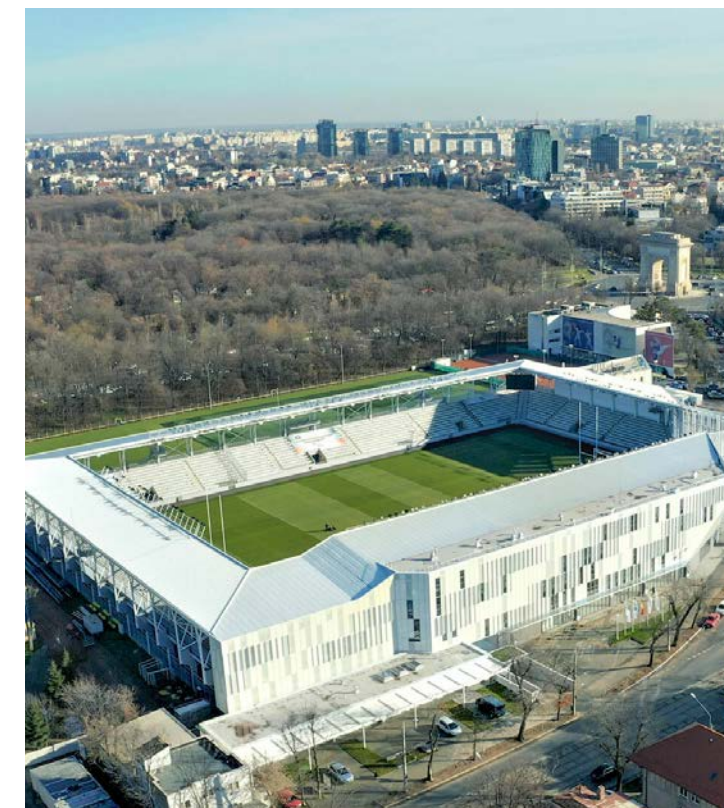
Stadionul „Cluj Arena”, Cluj-Napoca

Sala polivalentă „BT Arena”, Cluj-Napoca

Stadionul „Ion Oblemenco”, Craiova

Stadionul „Arcul de Triumf”, București

Cariera sa nu se rezumă însă la creația arhitecturală.

Șerban Țigănaș este și **profesor, decan al Facultății de Arhitectură din cadrul Universității Politehnica din Timișoara**, unde predă teorie, proiectare și comunicare pentru arhitecți, formând generații de tineri profesioniști care învață de la el nu doar să construiască, ci să **înțeleagă sensul arhitecturii**.

A fost timp de opt ani **președinte al Ordinului Arhitecților din România**, conducând cu viziune și echilibru o instituție esențială pentru coeziunea și afirmarea breslei.

Este **membru al Consiliului European al Arhitecților** și a reprezentat România cu demnitate în **Uniunea Internațională a Arhitecților (UIA)**, unde a deținut una dintre cele mai înalte funcții — aceea de **Secretar General**.

Este o performanță excepțională, care a adus arhitectura românească în dialog direct cu marile teme și personalități ale arhitecturii mondiale.

Prin întreaga sa activitate — profesională, academică și instituțională — Șerban Țigănaș a devenit o **voce de referință** a arhitecturii contemporane.

O voce calmă, lucidă, profundă — care vorbește despre **responsabilitate, sens și cultură**, nu doar despre forme și funcții.

CONFERINȚĂ ȘI EXPOZIȚIE LA SIBIU

Text: Șerban ȚIGĂNAȘ

transpARENȚĂ LA SIBIU

Toamna lui 2025 a fost foarte bogată în ale arhitecturii. Așa îi șade bine oricărei toamne, să fie frumoasă și roditoare! Aș putea spune chiar că a fost o toamnă „altfel”, ca să preiau titlul Bienalei din acest an. Pentru mine și echipa mea de la birou, dar și pentru cea pe care o am la universitate, a fost cu foarte multă arhitectură, expoziții, conferințe, premii, vernisaje, lansări de carte și reviste, de toate și peste tot prin țară.

Cel mai frumos eveniment pentru noi, cei de la biroul de arhitectură și inginerie Dico și Țigănaș, a fost fără îndoială cel prilejuit de secțiunea de la Sibiu a premiilor BNA. Deși sperasem, atunci când am ajutat la conturarea secțiunilor premiilor Bienalei să avem una dedicată clădirilor pentru sport și chiar dacă pe total a fost un număr record de proiecte înscrise în competiție, la categoria **sport** a fost sărăcie mare... un singur proiect înscris. Doamna președintă a găsit două soluții pentru a drege situația și ambele au devenit decizii. Prima a fost să reunim secțiunile din competiție, de fapt să includem proiectele fără concurență de la sport și loisir în aceeași secțiune cu celelalte și să fie judecate împreună, ceea ce s-a arătat a fi foarte inspirat. A doua, pentru a nu lăsa o gaură neagră în zona de dotări pentru sport, ne-a surprins și bucurat în același timp: am fost invitați să facem o expoziție cu proiectele biroului nostru din acest domeniu. S-au adunat câteva în ani și am selectat un număr de 14, majoritatea construite și câteva în șantier plus încă unul în proiect. Cel mai vechi a fost cel din 2008, iar cel mai nou este de acum, când tocmai lucrăm la el. Două dintre ele au fost nominalizate la Premiile Mies van der Rohe, în 2013 și 2017, unul a luat un Premiu al Președintelui UAR în 2012 și un Premiu Architizer A+, unul un premiu

al secțiunii în care a participat la BNA în 2021 și mai putem vorbi și de alte distincții și publicații. Toate acestea ne-au dat încredere în ideea că putem susține o astfel de expoziție doar cu proiectele noastre din domeniul sportului.

Ca de obicei, timpul a fost scurt și plin și de alte provocări, dar asta e bine uneori, pentru că nu poți sta prea mult pe gânduri și trebuie să acționezi. Zis și făcut. De la Sibiu a preluat legătura și organizarea nimeni altul decât Mircea Țibuleac, care a fost perfect, săritor, pedant și foarte bucuros de ceea ce am reușit să punem împreună în spațiul holului Primăriei. Actorii principali din partea noastră au fost Ioana Savu, care a semnat concepția grafică și designul expoziției, și Alexandra Bendea, colega noastră care trăiește și lucrează în Sibiu. Trebuie să aducem mulțumiri și echipei care a realizat imprimarea panourilor, care a fost impecabilă. Eu am făcut selecția de proiecte, am scris textele și am ținut o prelegere cu imagini proiectate la vernisaj.

Expoziția s-a numit **transpARENȚĂ** pentru că tema transparenței și a translucidității ne-a urmărit fără excepție în toate aceste proiecte. Ne-am jucat puțin cu literele și cuvintele, evidențiind în transparență cuvântul arenă. Opțiunea pentru alb-negru, două imagini mari și trei mici pentru fiecare lucrare, paginate la fel, textele scurte și absența totală a desenelor, concentrându-ne pe ambianțe și detalii, ne-au condus către cele 16 panouri înalte, albe, elegante, care nu sunt altceva decât o parte consistentă din viața noastră din ultimele două decenii. Pentru copertă am ales una din fotografiile preferate, făcute la Stadionul Arcul de Triumf de prietenul nostru Cosmin Dragomir, cu care am început o colaborare frumoasă acum 15 ani, cu Cluj Arena. Proiectele au fost derulate cronologic, pentru că lecțiile fiecăruia s-au transpus în teme pentru următoarele, alcătuind împreună o mare familie.

Stadionul CFR Cluj: temporar permanent în pixeli de lumină / descoperirea transparenței și jocul binar al contrastelor;
Stadionul Cluj Arena: o nouă formă de relief pe silueta orașului / arcurile formelor sunt subordonate meandrelor Someșului;
Sala polivalentă BT Arena: Cutia cu valori, învelită în plasă / fațada surprinde mișcarea plasei porții, a fileului sau a coșului;
Stadionul Ion Oblemenco din Craiova: cortina cu falduri se ridică peste arenă / volumul se dezvălește pentru a invita publicul la spectacol;

TRANSP ARENȚĂ

Stadionul Tudor Vladimirescu de la Târgu Jiu: o bandă cursivă între stradă și parc / clădirea ca aparat de tranziție între oraș și peisaj;

Stadionul Național de Rugby Arcul de Triumf din București: arena transparentă între două lumi / o formă particulară de ancorare prin transparență;

Sala Polivalentă TerraPlast din Bistrița: containerul cu vibrații / un exterior care anunță un interior viu;

Patinoarul Remetea Ice Arena din Remetea, Harghita: o oază plină cu gheață / surprinzătoarea apariție ca recompensă a performanței;

Sala Polivalentă din Brașov: cariera de piatră inversată / o formă care sugerează negativul extracției de piatră;

Dâmbovița Arena din Târgoviște: o orgă foarte mare / silueta descompusă în detalii fine;

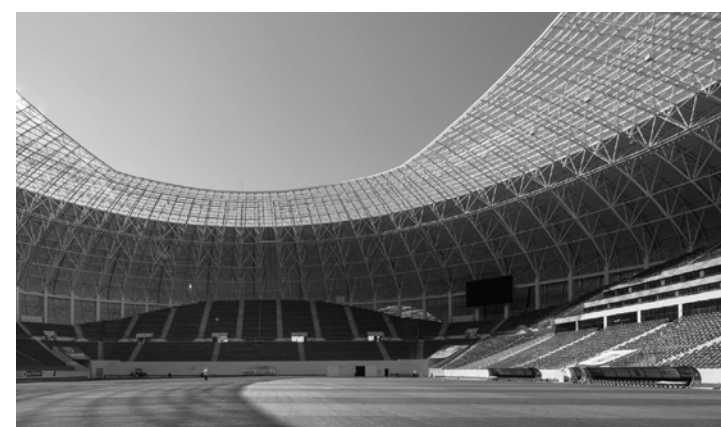
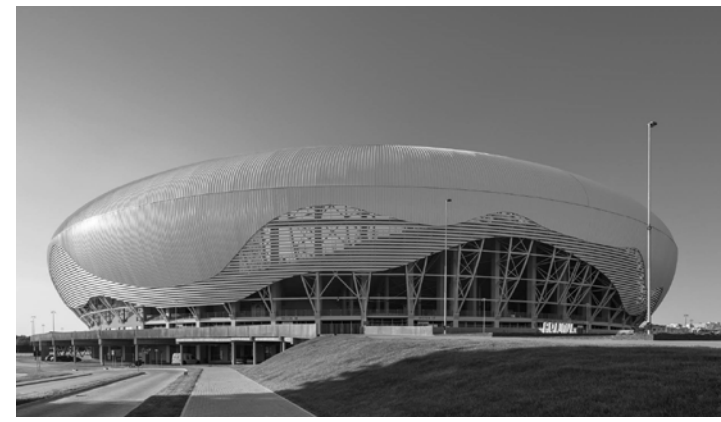
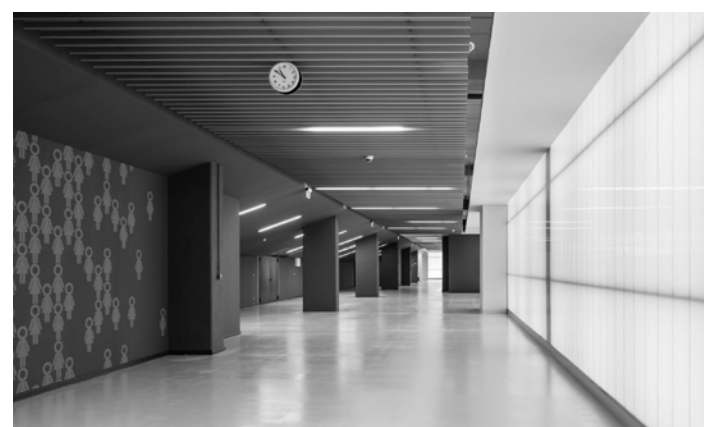
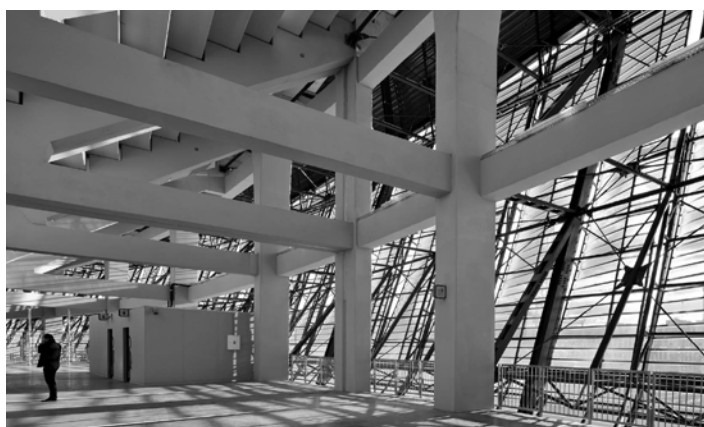
Stadionul din Oradea: o caroserie urbană / inserție compactă și eficientă spațial;

Stadionul din Bistrița: portal spre orizontalitate / angajat în dialog cu sala care îl precede;

Stadionul din Bacău: un fuzelaj în parc / navă pentru călătorii spre performanță;

Stadionul Clubului Sportiv Dinamo București: vulcanul încins / o renaștere în alb și roșu.

Era o zi de octombrie ploios la Sibiu când am venit, 15 colegi din birou, să participăm la vernisaj și gala premiilor. După un prânz copios în centru, am intrat cu toții în sala perfect pregătită de gazde cu ajutorul voluntarilor de la secția de restaurări de arhitectură a UAUIM. Am încercat să pătrund în timpul videoproiecției pe care am făcut-o în temele și lecțiile fiecărui proiect, folosind imaginile panourilor din expoziție, însoțite de câteva imagini cheie, inițial prezentate color, apoi solarizate, pentru ca în final să le fixez în alb-negru. Ca după fiecare vorbire în public, m-am simțit ușurat și parcă având mai mulți prieteni, iar colegii mei de echipă se simțeau și ei bine, ceea ce m-a făcut să simt că erau mândri de ceea ce reușisem împreună. După gală, expoziția a fost mutată pentru mai mult timp la sediul Uniunii din Sibiu, tot prin grija lui Mircea, căruia îi mulțumim din nou. Acum, când scriu, mai am o dilemă: cum să ilustrez acest text, primul pe care îl scriu în anul cel nou, la propunerea Ilenei Tureanu? Am mai multe variante: să pun fotografii din timpul prezentării și al petrecerii din acea seară minunată, să aleg câteva panouri din expoziție sau imagini prelucrate din videoproiecție, sau mai bine să le trimit tot ce am prietenilor de la redacție și să rămân curios ce vor alege ei?

PREMIUL „REPERE
PENTRU VIITOR”VLAD GAIVORONSKI
ȘI SIMINA CUC

Premiul onorează un spațiu esențial pentru cultura și civilizația românească: acela al formării și al educației.

Arhitectul **Vlad Gaivoronschi** este una dintre vocile cele mai articulate ale arhitecturii contemporane românești - un profesionist care îmbină în mod exemplar rigoarea proiectării cu reflecția teoretică, și practica zilnică a construcției cu o viziune profundă asupra rostului arhitecturii în societate.

Lucrarea **British School of Timișoara**, semnată de arhitecții **Vlad Gaivoronschi și Simina Cuc**, este o demonstrație remarcabilă de cum arhitectura poate deveni un partener al educației.

Într-un context național în care nu există un program coerent pentru arhitectura școlară, această lucrare oferă un **model de bună practică**, un **reper de gândire și sensibilitate** pentru viitorul construcției școlii românești. Cu o eleganță discretă, cu spații ce respiră lumină și încurajează comunicarea, școala propune o **pedagogie a spațiului** - un mod de a învăța prin trăire, prin prezență, prin armonia dintre rigoare și libertate. Este o arhitectură care nu impune, ci inspiră; care nu doar adăpostește, ci formează.

Proiectul a primit Premiul „Duiliu Marcu” al Academiei Române pentru anul 2023

Clădirea se distinge prin eleganța austeră a volumelor, prin naturalețea cu care integrează materialele și prin inteligența urbană a amplasamentului. Este o arhitectură care educă prin ea însăși - o arhitectură de tăcere, de echilibru și de sens.

Recunoscută prin premii naționale și internaționale, **British School of Timișoara** confirmă poziția lui Vlad Gaivoronschi ca arhitect de referință, profesor și promotor al unei gândiri arhitecturale contemporane, responsabile și profund culturale.

Prin acest premiu, Bienala Națională de Arhitectură ALTFEL 2025 omagiază nu doar o lucrare de excepție, ci și o viziune - aceea că arhitectura educă, inspiră și rămâne una dintre formele cele mai nobile ale responsabilității publice. Este o arhitectură care nu impune, ci inspiră; care nu doar adăpostește, ci formează.

Premiul „Repere pentru Viitor” este, așadar, o recunoaștere a unei opere, dar și a unei **viziuni**: aceea că arhitectura școlii este arhitectura speranței inițiată de o organizație nonprofit care a preluat un teren în concesiune pentru a putea realiza investiția. Investitorul Ovidiu Sandor - unul dintre cei mai importanți colecționari de artă contemporană românească, inițiatorul Bienalei internaționale de artă ART ENCOUNTERS, doctor în științe al Universității din Stockholm, dezvoltator al ansamblului urban ISHO - a inițiat această demonstrație pentru a oferi copiilor săi un învățământ de calitate și pentru a oferi un model inspirațional autorităților competente. Plecând de la această dorință, s-a dezvoltat ansamblul școlar din Timișoara.

Premiul „Repere pentru Viitor” a fost inițiat în anul 2023 și a fost acordat Centrului Cultural Brâncuși de la Craiova, autor Dorin ȘTEFAN - un gest simbolic, dedicat unui loc al spiritului.

PREMIUL „DUILIU MARCU” al Academiei Române a fost acordat, de-a lungul vremii, următorilor arhitecți:

- 2008 - pentru întreaga activitate, arhitect Vasile Mitrea**
- 2009 - pentru întreaga activitate, arhitect Takacs Zoltan**
- 2010 - Declinări în piatră - peisaj cultural Dobrușa, Drăgășani: cramă, centru de conferințe și expoziții Avincis, autor Alexandru Beldiman**
- 2011 - pentru contribuția de excepție la protejarea și modernizarea școlii românești de arhitectură, arhitect Emil Barbu Popescu**
- 2012 - Crystal Tower Business Center, autor Adrian Spirescu**
- 2013 - Arhitectura Germaniei naziste, autor Sorin Vasilescu**
- 2015 - Catedrala arhiepiscopală Curtea de Argeș, autor Augustin Ioan**
- 2016 - Proiecte și realizări - Restaurări de monumente istorice și construcții noi cu structuri din lemn. 1972-2015, autor Niels Auner**
- 2017 - Restaurare și reabilitare „Colonia Pictorilor din Baia Mare”, autori Ștefan Paskucz și Ildiko Mitru**
- 2018 - Restaurarea palatelor Moskovits Miksa și Stem (Oradea), autor Ernest Pafka**
- 2019 - Ambasada statului Kuwait din București, autor Vladimir Arsene**
- 2020 - Ansamblul Dacia One, autor Adrian-Emilian Zerva**
- 2021 - „Din spatele cinematografului spre Sala Frescelor”, autor Marian Moiceanu**

PREMIUL PREȘEDINTEI UAR

SZABOLCS GUTTMANN

PREMIUL PREȘEDINTEI UAR a revenit, în acest an, arhitectului Szabolcs GUTTMANN - un restaurator rafinat, o personalitate a arhitecturii românești, un om pentru care patrimoniul nu este doar o moștenire, ci o responsabilitate.

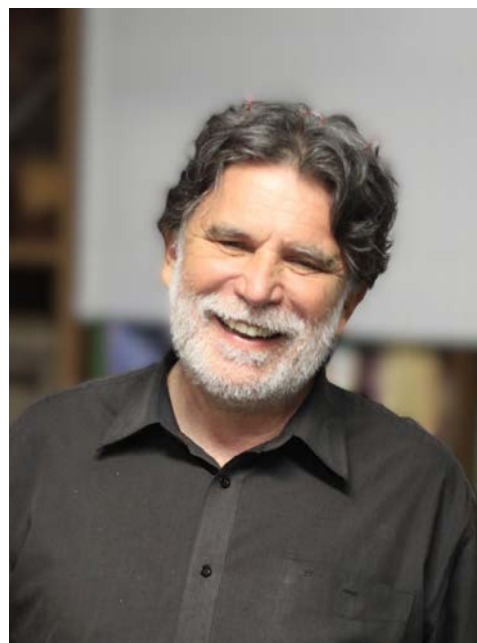
Născut la Cluj-Napoca, format la Institutul de Arhitectură „Ion Mincu” din București și specializat la Universitatea Tehnică din Budapesta, domnul Guttman și-a dedicat întreaga carieră protejării și revitalizării orașelor istorice.

Arhitect-șef al municipiului Sibiu, între 2002 și 2008, a avut un rol esențial în transformarea orașului într-un exemplu de regenerare urbană, contribuind direct la succesul anului 2007, când Sibiu a fost Capitală Culturală Europeană.

Profesor, cercetător și mentor, dr. Guttman a format generații de arhitecți și specialiști în conservarea patrimoniului, promovând o idee simplă și profundă: că viitorul orașelor noastre depinde de felul în care știm să respectăm trecutul. A obținut Premiul Europa Nostra pentru restaurarea Catedralei Sf. Mihail din Cluj. A restaurat Palatul Cultural din Sighetu Marmăției, care a găzduit două secțiuni ale BNA.

Domnul Szabolcs Guttman a dovedit că arhitectura poate fi știință, artă și responsabilitate civică.

Îi acord premiul pentru contribuția la protejarea patrimoniului, pentru excelența profesională și, mai ales, pentru moralitatea dovedită în exercitarea funcției publice.

Szabolcs GUTTMANN

Palatul Cultural, Sighetu Marmăției

Palatul Principilor Transilvaniei, Alba-Iulia

Interior- Baia populară, Sibiu

Catedrala Sf. Mihail din Cluj

Baia populară, Sibiu

PREMIUL „HENRIETA DELAVRANCEA”

Premiul pentru o prezență feminină
de excepție, care s-a remarcat atât
prin proiectele elaborate, cât și pentru
atitudine și moralitate, combativitate

SOLANGE D'HERBEZ DE LA TOUR !

Cine nu a auzit de ea, de Solange? Solange este arhitect, arhitect de origine română, cunoscută pe toate meridianele Terrei, fondatoare a Asociației Femeilor Arhitect din Franța (1960) și fondatoare și președintă a Uniunii Internaționale a Femeilor Arhitect (1963). Solange este un personaj deosebit, pe care foarte mulți arhitecți români din generații diferite au cunoscut-o sau sunt prieteni cu ea.

Solange s-a născut în București, în anul 1921, fiind unicul copil al contelui francez Albert d'Herbez de la Tour și al Julietei născută Zamfiroiu. În timpul Primului Război Mondial, contele Albert d'Herbez de la Tour venise în România ca ofițer francez. S-a căsătorit, iar după căsătorie s-a stabilit cu familia în România. Solange a terminat Facultatea de Arhitectură din București în anul 1947.

În afara unei atitudini nonconformiste, Solange a practicat sportul de performanță, în cadrul Clubului Sportul Studențesc, unde a practicat 28 de discipline sportive. A făcut parte din echipele naționale de fete la volei și baschet. A fost campioană națională la tir cu pistolul și carabina, campioană interbalcanică la tir pistol-viteză. A practicat schiul și alpinismul.

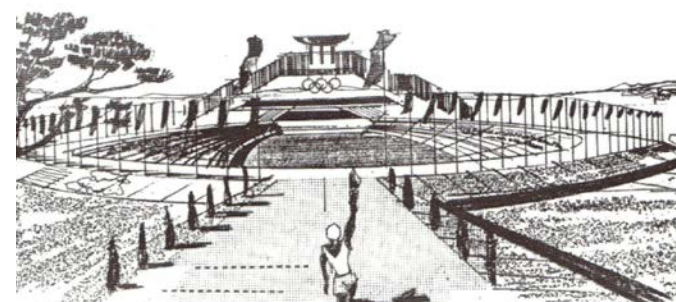
Între anii 1948-1950 profesează ca arhitect în România și face proiectul pentru Casa Hurmuzescu de la Mangalia (astăzi, muzeu) apoi pleacă în Franța unde

Casa Hurmuzescu de la Mangalia

Solange cu „Rectorul” Ascanio Damian

Proiect pentru flacăra Olimpică

își continuă activitatea sportivă și este selecționată în lotul național de tir al Franței pentru Olimpiada de la Helsinki. Intră în echipele naționale de volei și de baschet, participă la raliuri automobilistice, practică ciclismul, motociclismul, canotajul și participă, în cadrul Clubului Alpin Francez, la ascensiuni pe Himalaya. Timp de 12 ani a fost campioană națională a Franței la decatlon modern, la toate cele 28 de discipline. Și-a deschis și biroul de arhitectură, singură, fără să se asocieze cu niciun arhitect francez. În anul 1952 a câștigat un concurs pentru locuințe sociale și ziarele de atunci elogiau succesul ei cu titluri de felul: „Enfin une femme architecte!”...

A lucrat enorm, atât la Paris sau pe teritoriul Franței, cât și peste hotare, a proiectat și realizat peste 5.000 de locuințe, construcții culturale, școlare și pentru educație preșcolară, construcții pentru sănătate, sport și turism, centre comerciale, studiouri pentru artiști, construcții administrative, proiecte de reabilitări, proiecte de urbanism și amenajări interioare. A mai proiectat clădiri pentru persoane de vârstă a treia, centre comerciale și amenajări pentru magazine și spații comerciale.

În timpul acestei lungi perioade, a militat pentru dreptul femeilor și accesul lor la profesia de arhitect și a reușit să organizeze 18 Congrese Internaționale de arhitectură. Primul Congres care s-a desfășurat sub patronajul lui Andre Malraux, al doilea a fost la Monaco sub patronajul lui Grace de Monaco și al treilea, în anul 1972, s-a desfășurat la București.

Meritele ei excepționale pentru activitatea profesională și socioprofesională au fost răsplătite cu numeroase înalte distincții onorifice și numiri în fruntea unor organizații și asociații internaționale.

Este Comandor al Legiunii de Onoare și Cavaler al Ordinului Meritului Național al Franței, Fellow of AIA, vicepreședinte al Federației asociațiilor internaționale neguvernamentale, reprezentanta Franței la UIA, delegat la UNESCO, președinte de onoare al Uniunii Femeilor Arhitect din România.

Este pentru noi o mare mândrie că un arhitect de origine română, absolvent al Școlii Românești de Arhitectură, a primit toate aceste distincții pentru întreaga sa activitate.

PREMIUL Henrieta DELAVRANCEA a fost inițiat, în anul 2023, cu ocazia Bienalei Naționale de Arhitectura ALTFEL și a revenit arhitectei și pictoriței Militza SION.

PREMIUL „ARHITECT ÎN FUNCȚIE PUBLICĂ”

**Premiul BNA pentru corectitudine,
eficiență și influență benefică asupra
cadrlui construit în activitatea de
arhitect șef**

Exercitarea unei funcții publice de către un arhitect presupune asumarea unor responsabilități care depășesc sfera proiectului individual și intră în zona deciziei cu impact colectiv. Între constrângeri administrative, presiuni politice și nevoia de a apăra interesul public, arhitectul în funcție publică este chemat să își definească poziția profesională și etică. Ne propunem să conturăm experiențe personale, bilanțuri critice și reflecții utile pentru înțelegerea acestui rol, dar și pentru orientarea noii generații de arhitecți care aleg sau vor ajunge să lucreze în administrație.

1. În ce perioadă și unde ați fost în funcție publică și cât de legat/ă sunteți de zona respectivă?
2. Ce ați reușit să faceți în acea perioadă?
3. Ce vă nemulțumește?
4. Ce mesaj aveți pentru noua generație de arhitecți în funcție publică?
5. Ce considerați că vă definește?

RADU RADOSLAV

Omul este mai important decât clădirea și comunitatea este mai importantă decât orașul

1. Am fost arhitect șef al municipiului Timișoara 10 ani, în perioada ianuarie 1997 - aprilie 2007. Sunt legat de zonă prin rădăcini: tata este din Banatul montan, mama din Timișoara, eu născut la Reșița și mutat în Timișoara la 6 ani. Am fost educat în spiritul locului: ordine și disciplină. Activitatea, în diferite domenii, s-a desfășurat numai în Timișoara, în Banat, zona de vest a României.

2. Deviza mea a fost: „*Omul este mai important decât clădirea și comunitatea este mai importantă decât orașul/zona metropolitană*”;
- prima mișcare: am introdus reglementări urbane clare (într-o perioadă neclară), apoi am făcut scenarii de dezvoltare pe care PUG nu le acoperea. Unele din variantele propuse atunci se dezvoltă acum. Noi am finalizat primul GIS, în anul 2000.

3. Faptul ca demersurile făcute de noi nu s-au aplicat în timp optim.

4. Să nu se lase orbit de putere și bani.

5. Crezul enunțat la punctul 2.

OKSANA FLORESCU

Aș fi dorit ca Maramureșul să nu-și piardă autenticitatea

1. Am fost în funcție publică între 1980 și 2000. După 12 ani de activitate în proiectare, am fost încadrată, în anul 1980, de la Centrul de Proiectare Județean în funcția de adjunct șef Secție de Sistematizare a Consiliului Popular Județean Maramureș, devenind ulterior director adjunct, director și apoi arhitect șef al județului.
Am început cariera în proiectare, unde am avut ocazia să colaborez cu specialiști din toate domeniile, fiindu-mi repartizate lucrări care m-au obligat să cunosc întreg teritoriu județean, chiar și a celor învecinate. Când faci ceea ce îți place, devii parte a locului, gândești și răspunzi pozitiv la provocările meseriei și funcției pe care o ocupi.

2. Am coordonat întocmirea documentațiilor de sistematizare și amenajarea teritoriului până în 1989 și după, a celor de urbanism. Pregătirea lor pentru aprobare la toate nivelurile până la președintele țării, corelat cu prevederile legale,

protejarea patrimoniului construit, stabilirea în calitate de șef proiect al zonelor de protecție, urmărirea includerii lor în documentații, inclusiv a măsurilor de protecție și conservare, au fost etape cu mari satisfacții profesionale.
De asemenea, urmărirea lucrărilor de investiții ale județului, alimentări cu apă, canalizare, modernizare drumuri, lucrări socioculturale în comune - școli, grădinițe, cămine culturale, sedii de primării, disciplina în construcții, toate intrau și în responsabilitatea arhitectului șef.
Colaborarea cu specialiști la întocmirea diverselor studii ce se realizau la nivel de țară cu institutele centrale (Urbanproiect, Prodomus, ISLGC etc.), participare la cursuri postuniversitare, seminare, colocvii pentru propuneri legislative, toate au adus împliniri profesionale.

3. Sigur că sunt și neîmpliniri. Nu am reușit, deși am încercat, să formez o echipă de câțiva arhitecți care să înțeleagă rolul nostru în funcția publică, care să fie ascultați și să se impună cu propuneri constructive în fața conducerii politice pentru promovarea unor proiecte importante și care să fie convinși de rolul în administrație. După atâția ani, și acum găsești cu greu arhitecți care să se dedice acestei funcții pentru o perioadă mai lungă.
Aș fi dorit ca Maramureșul să nu-și piardă personalitatea, să-și păstreze arhitectura autentică, nu neapărat doar cea tradițională, dar una care să-l reprezinte. Nu am reușit!
Fenomenul a început înainte de 1989 și s-a accentuat în ultimii ani de activitate. Motivele sunt multe, iar ele merită a fi aprofundate și corectate, măcar cu cei care înțeleg ce am pierdut.

4. Arhitecții care preiau o funcție publică trebuie, în primul rând, să-și dorească această activitate. Să cunoască, foarte bine, teritoriul pe care îl administrează. Să-i cunoască istoria, geografia, arhitectura, să respecte specificul zonei, să se informeze continuu, să fie deschiși în relația cu oamenii. Să aibă o experiență de minimum 5 ani în proiectare și execuție în afara perioadei de obținere a dreptului de semnătură. Ei sunt numiți în aceste funcții și nu trebuie să uite niciodată că legea trebuie aplicată constructiv, spre binele locuitorilor și mulțumirea autorităților. E greu, dar se poate, dacă iubești locul și ai o minte distributivă.

5. Ce mă definește? Dorința permanentă de a mă perfecționa, respectul față de colegii de breaslă și față de oamenii care mă înconjoară, indiferent de clasa socială din care fac parte.

MIRELA DIDĂ

Scopul nostru comun este meseria de arhitect, indiferent unde o practicăm

1. Am fost arhitect șef al județului Tulcea, în perioada mai 1992 - februarie 2012.

Am ajuns să fiu arhitect șef într-o perioadă când nu aveam de lucru la Institutul de proiectări din Tulcea și un fost coleg, ajuns vicepreședinte județean, m-a rugat să facem echipă. Mi-a fost foarte frică. Nu de meserie, ci de munca în administrație. Atunci, ca și acum, administrația era ceva necunoscut și încă produce intimidări cetățenilor. Mărturisesc că timp de 15 zile nu am semnat nimic, de frică să nu greșesc. Am avut șansa să aplic Legea 50/1991 privind autorizarea executării lucrărilor de construcții încă de la începuturile ei, să dau cu capul de sus și să reușesc să găsesc răspunsuri și rezolvări, sper, corecte. La fel pot spune și despre Legea 350/2001 - privind amenajarea teritoriului și urbanismul.

2. Perioada în care am avut funcția de arhitect șef a fost una în care am învățat foarte multe. Am avut în subordine lucrările publice și drumurile județene, pe lângă cele de autorizare și urbanism.

Vreme de aproape 20 de ani am reușit să adun o echipă cu care am lucrat, sper eu, corect, legal, la timp. Fără echipă nu aș fi putut să fac nimic. Și pentru că am amintit de echipă, consider că toți arhitecții, fie ei din administrație sau practicanți, trebuie să fim uniți. Scopul nostru este același, meseria de arhitect, indiferent unde o practici. Mai cred cu convingere că un arhitect în administrație trebuie să aibă un minim de ani în proiectare. Fără experiența „la planșetă” nu poți să analizezi un proiect cu obiectivitate.

Ce am făcut bun (dar nu singură, ci cu toți colegii din direcție)?

- Am avut PATJ în 1996!!! Este valabil și azi pentru că nu s-a mai făcut altul.

- Am finalizat, în perioada 1998-2002, toate PUG-urile unităților administrativ teritoriale.

- Am finalizat cadastrul domeniului public de interes județean.

- Printr-un proiect cu fonduri PHARE am instruit toți inspectorii de urbanism din toate comunele județului.

Poate vor mai fi fost și altele, dar m-am lăudat cam mult!

3. Ce nu am făcut?

- Nu am reușit să actualizez PATJ pe suport GIS, deși caietul de sarcini și documentația pentru licitație era gata când am ieșit la pensie.

- Nu am reușit să conving nici un arhitect tânăr să vină în administrație înainte să ies la pensie.

O etapă frumoasă din perioada de șefie a fost datorată Asociației arhitecților șefi de județ. Am reușit să fim mai mult decât simpli colegi, am fost și am rămas prieteni.

Ne-am întâlnit de multe ori, în diferite locuri din toată țara, am cunoscut locuri interesante, ne-am sfătuit în orice problemă apărută în activitatea de zi cu zi (sună ca un clișeu, dar așa a fost!).

În cadrul Bienalei de Arhitectura 2025, Uniunea Arhitecților din România m-a onorat cu premiul pentru arhitect în administrație. Acest premiu doresc să-l împart, măcar declarativ, cu alți colegi merituosi: Eugenia Mărginean - de la Alba Iulia, Aurelian Gheorghiu - de la Satu Mare, Victor Michiu - de la Bistrița, Costel Drăgan - de la Brăila și aceștia sunt doar câțiva. Unii dintre ei nu mai sunt printre noi.

4. Felicit tinerii arhitecți și urbanisti care au ales să lucreze în administrație, dar sper să fi avut măcar stagiatura în colectiv de proiectare. Țineți-vă tari pe poziție atunci când politicul

se amestecă, respectați legile și nu vă lăsați influențați de beneficiari gălăgioși (replica mea în aceste situații era: *cămașa mea este mai aproape de mine decât cămașa dumneavoastră*).

5. Ce mă definește și particularizează?

Mi-e greu să mă dau mare: sunt un om normal, nu sunt cu nimic mai bună decât colegii mei, nu pot să critic vehement o soluție de arhitectură (estetic vorbind), nu pot să critic colegii arhitecți, vreau să reușim să nu ne mai lovim necolegial, să ne respectăm opiniile, ideile, viața.

DAN NIȚESCU

Un scurt excurs retro-profesional

1. Am fost arhitect șef al județului Dâmbovița, neîntrerupt, vreme de 25 de ani și o lună. De ce a dat un tânăr, dintr-un orașel ca Pucioasa, examen de admitere la Arhitectură, o meserie despre care, în 1965, nu se știau foarte multe lucruri? Există un răspuns: eram în liceu, studiam pianul și îmi doream să intru la Conservator. După Bacalaureat, am plecat într-o mică excursie și tatăl meu m-a provocat la un dialog. El a fost ofițer de carieră, dat afară în 1952 din armată, fiindcă n-a vrut să se facă politruc și și-a găsit o preocupare în a picta și a vinde tablouri, așa încât eram familiarizați cu ustensilele. Tatăl meu mi-a zis câteva cuvinte: „Gândește-te bine... ce crezi tu că ar fi mai frumos, un arhitect care cântă la pian sau un lăutar care știe să tragă trei linii?”. Am reușit din prima la Arhitectură.

La rândul-mi, am pus bazele unei dinastii de arhitecți, căci fratele meu mi-a urmat exemplul, cei doi băieți, arhitecți care lucrează împreună, iar fratele meu are tot doi băieți arhitecți, care au lucrat împreună.

Fiind dâmbovițean ca obârșie (mărturie stându-mi arborele genealogic, pornind de la 1760), am solicitat și am obținut repartitia în județ, începându-mi cariera la Institutul Județean de Proiectare, unde am stat 12 ani, apoi 4 ani pe șantier - pentru a fi, până la pensionare, arhitect șef de județ. Am prins perioada în care Nicolae Ceaușescu dorea să facă la Târgoviște o a doua capitală, o capitală diplomatică, cu ambasade și imobile de reprezentare, pentru care primeam proiecte și hotărâri de demolare, pe care nu le inițiam, bazate pe documentații întocmite la institute de proiectare din București și despre care primeam doar notificări sau scrisori ale Cancelariei C.C., dar care, din fericire, nu s-au concretizat. Imediat după 1989, printre primele legi abrogate a fost legea sistematizării, dar o lege a urbanismului, care să reglementeze domeniul, a apărut abia în 2001. Peste un deceniu, a fost vid legislativ, perioadă în care nu a acționat decât legea bunului

simț. Mulțumesc lui Dumnezeu că, în perioada aceea, au condus Consiliul Județean președinți mai puțin obișnuiți cu exercițiul puterii, care au ascultat și de sfaturile noastre și au fost evitate excesele și apariția unor „cuie” pe care generațiile viitoare să lupte mult pentru a le scoate. Am reușit performanța ca, în 2002, toate localitățile din județ să aibă documentații de urbanism aprobate și funcționale. Normele de aplicare ale legii urbanismului au apărut în 2016, deci la două decenii jumătate de la schimbarea regimului și la câțiva ani după pensionarea mea, iar Codul de Amenajarea Teritoriului, Urbanismului și Construcțiilor e încă în dezbatere publică de mai mulți ani și nu întrevăd o armonizare a opiniilor.

2. Bilanțul realizărilor mele este pozitiv. Am coordonat proiecte pentru obiective importante, sediile noi ale Direcției Silvice și Registrului Auto Dâmbovița, Reabilitarea Sediului Primăriei și a Muzeului Romanței Târgoviște, hoteluri („Coteanu” în Bucegi, Hotel 4**** la Văleni de Munte), săli de sport la 3 licee, școli cu 16 săli de clasă la Pucioasa și Fieni, Piața centrală (Piața Tricolorului), Pensiuni („Ecoadventure” și „Satul Prunilor” Pietroșița), Centrul de pregătire profesională Gâlma (com. Moroieni), parcuri noi (lângă Gara Târgoviște, Pietroșița, Pucioasa), fabrici („Amigo” Comișani, „Wienerberger” Gura Ocniței, „IPSAR”, Slobozia Moară), pensiuni („Ecoadventure” și „Satul prunilor” Pietroșița), „Cabana vrăjitoarelor” (Bucegi), Supermarket „Penny Market XXL” (Târgoviște și Pucioasa), ferme de vaci (Corbii Mari, Conțești și Dobra), cca 200 de apartamente în blocuri, peste 2.000 de case. Pe zona de urbanism am coordonat P.A.T.J. Dâmbovița, P.A.T.I.C. balnear Pucioasa - Vulcana Băi - Moțăeni, P.U.G.-uri Târgoviște și Moreni, Băicoi, Milișăuți, Răcari, Videle, Căzănești, Comarnic, peste 30 de comune și peste 130 de P.U.Z.-uri.

3. Cred că este dificil să caracterizezi ce a urmat. Faptul că în cei 14 ani, de când sunt pensionar, s-au schimbat șapte arhitecți șefi de județ spune multe. Cred că totuși, pentru a gestiona corect o astfel de funcție, contează dedicarea, dragostea de meserie și de ținuturile pe care le păstorești. În cei 25 de ani de funcționar public, am avut șefi 11 președinți de Consiliu Județean și pot spune că foarte mult contează și omul care are puterea. Am avut și din cei care m-au sprijinit, au fost și din cei cu care am avut o relație antagonică. Și este sigur că, din punct de vedere juridic, tot ce înseamnă strategie și planificare teritorială, în orice domeniu, inclusiv în arhitectură și în urbanism, are stabilite niște ținte și conducerea aparține factorului politic, care face acele strategii și care poate aproba sau nu propunerile tale. Cred că abilitatea și profesionalismul

sunt calități cu care poți de multe ori să ocolești deciziile care nu se încadrează în trendul și în dorința publică, căci trebuie să fii atent și la ceea ce vor beneficiarii și utilizatorii direcți și care ar fi impactul negativ asupra acestora.

4. Profesia de arhitect trece printr-o perioadă de schimbări insuficient fundamentate, de nuanțări cu iz negativ care nu pot conduce decât la o scindare. Când am absolvit Institutul de Arhitectură, la examen prezentând un proiect de arhitectură, alți colegi au ales proiecte de urbanism, arhitectură de interior, restaurări, toți obținând certificarea profesională de arhitect. Așa scrie pe diplomele noastre. Cei care termină acum au opțiunea arhitectură sau urbanism, sau amenajări interioare, fiecare înregimentându-se în organizații profesionale specifice, ceea ce nu poate duce decât la dihonie, deoarece nu există o linie coerentă, un concept, în derularea tuturor activităților legate de profesia noastră.

5. Dorința mea este de a se realiza o coagulare și o colaborare mai strânsă și mai directă, atât între organizațiile profesionale, pentru ca, împreună, să ținem sus ștacheta misiunii nobile a profesiei, îmbinând creativitatea cu aspectele practice, funcționale și estetice, asigurând conformitatea cu legile și normele în vigoare, pentru a construi medii sigure, funcționale și plăcute pentru oameni și pentru a putea soluționa provocările cu care se confruntă astăzi atât practicienii, cât și arhitecții funcționari publici. Am credința că mi se va îndeplini această dorință.

ANGELA KOVÁCS

Am făcut un primar medic chirurg să înțeleagă planul urbanistic al orașului

1. Am fost arhitect șef al municipiului Târgu Mureș din 2000 în 2008.

Aproape în antichitate!

Legată de zonă? E mai complicat.

Am ajuns în Mureș în 1979, cu repartitie guvernamentală. De atunci locuiesc aici și este orașul meu, locul în care nu m-am născut, dar am devenit adult! Responsabil!

2. Că m-am dezmeticit și am înțeles, cât de cât, cum funcționează un oraș.

Că am făcut un primar medic chirurg să înțeleagă vizual o hartă a orașului!

Nu glumesc! Pe lângă asta am reușit să îl fac să înțeleagă ce avantaje politice poate avea ordinea urbanistică în oraș.

După care am aprobat primul PUG coerent în oraș și am urbanizat zone mari din oraș cu planuri urbanistice zonale. Am inițiat proiecte urbanistice care și-au dovedit utilitatea după ani. Poate cam mulți, dar un oraș nu se face în ani puțini. Am ajuns în medii profesionale excepționale, reprezentând Mureșul la forurile de conducere naționale ale OAR, în paralel, reprezentând OAR la organizații profesionale internaționale.

3. Multe.

Dar, pentru perioada respectivă, incredibila lentoare cu care se aplicau proiectele urbanistice!

Spun asta pentru că proiecte de infrastructură care ar fi degrebat centrul orașului de circulația auto, inițiate și aprobate prin 2005, se proiectează și finanțează abia acum! Ar trebui să mă bucur că am fost vizionară, dar timpul trece în defavoarea tuturor.

4. Să nu facă compromisuri.

Pentru că costă și se întorc împotriva lor și a mediului construit, pe care trebuie să îl gestioneze.

Să insiste să medieze cu politicul. Dacă nu vrea, nu poate, nu face, nu are loc în funcția publică.

Spațiul urban este misiunea lui. Nu mulțumirea politicienilor.

5. Nu știu.

Nu m-am gândit pentru că nu am avut timp.

Poate că asta ar fi: curiozitatea.

Să încerc să știu cât mai multe, să mă intereseze totul, să nu am timp în care să nu fac nimic.

Urăsc statul degeaba!

Iubesc să mă bag în toate!

Să fac lucruri, să îmi găsesc țeluri.

Capricorn, deh...

Acest premiu a fost introdus cu ocazia BNA ediția 2021.

Câștigătorii au fost:

- 2021 - Claudiu SALANTA - arhitect șef al județului Cluj
- 2023 - George Radu LAZĂR - arhitect șef al județului Maramureș

PREMIUL
REVISTEI
ARHITECTURA

SHILA23 / SACRED SPACES

Fundația ARCHAËUS este o organizație non-guvernamentală înființată în 2010 ca platformă de experimentare în practica arhitecturală. De-a lungul anilor, organizația a dezvoltat și derulat programe educaționale de bază, sprijinind tinerii prin burse, susținând meșteșugul prin interpretarea sa în industriile creative contemporane având ca suport ideea multidisciplinarității aplicate. Pe lângă generarea rețelelor de meșteșuguri aplicate în contemporaneitate Misiunea Fundației Archaeus este de a promova excelența profesiei de arhitect în relație cu alte profesii, generând astfel eliminarea barierelor creative. Filmul prezentat rememorează un proces din rezidența de arhitectura, landart și muzică.

Dar adevărul este că acest videoclip nu este un documentar. El reconstituie „prezența lui acolo”, comprimând rezidența din iunie într-un prezent de imagine și sunet. Funcționează în cadrul decalajului reconstituirii – intervalul dintre locația naturală și galeria de artă, tratând mediarea ca pe o metodă, nu ca pe o pierdere.

Gramatica sa vizuală alternează imagini aeriene și imagini filmate cu camera în mână. Imaginile aeriene acționează ca o cartografie: ele expun relațiile dintre lucrări. Cele filmate din mână se întorc la atingere, respirație, timp și extrem de important, procesul. Această oscilație modelează sacralitatea pe diferite scări: de la imaginea de ansamblu la contact, de la diagramă la gest.

Sunetul formează un al doilea sistem spațial. Înregistrările de teren se întâlnesc cu compoziția live constrânsă a lui Sergiu Cătană și cu zgomotul digital. Fragmente de voce decontextualizate – jumătăți de propoziții surprinse în trecere – extind legătura dintre intenție și contingentă în limbaj. Sacralitatea aici nu este doar ritualică, ci o stare continuă de atenție la toate nivelurile.

Lucrările apar ca exemple: o capelă de fân care se erodează pe creastă; elipse solstițiale și discuri de aur; o coborâre în trepte către o piatră aurită; un stâlp memorial din lemn, mușchi și oglindă; o geometrie a râului lizibilă doar de sus; un inel micelial nocturn; un ritual floral de 5 m². Cadrele panoramice periodice, adaptate din „hărțile” lui Marius Vasile, mențin ansamblul lizibil integrând spațiul în contextul sacral natural.

Ca ambasador itinerant, filmul reprezintă mai mult etică decât fapte. El exportă o pedagogie a atenției: păstrează o viziune de ansamblu; revine la proximitate pentru a anunța materialele; ascultă unde structura lui întâlnește zgomotul. Decuplată de context, piesa prezintă riscuri: scara poate fi interpretată greșit; politica și istoria pot deveni neclare. Totuși, aceeași decuplare deschide noi interpretări. Spectatorii pot activa lucrările prin această metodă, găsind relații specifice propriului timp și loc.

30 DE ANI DE PARTICIPARE ÎN CADRUL BIENALEI NAȚIONALE DE ARHITECTURĂ

Text: Dan MARIN

DAN MARIN

1 PREMIU

- Premiul pentru locuința individuală Casa S

Cei 30 de ani ai Bienelei Naționale de Arhitectură reprezintă, de la prima ediție din 1994 până la cea mai recentă, din 2025, un interval mare de timp, cu o evoluție pozitivă evidentă, fundamental datorată arhitecților și organizațiilor lor profesionale.

În 1994, între nivelul de ansamblu al arhitecturii din România și cel al multora din proiectele expuse la Bienală – unde participarea era liberă – nu existau mari diferențe. După decenii de anormalitate, starea arhitecturii nu putea fi bună. Nu întâmplător, în cadrul acelei prime Bienele, a fost organizată și o dezbatere cu titlul „*Arhitectura românească, încotro?*”, în care Ionică Andreescu a fost categoric: *În România există arhitecți, dar nu și arhitectură; există școli, dar nu și o Școală. În condițiile unei lumi în continuă schimbare*, adăuga el pesimist, *s-ar putea să nu mai avem timp să recuperăm ceea ce nu s-a făcut la timp.*

O previziune care a fost, cel puțin în parte, infirmată de ceea ce a urmat în aceste trei decenii. Strădaniile arhitecților, reforma școlilor de arhitectură, schimburile internaționale, pe de o parte, introducerea la edițiile următoare a selecției preliminare a proiectelor, pe de alta, au ridicat nivelul general și implicit prestigiul Bienelei care, dincolo de misiunea unui raport periodic asupra profesiei, are și rolul de a transmite un mesaj public care nu poate fi decât cel al calității.

Cu toate acestea, progresul a fost în cea mai mare măsură intern – prin numărul în creștere al proiectelor bune – și mult mai puțin extern, ca percepție în mediile politic și social.

Bienelele naționale sau, mai recent, Anualele locale nu par să fi avut o influență reală asupra atitudinii autorităților și, în particular, asupra alegerii procedurilor de achiziție publică; arhitectura continuă să fie inclusă instituțional în capitolul „construcții” și evaluată nu după propriile ei criterii, ci preponderent în termeni tehnici și economici.

Pe de altă parte, nici pe versantul opus, cultural, lucrurile nu stau mai bine: Bienelele și Anualele nu au putut să impună arhitectura în conștiința publică cu o pregnanță echivalentă celei a altor domenii artistice; nu ne putem compara cu scriitorii, cu actorii sau cu muzicienii.

Cu riscul de a deveni antipatic, aș propune revenirea la o Gală unică a premiilor Bienelei, asemenea evenimentelor similare ale celorlalte uniuni de creatori: la nivel național, impactul public și mediatic al unui eveniment major, concentrat, ar fi în mod sigur mai mare decât cel al galelor pe secțiuni, diseminate în teritoriu.

CASA S - Premiul secțiunea Locuințe individuale

Sediul Uniunii Arhitecților din România, str. Dem Dobrescu, București

Imobil de birouri Calea Dorobanți 32, București

ROMÂNIA NU E UN LOC UȘOR, DAR... MERITĂ EFORTUL

Interviu realizat de
Ileana TUREANU

Vlad RUSU

VLAD RUSU

3 PREMII ȘI 2 NOMINALIZARI

- Premiu Clădiri turism și ospitalitate - Sală polivalentă de sport 2.000 de locuri în municipiul Blaj
- Premiul Amenajare interioară clădire istorică - Amenajare librărie într-o clădire de patrimoniu în Cluj-Napoca
- Premiul Revitalizare Rurală: Recuperarea unei locuințe și a unei șuri la țară, în județul Cluj
- Nominalizare Locuințe Colective - Locuire stratificată - Imobil mixt în zona centrală a municipiului Blaj
- Nominalizare - Design urban, peisagistică și infrastructură - Revitalizarea Parcului Feroviarilor din municipiul Cluj-Napoca

1. Vlad, ești cel mai premiat arhitect al BNA 2025. Am scris prima dată despre tine, în 2017, când ai obținut Premiul Europa Nostra pentru restaurarea Palatului Culturii din Blaj. Ce a însemnat acel premiu pentru tine și pentru cariera ta?

Vlad Rusu: Premiul Europa Nostra din 2017 a fost, pentru mine, un moment de confirmare venită devreme și poate, tocmai de aceea, extrem de puternică. Nu l-am trăit ca pe o încununare, ci mai degrabă ca pe un semn că direcția în care mergeam - una atentă la memorie, la context, la lucrul cu straturi istorice fragile - are sens și relevanță dincolo de cerul imediat al profesiei. Palatul Culturii din Blaj a fost un proiect făcut cu multă responsabilitate și cu multe întrebări, nu cu certitudini. Premiul a validat convingerea mea că arhitectura se face cu sensibilitate, rigoare și răbdare față de contextul în care intervenim. Profesional, mi-a deschis uși și mi-a dat vizibilitate, dar mai important, mi-a dat curajul să nu abandonez această zonă „lentă” a arhitecturii, care nu e mereu cea mai ușor de susținut.

Privind înapoi, cred că premiul acela a setat o linie de continuitate în cariera mea: interesul pentru patrimoniu, pentru regenerare, pentru proiecte care lucrează cu memoria locului, fie că vorbim de clădiri, de spații publice sau de teritorii rurale. A fost mai puțin un vârf și mai mult un început care m-a obligat să fiu consecvent cu mine însumi.

2. Ce știi despre arhitectul Victor Smighelschi, autorul lucrării?

V. R.: Victor Smighelschi face parte din acea generație interbelică foarte interesantă de arhitecți formați într-un moment de schimbare și căutare, atât cultural, cât și profesional. Era un arhitect cultivat, atent la ce se întâmpla în arhitectura vremii, dar în același timp bine ancorat în contextul local și în rolul simbolic al clădirilor publice. Nu s-a limitat doar la proiectare, ci a avut și preocupări teoretice serioase, pe care le-a pus în circulație prin articole și reflecții publicate, dar și prin modul în care își imagina clădirile.

Palatul Cultural din Blaj, de pildă, a fost publicat în *Revista Arhitectura* în anul 1937, tocmai ca studiu de caz pentru problemele de acustică arhitecturală, un

Locuire stratificată, imobil mixt, Blaj

Recuperarea unei locuințe și a unei șuri la țară, Cluj

subiect care îl preocupa în mod real. Dincolo de aceste aspecte, l-am descoperit și într-o zonă mult mai concretă, parcurgând documentele din Arhivele Naționale de la Alba. Acolo am găsit corespondența de șantier dintre el și antreprenorul general al lucrării Palatului Cultural. Este un dialog foarte viu, din care reies toate dificultățile momentului: lipsa banilor, lipsa materialelor, prelungiri ale duratei șantierului, improvizațiile inevitabile - lucruri care sună surprinzător de actual. Din păcate, am aflat și că mare parte din arhiva sa a fost grav afectată în urma bombardamentelor din cel de Al Doilea Război Mondial. Probabil și de aceea se cunosc astăzi prea puține lucruri despre el, deși a fost un arhitect profund dedicat meseriei sale.

3. Poți să faci un portret al arhitectului Vlad RUSU? O schiță ...

V. R.: Aș spune că sunt un arhitect care lucrează mai degrabă cu întrebări decât cu certitudini. Mă interesează arhitectura ca proces, nu doar ca obiect final, și încerc să înțeleg de fiecare dată ce poveste spune locul înainte să intervin. Am o relație firească cu contextul - fie că e vorba de patrimoniu, de oraș sau de peisaj rural - și cred că arhitectura bună se construiește din echilibru, nu din gesturi spectaculoase. Lucrez cu răbdare și cu atenție la detalii, inclusiv la cele mai puțin vizibile, dar esențiale pentru funcționarea și durabilitatea unui proiect. Mă interesează cum trăiesc oamenii spațiile, cum le folosesc în timp și cum pot clădirile să rămână deschise reinterpretării. Probabil că asta vine și din faptul că îmbin constant practica profesională cu cercetarea și cu mediul academic, care mă obligă să pun lucrurile în perspectivă.

Dacă ar fi să descriu o schiță, ar fi una fără contururi foarte ferme: un arhitect atent, curios și consecvent, care încearcă să facă lucruri oneste și să lase locului mai mult decât ia de la el.

4. Ce înseamnă, pentru tine și echipa ta, Concursul de arhitectură?

V. R.: Concursul de arhitectură este pentru mine și pentru partenera mea Andra Vlădoiu una dintre cele mai corecte și stimulante forme de practică profesională. Este, de altfel, una din sursele importante ale proiectelor noastre, ce ne oferă oportunitatea implicării în lucrări publice. Concursurile ne obligă să fim clari, argumentați și responsabili față de context, dar ne oferă și o libertate reală de explorare. Pentru noi, ca birou, concursul este și un instrument de calibrare continuă. Chiar și atunci când un concurs nu se concretizează într-un proiect câștigat, rămâne un exercițiu extrem de valoros, care ne ajută să ne clarificăm direcțiile și valorile. În același timp, cred că la scară mai largă, concursurile sunt esențiale pentru calitatea mediului construit. Ele creează un cadru transparent,

competitiv și meritocratic și dau o șansă reală arhitecturii de calitate să ajungă în spațiul public. Din acest motiv, continuăm să le considerăm nu doar o oportunitate, ci o responsabilitate profesională.

5. De ce ai rămas în România?

V. R.: Am rămas în România pentru că aici simt că munca mea poate avea un sens direct. Este un context complicat, uneori frustrant, dar tocmai de aceea relevant: orașele, satele, patrimoniul și peisajele noastre sunt încă într-un moment în care pot fi influențate în bine prin arhitectură responsabilă. Aici simt că intervențiile contează, chiar dacă sunt mici sau lente. Încerc acest lucru să-l dezvolt atât prin practica profesională, cât și prin dialogul constant cu colegii mai tineri, cu studenții, pe care îi consider o resursă valoroasă pentru o reală schimbare. România nu e un loc ușor, dar este un loc care merită efortul.

6. Care sunt arhitecții ce te-au inspirat, influențat, marcat?

V. R.: Nu am o listă de arhitecți care m-au inspirat, ci mai degrabă o practică a profesiei care m-a călăuzit de-a lungul timpului. Sunt profund interesat de arhitecți dedicați profesiei, poate mai puțin vizibili, dar care au avut o aplecare sinceră asupra meseriei lor. Mă inspiră cei care, poate constrânși de vremuri sau de resurse limitate, au reușit să exceleze în proiecte de calitate, să construiască arhitectură exemplară, atentă la nevoile vieții cotidiene. Mă atrage totodată arhitectura discretă, coerentă și sensibilă - cea care se face cu răbdare și responsabilitate, nu cu gesturi spectaculoase. În mod special, sunt atras de practici așezate, de oameni devotați meseriei, care și-au construit o operă arhitecturală solidă fără să caute lumina reflectoarelor. Pentru mine, astfel de arhitecți sunt un model de profesionalism și o sursă constantă de inspirație.

7. Ce-ți dorești, în plan profesional?

V. R.: Mă simt confortabil în prezent și recunoscător pentru privilegiul de a-mi putea exercita profesia aproape ca pe un hobby, chiar și în ciuda obstacolelor și frustrărilor birocratice și financiare care nu lipsesc niciodată. Cred că mă ajută mult relația permanentă cu mediul ideilor și căutărilor de la școală, împreună cu studenții - pentru că ceea ce predau în atelier îmi setează și mie conduita profesională și mă ajută să rămân consecvent în abordarea proiectelor. În rest, ne place să lucrăm și să ne dedicăm provocărilor profesionale, iar ceea ce îmi doresc pe termen mediu este să păstrăm implicarea într-o diversitate de programe și scări ale proiectelor, pentru că asta ne obligă să studiem și să cercetăm permanent. Pe plan academic, unul dintre obiectivele mele principale este să demarăm împreună cu colegii mei un master profesional de proiectare urbană la Cluj, care să consolideze activitatea urbanistică profesională și relația cu teritoriul și patrimoniul în centrul țării. Am speranța că acest lucru va fi posibil chiar din această toamnă. În esență, îmi doresc să continui să combin practica cu cercetarea și predarea, să rămân implicat în proiecte diverse și relevante și să contribui la formarea unei arhitecturi și a unui urbanism mai responsabile și mai coerente.

8. Ce crezi că ar trebui să facem pentru arhitecți noi, UAR, dacă am putea?

V. R.: Cred că, înainte de orice, Uniunea Arhitecților din România e nevoie să fie în continuare o voce clară și coerentă pentru profesie, una care apără calitatea arhitecturii, vizibilitatea arhitecților și a bunelor practici. Arhitecții au nevoie de reprezentare, de un cadru în care munca lor să fie afișată și apreciată, mai ales în relația cu administrația publică, în vederea creșterii calității comenzii publice și a rezultatelor finale ale acesteia. Cred că Uniunea Arhitecților din România ar putea avea un rol decisiv în promovarea exemplelor de bună practică și, mai ales, a mecanismelor care duc în mod real la bune practici, în special în zona investițiilor și a comenzii publice. Nu e vorba doar despre rezultate excepționale, ci despre procese corecte, transparente și coerente, care să permită arhitecturii de calitate să apară firesc. Concursurile de arhitectură, criteriile clare de evaluare, onorariile corecte și respectarea rolului arhitectului în procesul de proiectare sunt esențiale pentru ridicarea nivelului general al mediului construit. UAR poate contribui semnificativ prin stabilirea și susținerea unor standarde profesionale oneste, dar și prin dialog constant cu administrațiile publice, astfel încât comanda publică să devină un instrument real de calitate, nu doar unul birocratic. În fond, cred că arhitectura bună nu apare întâmplător, ci este rezultatul unor cadre și mecanisme bine gândite. Iar Uniunea are capacitatea de a susține și disemina aceste cadre, pentru beneficiul arhitecților, al beneficiarilor și, în cele din urmă, al comunităților.

Sala polivalentă de sport, Blaj

Sala polivalentă de sport, interior, Blaj

Revitalizarea parcului „Feroviarilor”, Cluj-Napoca

9. Crezi că sunt utilele Bienale Naționale de Arhitectură?

V. R.: Da, Bienalele Naționale de Arhitectură nu sunt doar utile, ci absolut necesare pentru profesia noastră. Faptul că, de la o ediție la alta, crește constant interesul arhitecților pentru participare și numărul proiectelor înscrise spune foarte clar că Bienala este percepută ca un reper profesional relevant. Este un spațiu în care arhitecții simt că munca lor este văzută, discutată și evaluată în interiorul breslei. Cred că BNA reușește să ia pulsul arhitecturii contemporane din România, să surprindă direcțiile, preocupările și temele reale ale practicii actuale, dincolo de excepții sau de gesturi spectaculoase. În același timp, Bienala are un rol important în a stabili modele de urmat, nu neapărat prin proiecte „iconice”, ci prin exemple coerente, bine argumentate și responsabile. Pentru arhitecții interesați, mai ales pentru cei tineri, BNA este și un instrument de orientare profesională: arată ce tip de arhitectură este valorizată, ce tip de practici sunt apreciate și unde se află standardul de calitate al momentului. Din acest punct de vedere, Bienala funcționează ca un barometru necesar al profesiei. Mi se pare însă la fel de important ca Bienala să se adreseze nu doar comunității profesionale, ci și unui public mai larg, interesat de calitatea mediului construit. Și, poate cel mai important, cred că este esențial ca mesajul Bienalei să ajungă și la administrațiile publice. Acolo unde se iau deciziile majore, BNA poate funcționa ca un instrument de referință, capabil să seteze un standard minim de calitate pentru arhitectură și spațiul public. În acest sens, Bienala nu este doar o vitrină a profesiei, ci și un instrument cultural și civic cu impact pe termen lung.

10. Ai un sfat pentru tinerii la început de drum?

V. R.: Le-aș spune să aibă răbdare și să rămână curioși. Arhitectura nu se construiește rapid și nici carierele nu se întâmplă peste noapte. E important să-și caute o voce proprie, dar fără a forța lucrurile și fără a confunda vizibilitatea cu valoarea profesională. I-aș încuraja să fie atenți la context, la oameni și la lucrurile aparent mărunte, pentru că de acolo se construiește, în timp, o arhitectură bună. Să învețe din practică, din eșecuri, din concursuri, din șantier și din dialogul cu ceilalți. Și, poate cel mai important, să-și păstreze bucuria de a face meseria asta, chiar și atunci când devine dificilă. Arhitectura e o profesie de durată, nu de sprint. Dacă rămân onești cu ei înșiși și cu meseria, lucrurile se așază în timp.

TRĂIESC DIN ȘI PENTRU RĂDĂCINI

Interviu realizat de
Ileana TUREANU

Arnold MACALIK

ARNOLD MACALIK

2 PREMII ȘI 1 NOMINALIZARE

- Premiul „Clădiri pentru educație, sănătate, cult, comunitate și transport” - Lăcaș pentru pustnici Paulini
- Premiul „Clădiri pentru birouri - administrație, comerț, servicii și industrie” - Sediul Central Banca Transilvania
- Nominalizare „Design urban, peisagistică și infrastructură” - Amenajare urbană Kogălniceanu

1. Stimate domnule arhitect Macalik, sunteți unul dintre cei mai premiați arhitecți ai BNA 2025. M-ați impresionat încă de la BNA 2018, când ați câștigat Premiul Secțiunii Rural cu Capela Sf. Ana din Siculeni, pe care am avut șansa să o vizitez de curând. Este o lucrare de referință. Ați fost impresionant și la Gala de premiere de la Muzeul de Etnografie din Cluj. Dar, deși nimeni nu vă contestă harul, sunteți considerat un arhitect incomod?

Arnold Macalik: „Mulțumesc, dumneavoastră totdeauna așa curtați?!” – ar putea fi răspunsul desprins dintr-o peliculă de Roman Polański. De mic copil nu înțelegeam și, implicit, nici nu căutam comoditatea. În ochii mei, viața deplină se desfășoară în afara acesteia. Ceea ce nu înseamnă că nu este comodă, firească. Dar, ca să și răspund la întrebare, „harul”, adică „charis” din greaca antică, înseamnă un dar gratuit și, de regulă, nemeritat, oferit de Cer oamenilor. Nu știu cum stăm cu acest „nemeritat”, dar cert este că omul trăiește iluzia eternității și, probabil, prin aceasta nu greșește. Asta tocmai pentru că este singurul mod prin care putem reflecta, rezona și oglindi acest har. Și, vrem, nu vrem, asta în multe situații generează situații incomode. Niciun profet nu a fost bine primit de către ai lui.

Arhitectura și urbanismul, alături de surprinderea artistică, presupun esențializări compresate iluzoric, din energia căroră rezultă „proiecția”. Este asta un fenomen de mare responsabilitate. Parcă între noi s-a mai rostit demult că asta nu merge fără jertfă, în absența căreia, efectiv, „nu stă zidul”. Rolul arhitectului, respectiv metodologia plăsmuirii, arată mult dincolo de cele pe care noi, de regulă, le înțelegem prin acestea. Cultivarea vocației noastre pe meleagurile mioritice a căpătat dimensiuni de karaoke. Primării și practicanți deopotrivă ne ajută zilnic să observăm pe deplin acest fenomen comic și trist. Mai avem de parcurs un lung traseu de devenire. Liniaritatea istorică parcă, până recent, inspira sinusoidalitate în acest sens.

2. Puteți să-i faceți o schiță arhitectului Arnold Macalik?

A. M.: Aici am cam întârziat, a făcut-o Dumnezeu !...sper ca, odată cu trecerea anilor, să nu rămână prea-schițat...

3. Ce înseamnă, pentru arhitectul Macalik și echipa sa, Concursul de arhitectură?

A. M.: Cele două diferă. În birou (birou în multiple forme și ipostaze ale devenirii) mereu este prezent spiritul. Asta cere și însuflă participare și provocări. Concursul

Lăcaș pentru pustnici Paulini, Miercurea Ciuc

este o formă sfântă a înscrierii în fenomen. Presupune o cultură anume, atât la nivelul pregătirii temei, cât și la nivelul participării și al jurizării. Despre implementarea de mai apoi, să nici nu vorbim. În arealul cultural în care trăiesc este de admirat abundența extraordinară a concursurilor în perioada dualistă (1867-1915), când mai toate investițiile publice și cele private mai importante se realizau prin concurs, la care totdeauna erau prezenți arhitecți din zona monarhiei: Viena, Budapesta. Desigur, ar fi mai facil să spun că înseamnă efort și, mai apoi, adesea lucrări de proiectare și de asistență la construire care, în condițiile extrem de tulburi și sărace ale societății noastre, rezultă în sacrificii lipsite de demnitate, soldate cu amărăciuni și rateuri. Poate că cele două, aici și acum, sunt inerent legate. Mă bucur că în proximitatea mea imediată sunt mulți arhitecți tineri încrezători, conectați direct la acest fenomen și care adesea sunt și pe podium. Fenomenul este unul incipient și rămâne de văzut dacă este încă în devenire sau deja în declin. Certă este apariția sau, mai bine spus, deja consolidarea unui supradrozaj de vizual, a unor atitudini manieriste, cumva un fel de rețetar în practica cotidiană ce se coagulează în jurul concursurilor. Dar acesta este un fenomen terțiar, iar concursul este și rămâne sfânt.

4. De ce ați rămas în România?

A. M.: Simplu. Am rămas pentru că nu am plecat: *Kein Thema...* pentru (și aici nu cumva să luați în nume de rău, căci spun doar pentru o ilustrare oglindită și fără nicio urmă de judecată) așadar, am rămas pentru acea scânteie pentru care, pe mine, mă doare că în întrebarea pe care mi-o adresați lipsesc diacriticele. Pentru că trăiesc din și pentru rădăcini. Pur și simplu sunt acasă în cel mai profund sens al expresiei. Cu acest acasă, cu memorie, hobby-uri și pasiuni, cu o cultură cromatică specifică acestei regiuni, trăită în belșug într-o comunitate largă de prieteni, familie, copii faini cu mii de rădăcini, sunt ancorat în acest *Locus*. Astfel, mă puteți considera un patriot verosimil. Păcat că, după acei cincizeci de ani, precum și după globalizarea de după, acest cuvânt a cunoscut o asemenea eroziune încât pare improprie folosirea lui. Și mi-ar fi greu să vă descriu cum, în identitatea mea de maghiar, deloc nu sunt minoritar în acest mediu. Din contră: sunt acasă și când mă scald în lacul Babadag sub cetatea de la Enisala și când parcurg narativa iconografică a pronaosului de la Voroneț și când regret că încă nu am fost la *Masa Tăcerii* din Târgu Jiu.

5. Care sunt arhitecții care v-au inspirat, influențat, marcat? Dar profesorii?

A. M.: Din păcate (sau din fericire? - nu contează...) nu sunt o fire structurată și metodică, pentru ca parcursul și, implicit, răspunsul, în acest sens, să fie relevante. Pentru mine contează tot ce am asimilat contactând, în sensul că: parte nu ia decât cel care a luat parte. Iubesc și trăiesc entuziasm în rafale și, după aceea, rămân profund marcat de acestea, pe drum.

Aș numi, mai întâi, colegii mei arhitecți, cei din practica cotidiană. Mai apoi, matematicienii autorii ai *Hagiei Sophia*: Anthemius din Tralles și Isidor din Milet, Guarini, Borromini, Bernini, Scarpa, Sturza, Wright, Kós, Venturi, Sverre Fehn, cei doi Olgiați, Josef Hoffmann, japonezii, Stirling - și, să-mi îngăduiți să nu vă mai plictisesc, pentru că șirul este mult prea lung și oricum lipsesc aceia care realmente m-au influențat: anonimii arhitecturii spontane sau vernaculare, adică aceia în mână cărora materia capătă calități vii. Ei mi-au fost dascălii, precum și mediul natural către care mi-a deschis ființa tatăl meu.

Decisivi au fost anii de la Cluj, de la *Liceul Báthory István*, unde noi am fost a patru sute generație, cu profesori remarcabili, și, în paralel, școala de muzică și desen. Dacă-mi cereți nume, atunci: Sanda Voiculescu, Nicolae Lascu, Sandu Alexandru, Anamaria Zahariade. Cunoașteți foarte bine importanța întâlnirilor: un cuvânt și încrederea te ajută infinit mai mult decât, în sine, anii de studiu.

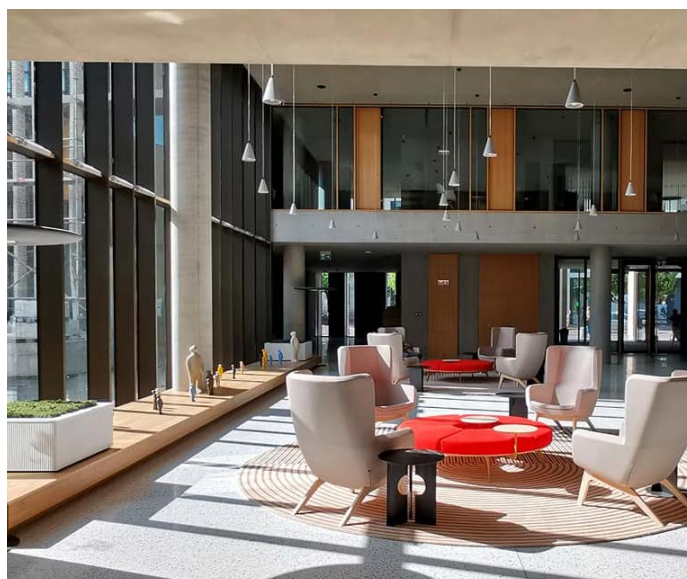
6. Ce vă doriți, în plan profesional?

A. M.: Structurarea și așezarea ordinii. Asta, în termeni augustinieni, s-ar zice: Pace. Sunt însetat de demnitatea colegială, de onestitatea și respectul exersat în reciprocitate, de „scăparea din mână” a propriilor frigăru de care majoritatea nu se poate lipsi, de exersarea activă și bogată a câmpului de idei care stă în preajma izvoarelor meseriei noastre, de apariția și subțierea sulurilor de foiță pe mesele arhitecților și, implicit, de instaurarea climatului discursiv pe care se bazează profesia noastră vocațională.

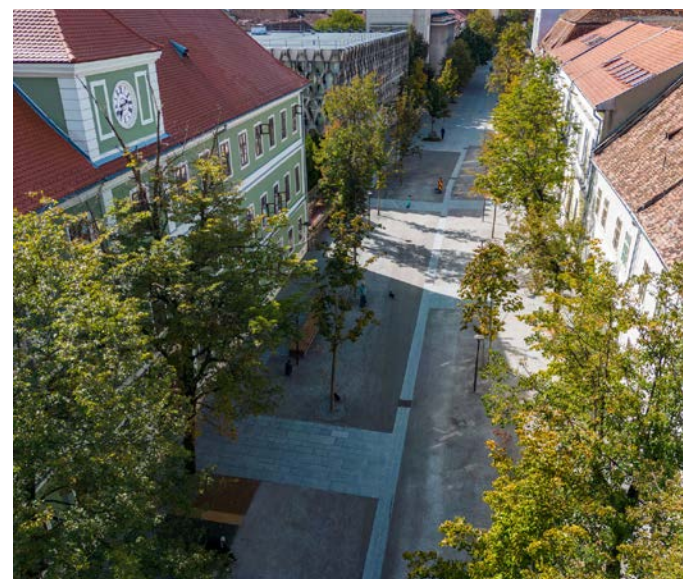
Peștișorule de aur, sper că nu am revendicat prea multe...

7. Ce credeți că ar trebui să facem pentru arhitecți, noi, UAR, dacă am putea?

A. M.: Trenulețul acesta s-a cam dus... aș zice. Dar, ca să întorc răspunsul spre un ton serios, aș spune să ne oprim la denumirea organizației. Ce greu este și astăzi cu acest „U”! Adică să facem orice ar putea contribui la întreg, la un *întreg*. Oare nu asta țintește orice uniune? În maghiară, „uniune” se

Sediul central Banca Transilvania, Cluj

Amenajare urbană Kogălniceanu, Cluj

spune *szövétség*, termen care derivă din „(între)țesere”. Parțial, am răspuns mai sus la această întrebare prin aspirațiile mele profesionale și umane. Lumea a devenit mult prea gălăgioasă, inuman de accelerată și fragmentar dezlănătată. Poate că și dezordinea ne cam paște. Dar, la asta, aș răspunde mai degrabă atunci când voi fi întrebat despre „...pentru arhitecți noi, OAR...”, unde tocmai ordinea este în deficit flagrant.

Uniunea, astăzi, este poate fragmentar înțeleasă. Sintagma amintită, referitoare la „întrețesut”, ar însemna că, la fel ca la țesutul pe război, pe o direcție firele sunt fixate, iar pe cealaltă direcție se plimbă suveica. Consider că cea dintâi ar fi societatea, iar pe cea de-a doua o ajutăm noi.

Arhitectura, de când există, este strâns legată de putere. Nu o poate ocoli. Nicicum. Cineva trebuie să decidă. Iar această decizie, într-o măsură ponderabilă, ne este încredințată; este însă ușor de observat că, moral și profesional, în ultimele decenii, noi nu am devenit campioni ai responsabilității și nici ai responsabilizării. Mecanismele legislative și relația dintre putere și breaslă denotă o lipsă de forță în toate privințele. Asta rezultă într-o hemoragie globală a potențialului și o amplificare a opticii mărunte. Nu contest organicitatea și firescul momentului în care ne situăm și nici nu doresc să moralizez. Consider doar că aici avem de lucru. Parcă ne-am pierdut și crezul, și capacitatea de a participa activ la puntea cu societatea. Și nici turnul de fildeș nu-l mai avem.

8. Credeți că sunt utile Biennalele Naționale de Arhitectură?

A. M.: Participarea noastră frecventă este răspunsul meu tacit. Și totuși, aș sparge liniștea tacită spunând că se constată un spirit competițional al Biennalelor care este ușor străin de fenomen. Mai degrabă, consider că o Bională este un forum. Dacă un concurs este forma cea mai bună de a-ți rosti părerea (la fotbal toți se pricep, dar joacă efectiv numai aceia care sunt în pantaloni scurți pe gazon...), la fel este și cu Bienala. După ce ai participat și te-ai înscris în fenomen, capeți o liniște, căci părerea ta - greșită, nimerită sau profundă - este rostită. În discursivitatea meseriei, aceasta este șansa (dacă nu chiar condiția) de a intra onest în joacă, atât ca participant, cât și ca următor. Observ că vorbim singuri și că fenomenul arhitectural nu ajunge nici până la „derma” oamenilor și a societății.

9. Aveți un sfat pentru tinerii la început de drum?

A. M.: Mai mult, aș avea să învăț și să înțeleg de la ei. Respectiv, dorința ca ei să fie cu milă, iertare și ușurică răbdare față de noi, rinocerii cu miros de naftalină, peste care așa de repede trece timpul, accelerat și de propria lor nerăbdare.

CĂLĂTORIILE, CURIOZITATEA ȘI DORINȚA DE DESCOPERIRE SUNT FORME DE AUTOCUNOAȘTERE

Interviu realizat de
Ileana TUREANU

Attila KIM

ATTILA KIM

2 PREMII

- Premiul secțiunii (ex aequo) Restaurarea de arhitectură - Casa unei colecții
- Premiul secțiunii Efemer - Constantin Brâncuși - Surse românești și perspective universale

1. Stimate domnule arhitect Attila KIM, sunteți unul dintre cei mai premiați arhitecți ai Biennalelor Naționale de Arhitectură. M-ai impresionat de-a lungul ultimelor Biennale. Cred că ești cel mai constant câștigător multiplu. La Bienala trecută ai câștigat 2 premii, 2 nominalizări și un premiu special, la Bienala din 2021 ai fost premiat, în 2018 ai fost premiat de două ori... Cum îți explici această „potriveală” între proiectele tale și viziunea BNA? Marea mândrie a noastră este că, la Bienală, „Numai valoarea contează”.

Attila Kim: Mulțumesc mult pentru apreciere - o primesc cu bucurie, dar și cu un anumit sentiment de responsabilitate!

Nu cred că e vorba de o „potriveală” în sensul norocos al cuvântului, ci mai degrabă de o convergență de valori. Am convingerea că proiectele noastre - și prin acest plural aș dori să subliniez deja de la începutul discuției noastre importanța echipei noastre entuziaste, care stă în spatele tuturor proiectelor - au fost apreciate în cadrul Bienelei tocmai pentru că ele pornesc dintr-o cercetare aprofundată, dintr-o tensiune autentică între context, temă, resurse și poziționare critică - exact lucrurile care, cred eu, contează cu adevărat și pentru juriile BNA. Am fost mereu interesați de arhitectură ca instrument cultural, nu doar ca obiect final. De aceea, multe dintre proiectele noastre sunt expoziții, instalații, intervenții temporare sau hibride, unde mesajul, procesul și asumarea unui risc conceptual sunt la fel de importante ca soluția spațială. Cred că Bienala a recunoscut această consecvență: nu neapărat un stil, ci o atitudine.

Faptul că la Bienală „numai valoarea contează” este esențial. Într-un astfel de cadru, unde nu contează numele, vârsta, afilierea sau moda momentului, ci claritatea demersului și relevanța lui, apare firesc o relație de încredere în timp. Dacă există un fir roșu între proiectele noastre și viziunea BNA, acesta este tocmai refuzul compromisului facil și dorința de a formula un concept și un produs arhitectural coerent.

Pentru mine, fiecare selecție, nominalizare sau premiu a fost mai puțin o confirmare personală și mai mult un semn că direcția aleasă - una uneori lentă, atentă, critică - rămâne relevantă. Iar asta, într-un context profesional atât de volatil, este poate cea mai mare recunoaștere.

2. Poți să faci o schiță a arhitectului Attila KIM?

A. K.: Dacă ar fi să fac o schiță a arhitectului Attila KIM, aș începe probabil dintr-un loc care nu este strict arhitectural. Am terminat Liceul de Artă, iar această formare timpurie, dublată de faptul că provin dintr-o familie în care artele vizuale și muzica clasică au fost mereu prezente, m-a plasat de la început într-o zonă de

Casa unei colecții, București

permeabilitate între discipline. Arhitectura nu a apărut pentru mine ca o ruptură, ci ca o continuare firească a unei educații umaniste, deschise și curioase.

Această apropiere de sfera artistică a construit, în timp, o anumită sensibilitate față de context, de nuanță, de semnificație. M-a interesat întotdeauna nu doar *ce* facem, ci *de ce*, *pentru cine* și *în ce condiții*. Cred că de aici vine și o constantă a parcursului meu profesional: dorința de a înțelege înainte de a propune, de a observa înainte de a interveni.

Nu m-am simțit niciodată confortabil într-o definiție strictă a arhitectului ca producător de obiecte. Mă interesează arhitectura ca proces cultural, ca instrument de mediere între spațiu, societate și memorie. De aceea, am lucrat mult cu expoziții, intervenții temporare, restaurări sau situații-limită, unde arhitectura trebuie să fie mai degrabă precisă, atentă și responsabilă decât spectaculoasă.

Curiozitatea, deschiderea către alte domenii și dialogul cu artiști, curatori, scenografi sau muzicieni au rămas constante. Ele au modelat un parcurs care nu este liniar, dar este consecvent în valori. Dacă există o „schiță” recognoscibilă a arhitectului Attila KIM, aceasta este probabil cea a unui profesionist care caută sensul înaintea formei și care vede arhitectura ca pe un limbaj viu, aflat mereu în relație cu lumea din jur.

3. Ce înseamnă, pentru tine și echipa ta, Concursul de arhitectură?

A. K.: Pentru mine și pentru echipa mea, concursul de arhitectură este unul dintre cele mai oneste și mai relevante instrumente ale profesiei. Dacă ar fi să simplific foarte mult lucrurile, cred că putem vorbi, în esență, despre două mari tipuri de concursuri, fiecare cu un rol distinct, dar complementar.

Pe de o parte, sunt concursurile de soluții de arhitectură. Acestea sunt extrem de necesare, pentru că oferă o șansă real democratică de participare unui număr mare de birouri și generează, în același timp, un câmp de idei din care beneficiarul poate înțelege multiple abordări pentru același context și aceeași temă. Ele creează un spațiu al experimentului, al prospecției și al gândirii libere, unde arhitectura este, de multe ori, proiectată în forma ei cea mai ambițioasă și mai idealizată. În acest tip de concursuri vedem foarte clar cum gândesc arhitecții *astăzi*, ce îi preocupă și ce direcții își imaginează pentru viitor.

Pe de altă parte, există concursurile profesionale, precum Bienala Națională de Arhitectură. Acestea funcționează mai degrabă ca o radiografie a pieței și a nivelului profesional la un

moment dat. Nu mai vorbim despre intenții sau ipoteze, ci despre realitatea construită: proiecte implementate, uneori gândite și proiectate cu ani în urmă, confruntate cu limite reale - bugete, reglementări, contexte sociale sau politice. Este o oglindă a modului în care ideile au fost, efectiv, transformate în arhitectură.

Diferența dintre cele două este esențială și, tocmai de aceea, ambele sunt extrem de importante pentru noi. Concursurile de idei ne motivează, ne împing să ne depășim limitele și să rămânem conectați la gândirea contemporană. Concursurile profesionale ne oferă, în schimb, un instrument de verificare: o confirmare - sau o corecție - a abordării noastre, a atitudinii și a felului în care principiile teoretice se traduc în practică. Privite împreună, aceste două tipuri de concursuri construiesc un dialog necesar între aspirație și realitate. Iar pentru o echipă ca a noastră, care tratează arhitectura ca pe un proces cultural și nu doar ca pe un rezultat final, acest dialog este fundamental.

4. De ce ai rămas în România?

A. K.: Întrebarea „de ce am rămas în România” apare firesc, mai ales în contextul unei generații pentru care plecarea părea, la un moment dat, soluția evidentă. În cazul meu, decizia nu a fost rezultatul unei lipse de opțiuni, ci dimpotrivă. Atât în timpul studiilor universitare, cât și ulterior, am avut șansa să studiez pentru perioade mai lungi sau mai scurte, în afara României, inclusiv să urmez integral școala doctorală în străinătate. Practic, începând cu anul al treilea de facultate, cunoșteam destul de bine modul în care arhitectura este predată și practică în contexte foarte diferite - în Statele Unite, în Olanda sau în Ungaria. Această expunere la sisteme educaționale, profesionale și culturale diverse a fost extrem de formativă.

Paradoxal, tocmai această mobilitate și libertate de a compara m-au ajutat să-mi conturez propria viziune. Am înțeles ce funcționează, ce nu mi se potrivește și, mai ales, ce tip de arhitectură îmi doresc să practic. Când mi-am încheiat studiile universitare, în 2001, aveam deja dorința clară de a construi un mod de lucru personal, rezultat direct al acestor experiențe internaționale, dar adaptat unui context specific. Această dorință s-a suprapus, poate nu întâmplător, cu o perioadă de transformare profundă a României, în anii de după comunism. Era un moment de deschidere, de experiment, de reconstruire nu doar fizică, ci și mentală. Am simțit un entuziasm autentic: sentimentul că lucrurile pot fi făcute altfel, că ceea ce văzusem funcționând în alte părți poate fi reinterpretat local, cu inteligență și responsabilitate.

Casa unei colecții, București

La fel de important, am avut șansa de a întâlni partenerii potriviți - oameni cu care împărtășeam aceleași valori și aceeași dorință de a construi pe termen lung. România nu a fost pentru mine un compromis, ci un teren fertil. Un loc unde complexitatea, lipsa de soluții prestabilite și nevoia de claritate au devenit nu obstacole, ci motoare creative. Privind retrospectiv, decizia de a rămâne a fost una profund asumată. România mi-a oferit nu doar provocări, ci și sens. Iar pentru mine, acesta a fost și rămâne cel mai important criteriu.

5. Care sunt arhitecții care te-au inspirat, influențat, marcat? Dar profesorii?

A. K.: Este o întrebare dificilă, pentru că, în timp, influențele se decantează și devin mai degrabă un fundal decât referințe explicite. Dacă ar fi însă să schițez un răspuns onest, aș spune că am fost mereu inspirat de arhitecți care au refuzat să urmeze trenduri și care au ales, în schimb, să se ancoreze profund în contextul local - cultural, material, social. M-a interesat arhitectura care reacționează la loc, care îl interpretează și îl îmbogățește, aducându-l în prezent fără a-l șterge.

Din acest motiv, am apreciat constant arhitecții care au lucrat la scări mai mici, pentru o familie sau pentru un grup restrâns de oameni. În astfel de proiecte, relația dintre arhitectură și beneficiar devine directă, clară, aproape intimă. Nevoile, dorințele și limitele sunt concrete, iar arhitectura nu se poate ascunde în spatele unui discurs generic. Această claritate mi se pare esențială.

Dacă ar fi totuși să numesc un reper major, Peter Zumthor este, fără îndoială, unul dintre arhitecții care m-au marcat profund. Nu prin cantitatea proiectelor, ci prin intensitatea lor. Modul în care lucrează cu materia, cu timpul, cu memoria și cu atmosfera mi se pare exemplar. La el, arhitectura nu este niciodată demonstrativă, ci profund asumată, aproape tăcută, dar extrem de precisă.

În ceea ce privește profesorii, am avut șansa unor întâlniri decisive. Una dintre cele mai importante a fost cu Vasile Mitrea, profesorul meu de la Universitatea Tehnică din Cluj, alături de care am avut ulterior ocazia să și predau la Universitatea din Oradea. Cred că și astăzi clădirea mea preferată rămâne una semnată de el: Palatul Telefoanelor din Cluj-Napoca. Este, în opinia mea, una dintre capodoperele perioadei în care a fost desenată - o arhitectură care continuă să fie relevantă.

Privind în ansamblu, influențele mele nu sunt legate atât de un canon de nume, cât de o anumită etică a profesiei:

atenția la context, măsura, responsabilitatea și capacitatea arhitecturii de a servi oameni reali, în situații reale.

6. Ce-ți dorești, în plan profesional?

A. K.: În plan profesional, îmi doresc, înainte de toate, continuitate. Să am șansa de a merge mai departe pe direcțiile pe care le-am construit în timp și care mă definesc: proiecte de arhitectură, de restaurare și de expoziții, tratate cu aceeași atenție și responsabilitate ca până acum.

Mi-aș dori să pot lucra în continuare pe proiecte care au sens, care pun întrebări reale și care cer mai mult decât o soluție rapidă sau un răspuns formal. Fie că vorbim despre clădiri noi, despre intervenții în patrimoniu sau despre arhitectură expozițională, mă interesează proiectele care presupun cercetare, dialog și o înțelegere profundă a contextului. Restaurarea, în special, rămâne un domeniu în care simt că arhitectura poate avea un impact cultural major, atunci când este făcută cu măsură și inteligență.

Un alt obiectiv important este dezvoltarea proiectelor curatoriale și expoziționale, ca formă de reflecție asupra profesiei. Expozițiile sunt, pentru mine, un spațiu de libertate intelectuală, unde arhitectura poate fi gândită, explicată și pusă în discuție dincolo de constrângerile obișnuite ale practicii curente.

În egală măsură, îmi doresc să continui să lucrez cu echipe și parteneri cu care împărtășesc aceleași valori și să pot crea contexte de lucru care să încurajeze dialogul între arhitectură, artă și alte domenii creative. Cred mult în ideea de construcție pe termen lung, în relații profesionale bazate pe încredere și în proiecte care cresc în timp.

Privind înainte, nu urmăresc neapărat extinderea cantitativă, ci mai degrabă adâncirea unei practici coerente. Dacă voi reuși să rămân curios, exigent și deschis, lucrând la proiecte relevante pentru comunitățile cărora li se adresează, voi considera că direcția profesională este cea potrivită.

7. Ce crezi că ar trebui să facem pentru arhitecți, noi, UAR, dacă am putea?

A. K.: Cred că UAR are deja un rol esențial și foarte clar conturat: din punctul meu de vedere, este organizația care definește, în mare măsură, dimensiunea culturală a profesiei de arhitect în România. Bienala Națională de Arhitectură, participarea României la Bienala de Arhitectură de la Veneția, revista *Arhitectura* sau alte programe culturale sunt repere majore, care structurează discursul profesional și oferă vizibilitate arhitecturii românești.

Pentru foarte mulți arhitecți din România, Bienala este

principalul eveniment profesional - un moment de sinteză, de validare și de reflecție asupra practicii. Această funcție este extrem de importantă și cred că trebuie nu doar păstrată, ci și consolidată.

Dacă ar fi însă să ne imaginăm ce am mai putea face, poate că un pas firesc ar fi extinderea acestui rol cultural dincolo de evenimentele mari și de cadrele deja consacrate. Mi se pare importantă construirea unor punți culturale și profesionale mai active: platforme de întâlnire, schimb și dialog între arhitecți din diferite regiuni ale țării, dar și din afara ei - din Europa sau din contexte mai îndepărtate.

Astfel de formate ar putea aduce nu doar vizibilitate, ci și perspectivă. Ar crea ocazii reale de a înțelege cum se lucrează în alte contexte, care sunt preocupările comune și unde se află, de fapt, arhitectura românească într-un peisaj mai larg. Cred că profesia are nevoie nu doar de evaluare, ci și de conversație.

UAR ar putea deveni și mai mult un catalizator al acestor întâlniri, un mediator cultural, capabil să conecteze practici, generații și geografii. Într-o profesie adesea fragmentată și foarte localizată, aceste legături ar putea avea un impact pe termen lung, atât asupra calității arhitecturii, cât și asupra coeziunii breslei.

8. Crezi că sunt utile Bienalele Naționale de Arhitectură?

A.K.: Da, cred că Bienalele Naționale de Arhitectură sunt nu doar utile, ci esențiale. Și, așa cum reiese și din răspunsurile mele anterioare, Bienala este, în acest moment, cel mai important instrument de sinteză și vizibilitate al profesiei în România. Este locul unde arhitectura românească se adună, se compară, se evaluează și se pune în discuție, într-un cadru care privilegiază valoarea și relevanța.

Rolul Bienalei nu se reduce la premiera sau ierarhizarea proiectelor. La fel de importante sunt conferințele, dezbaterile și întâlnirile profesionale care însoțesc Bienala și care creează un spațiu real de dialog, schimb de idei și reflecție critică. Aceste formate aduc împreună arhitecți din generații diferite, practicieni, teoreticieni, studenți și public interesat, contribuind la o cultură profesională vie, nu doar la un bilanț formal.

Un alt aspect extrem de valoros al formulei actuale este faptul că Bienala nu mai este concentrată într-un singur oraș, ci activează simultan mai multe orașe din România. Această descentralizare este esențială: ea aduce arhitectura mai aproape de comunități diferite, creează contexte locale de discuție și recunoaște diversitatea practicilor din țară. Bienala devine astfel un organism viu, cu multiple centre, nu un eveniment izolat.

În același timp, cred că Bienala ar putea avea un rol și mai amplu pe viitor. Dincolo de dimensiunea sa națională, ar putea deveni o adevărată vitrină a arhitecturii românești pentru exterior. Dezvoltarea unor expoziții itinerante, bazate pe selecții relevante de proiecte din cadrul Bienalei, care să circule în institute culturale, universități sau spații expoziționale din străinătate, ar oferi o vizibilitate mult mai mare și ar plasa arhitectura românească într-un dialog internațional firesc.

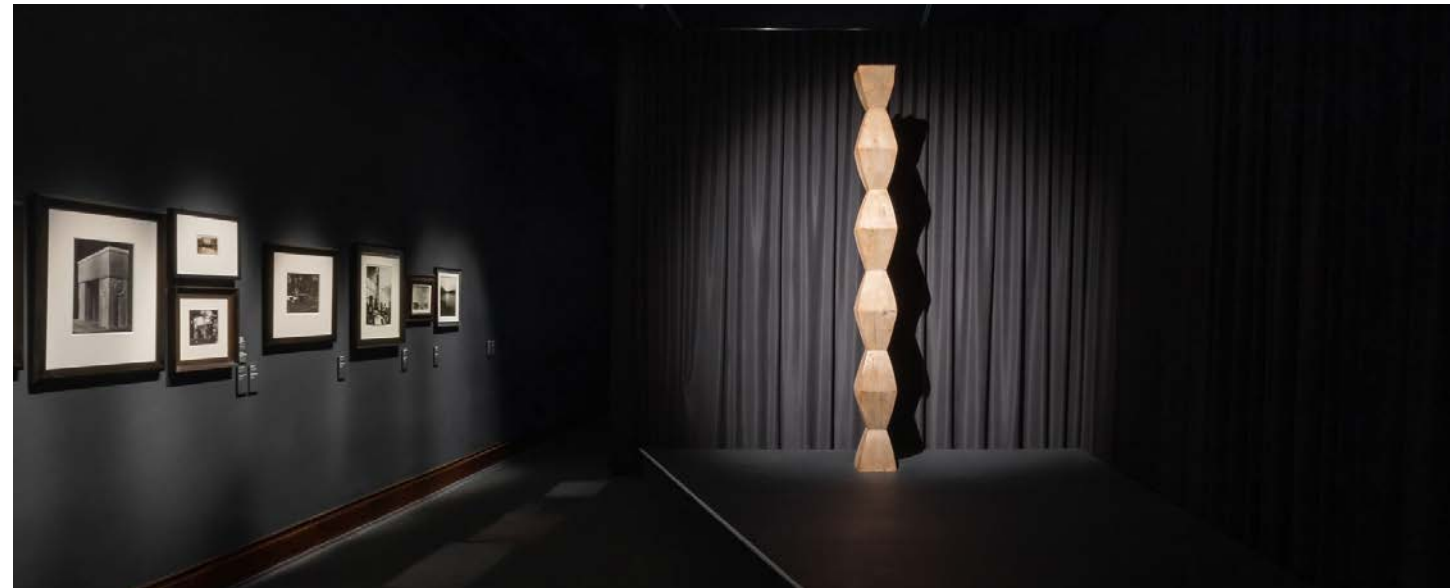
Într-un context european și global în care vizibilitatea și schimbul cultural sunt tot mai importante, Bienala Națională de Arhitectură poate funcționa nu doar ca un moment de sinteză internă, ci și ca un instrument strategic de reprezentare culturală. Iar formula sa actuală - extinsă, deschisă și activă în mai multe orașe - este un pas foarte solid în această direcție.

9. Ai un sfat pentru tinerii la început de drum?

A. K.: Dacă ar fi să dau un singur sfat tinerilor aflați la început de drum, acesta ar fi să nu se grăbească spre soluții formale și să evite tentația unei arhitecturi superficiale, construite doar din imagini sau gesturi spectaculoase. Arhitectura nu începe cu forma, ci cu înțelegerea profundă a contextului - social, cultural, economic și uman.

Cred că este esențial să învețe să observe: să asculte, să pună întrebări și să înțeleagă locurile și oamenii pentru care proiectează. O clădire nu există niciodată în izolare, iar relevanța ei vine din modul în care răspunde unei situații reale, nu din cât de „bine arată” într-un portofoliu.

Călătoriile, curiozitatea și dorința de descoperire sunt, din acest punct de vedere, forme autentice de autocunoaștere. Pentru mine, ele au fost decisive în definirea modului în care abordez fiecare proiect nou. Nu ca acumulare de imagini sau referințe, ci ca exercițiu de înțelegere a diferențelor, a nuanțelor și a felului în care arhitectura se adaptează unor contexte diverse. În timp, aceste experiențe creează o continuitate firească între proiecte. Nu o unitate de stil, ci o coerență de atitudine. Le-aș recomanda tinerilor arhitecți să caute această coerență, să fie răbdători și exigenți cu ei înșiși și să își construiască drumul pornind din curiozitate și responsabilitate, nu din dorința de validare rapidă.

Constantin Brâncuși - Surse românești și perspective universale, Timișoara

ARHITECTUL AR TREBUI SĂ PRIVEASCĂ CONSTRÂNGERILE CA PE UN CADRU FERTIL AL CREATIVITĂȚII

Interviu realizat de
Ileana TUREANU

Cristina CONSTANTIN & Cosmin PAVEL

CRISTINA CONSTANTIN ȘI COSMIN PAVEL (ABRUPTARHITECTURA)

1 PREMIU ȘI 1 NOMINALIZARE

- Nominalizare Secțiunea Locuințe - Casă pe strada Martha Bibescu
- Premiul secțiunii Restaurarea monumentelor de arhitectură (ex aequo): Restaurarea și refuncționalizarea Turnului și Bastionului Măcelarilor

1. Stimați colegi, sunteți unii dintre cei mai premiați arhitecți ai Bienelelor Naționale de Arhitectură. M-ați impresionat de-a lungul ultimelor Bienele. La Bienala trecută ați câștigat Premiul secțiunii Recuperarea patrimoniului și interpretarea identității - ȘURA Laborator de experimentare și implicare civică incluzivă, în 2021 – la secțiunea Revitalizare Rurală – Nominalizare pentru Muzeul-Atelier Școală de la Piscu. Acum ați luat un Premiu și o Nominalizare. Puteți să faceți o schiță a arhitecților ABRUPTARHITECTURA?

Suntem un birou mic, cu un nucleu de doi (Cristina = abrupt și Cosmin = arhitectura, cum glumim uneori) și un cerc mai larg sau mai strâns de colaboratori cu care facem echipă pentru diferite proiecte. Dintre aceștia îi vom numi pe Mirela Vlăduță, Irina Gudană, Ionuț și Diana Paraschiv, Ioana Vlaș.

În ultimii ani am reușit să consolidăm o echipă de specialități conexe cu care ne completăm bine: Georgiana Tirt și echipa ei de proiectare structurală de la Cluj, Cătălin Popescu pentru proiectare de instalații, Raluca Rusu și Alex Ciobotă pentru peisagistică.

Ne place ceea ce facem, lucrăm în general pe proiecte mici care pot fi gestionate într-o echipă restrânsă, dar încă acceptăm prea ușor proiecte (mai ales pentru case existente). Ca arhitecți, ne entuziasmează în egală măsură casele noi și cele vechi (clasate sau nu), scenografia și expozițiile, dar și activitatea de predare la UAUIM.

2. Colaborați cu Trustul Mihai Eminescu condus de Caroline Fernolend, unul dintre oamenii cheie ai revitalizării rurale din țara noastră, pe care o admirați din tot sufletul. Cum se desfășoară colaborarea voastră?

Colaborarea cu MET a început în 2018, la scurt timp după ce ne-am mutat din București în Sibiu. A fost o recomandare, pentru care îi suntem recunoscători lui Ștefan Bălici. Pentru că aveam în agenda (mai mult sau mai puțin secretă) speranța de a lucra pe case vechi din Transilvania, oportunitatea ne-a bucurat încă de la început.

Facem o echipă bună cu echipa MET. Am spune că e un moment de grație în lucrul ca arhitect, pentru că nu mai trebuie consumată energie pentru comunicare și acordaj, câștigarea încrederii, demonstrarea profesionalismului etc., și atunci toată energia poate fi dirijată către proiect. Iar proiectele MET sunt întotdeauna proiecte frumoase, cu locuri frumoase, case frumoase și oameni pe măsură. Suntem recunoscători pentru șansa de a lucra împreună și sperăm să avem prilejul să o facem în continuare.

Muzeul- Atelier Școală de la Piscu, foto Laurian Ghinițoiu

3. Ce înseamnă, pentru voi, concursul de arhitectură?

Concursul este un moment privilegiat în activitatea unui arhitect. Un moment de maximă deschidere, creativitate, învățare. Am participat la concursuri cam din 2006-2007 (proaspeți arhitecți) până în 2016 (proaspeți viitori părinți). De ceva vreme, am luat o pauză. Acum, în 2026, e mult mai greu să lucrezi la un concurs, de cele mai multe ori este nevoie de echipe mari, iar calitatea și complexitatea proiectelor a crescut într-un ritm amețitor.

Ne bucurăm cu siguranță de fiecare dată atunci când proiecte selectate prin concurs ajung să fie construite. Este dovada unui proces de maturizare a comenzii publice în România.

4. De ce ați rămas în România?

De câte ori ne-am pus întrebarea aceasta, răspunsul a fost „pentru că poate, aici, ceea ce pot să fac ar putea conta mai mult decât în altă parte”. În România sunt cu siguranță destule provocări, dar și multe oportunități. Probabil din anii de școală ne-a rămas în minte că un arhitect nu ar trebui să privească constrângerile limitativ, ci ca pe un cadru fertil ar creativității și garant al adecvării la o situație particulară.

5. Care sunt arhitecții care v-au inspirat, influențat, marcat? Dar profesorii?

Ne-au plăcut și ne plac în continuare lucrările mai multor arhitecți. Am avut întotdeauna convingerea că, pentru a reacționa la un anume proiect, text, desen, detaliu, acel proiect, text, desen, detaliu trebuie să aibă deja un grăunte în propria experiență. Ne propunem să ne referim aici doar la arhitecți români. Ca studenți, ne-au influențat arhitecții perioadei moderne. I-am descoperit apoi pe Radu Mihăilescu, Șerban Sturduza, Iulia și Florian Stanciu. Am revenit apoi la arhitecții de tradiție academică ai sfârșitului de secol XIX început de XX. Mai recent, și mai ales prin albumul publicat cu sprijinul UAR, am descoperit-o pe Ioana Grigorescu.

Dintre profesori, probabil Florinel Radu, asistent la atelierul de anul 2 condus de Mac Popescu în 2000-2001, ne-a influențat cel mai mult, prin predarea și antrenarea unui mod propriu de a gândi. Florinel nu desena niciodată, doar punea întrebări. Profesorul alături de care am lucrat cel mai mult în facultate (anii 4 și 5, dar și la diplomă) a fost regretatul Zeno Bogdănescu, care a reușit foarte bine să îndrume constructiv ambiția și pasiunea unei grupe de studenți serioși.

6. Ce vă doriți, în plan profesional?

Profesional, nu ne dorim decât să învățăm în continuare.

7. Ce credeți că ar trebui să facem pentru arhitecți, noi, UAR, dacă am putea?

În 2013, fiind implicați în reamenajarea Muzeului Școlii de Arhitectură, ne-am întâlnit inevitabil cu Societatea Arhitecților din Regatul României (SAR) înființată la finele secolului al XIX-lea. Ne-a impresionat entuziasmul și energia arhitecților de atunci, ținuta înaltă, arhitectura guvernată de reguli clare. Din punctul nostru de vedere UAR, ca organizație, este continuatorul acestei Societăți. UAR deja face multe lucruri pentru arhitecți și nu ne dorim decât să continue pe linia culturală asumată. De maxim interes pentru noi, dar credem și pentru tinerii arhitecți care vin, ar fi digitalizarea și accesibilizarea arhivelor, susținerea cercetării, publicarea de monografii.

8. Credeți că sunt utile Bienalele Naționale de Arhitectură?

Bienalele Naționale de Arhitectură oferă în prezent cea mai largă imagine, chiar dacă nu completă, asupra arhitecturii românești, într-un anumit moment. Urmărim cu interes de fiecare dată proiectele înscrise și, atunci când este posibil, evenimentele și întâlnirile prilejuite de acestea.

O trăsătură distinctivă a concursului de proiecte a fost, și parțial a rămas, vizitarea lucrărilor nominalizate de către membrii juriului. Am avut privilegiul de a participa la câteva astfel de vizite (în 2012, secțiunea Arhitectura locuinței; în 2023, secțiunea Recuperarea patrimoniului; în 2025, secțiunea Restaurarea monumentelor) și de fiecare dată această experiență, în toate aspectele ei, atât critic, cât și apreciativ, ne-a îmbogățit. În 2014, am putut participa la aceste vizite și ca membru al juriului (Cosmin) tot pentru Arhitectura locuinței. Știm că este complicat logistic, dar pentru că arhitectura este o experiență fundamental spațială și haptică, aceste întâlniri directe sunt o particularitate ce ni se pare important de păstrat pentru BNA.

9. Aveți un sfat pentru tinerii la început de drum?

Poți învăța foarte mult observând și înțelegând casele vechi. Un mod bun de a începe lucrul, ca arhitect, poate fi implicarea în proiecte de restaurare.

Casă pe strada Martha Bibescu, Mogoșoaia

Restaurarea TURNULUI ȘI BASTIONULUI MĂCELARILOR, Sighișoara

ȘURA Laborator de experimentare, Mureș

ARHITECTURA E UN MARATON, NU UN SPRINT

Interviu realizat de
Ileana TUREANU

Sergiu TÎRZIU

SERGIU TÎRZIU

1 PREMIU ȘI 1 NOMINALIZARE

- Premiu Secțiunea *Locuințe colective* - Locuințe la Câmpia Turzii
- Nominalizare Secțiunea *Clădiri pentru birouri - administrație, comerț, servicii și industrie* - Sediul administrativ Cemacon Recea

1. Este prima participare la BNA? Cum ai descrie „aventura” acestei ediții?
Este a doua participare, dar, cu siguranță, este una dintre cele mai emoționante. E o bucurie și o validare reală a muncii de echipă și a faptului că se poate construi arhitectură de calitate oriunde în această țară.

2. Poți să faci o schiță a arhitectului Sergiu Tîrziu?

Un arhitect pasionat și ambițios, înconjurat de echipă și familie, dornic de evoluție continuă, atent la oameni, la proiecte și la crearea unor repere.

3. Ce înseamnă, pentru tine și echipa ta, concursul de arhitectură?

Este, probabil, cel mai bun mod prin care se poate naște soluția cea mai potrivită de arhitectură. În același timp, oferă o ocazie oricărui arhitect de a se exprima, de a-și testa limitele, de a testa idei, de a crește ca echipă și de a rămâne conectați la esența profesiei. Pe de altă parte, îi oferă beneficiarului o paletă de soluții și idei bune.

4. De ce ai rămas în România?

Pentru că am considerat că aici este locul cel mai potrivit și cel mai confortabil pentru a construi de calitate și pentru a oferi o altă perspectivă asupra modului de a construi. Este mult de făcut, cu bune și cu rele, cu libertăți și constrângeri, cu efort, cu chin, uneori cu compromisuri, dar este un loc care poate oferi un viitor mult mai bun și la care poți contribui cu adevărat.

5. Care sunt arhitecții care te-au inspirat sau marcat? Dar profesorii?

Mă bucur că sunt tot mai mulți arhitecți cu viziune și determinare și că începe să se contureze un climat arhitectural de calitate. Sunt mai degrabă influențat de atitudini și gesturi arhitecturale, însă în spatele acestora stau echipe de arhitecți pasionați, pe care îi regăsim din plin în această ediție a BNA, atât în cadrul juriului, cât și al Bienelei, ca expozanți.

6. Ce îți dorești, în plan profesional?

Să continuăm să facem arhitectură remarcabilă, atât în țară, cât și în afara ei, alături de o echipă pasionată, și să avem proiecte care contează cu adevărat pentru oameni și orașe.

7. Ce crezi că ar trebui să facem pentru arhitecți, noi, UAR, dacă am putea?

Cred că ne lipsește cu adevărat unitatea, să fim mai uniți, să împărtășim aceleași valori și să ne raportăm la standarde comune de calitate.

Sediul administrativ Cemacon Recea, Sălaj

Sediul administrativ Cemacon Recea, Sălaj

8. Crezi că sunt utile Bienele Naționale de Arhitectură?

Da, sunt necesare. Ele creează dialog, inspirație, motivație, dar și un cadru de validare profesională de care avem mare nevoie. BNA rămâne, pentru noi, cea mai importantă platformă unde se poate observa nivelul și evoluția arhitecturii din România. Ar fi de mare folos ca expunerea aceasta să ajungă cât mai mult la publicul larg.

9. Ai un sfat pentru tinerii la început de drum?

Să fie curioși, pasionați, să aibă răbdare și să nu facă compromisuri prea devreme. Arhitectura e un maraton, nu un sprint.

Locuințe colective Câmpia Turzii

PREMIUL
RIBA

Text: Amy PEACOCK

LOCUIŢA ANULUI
2025

O casă rurală din Hebridele, Scoția, placată cu piatră, realizată de firma locală Izat Arundell, a fost desemnată cea mai bună casă nouă din Marea Britanie de către Institutul Regal al Arhitecților Britanici.

Numită **Caochan na Creige** - care înseamnă „micuța și liniștită casă de lângă stâncă” - Izat Arundell a proiectat casa pentru a o integra în peisajul accidentat, placând-o cu blocuri de piatră locală de gneiss Lewisian. Casa a fost apreciată pentru punerea în operă a materialelor și rezistența la condiții meteorologice imprevizibile.

„Alegerea câștigătorului, Caochan na Creige, a fost unanimă”, a declarat președintele juriului, David Kohn.

„Juriul a abordat și apreciat fiecare aspect - condițiile climatice dificile, relația cu arhitectura vernaculară și un buget restrâns - cu un amestec rar de sensibilitate și îndrăzneală.”

„Modestă ca dimensiuni, dar luxoasă în conexiunea cu peisajul înconjurător, este construită în regie proprie din piatră locală, într-un mod potrivit calităților sale materiale.”

„Forma sa enigmatică, amintind de castele mari și structuri defensive, ascunde scara sa intimă.”

„Toate aceste lucruri o fac o casă exemplară, care va contribui mult la viitoarele dezbateri despre arhitectura domestică în contexte rurale.”

Caochan na Creige are un plan neregulat, înclinat, care a fost proiectat astfel încât fundațiile să evite zonele de rocă incredibil de dură de pe amplasament. Interiorul a fost placat cu lambriuri din lemn, iar ferestrele înalte oferă priveliști deosebite.

SELECȚIA
PLATFORMEI
DEZEEN

Text: Tom RAVENSCROFT

TOP 10 LOCUINȚE
2025

Casa în sălbăcie, India

1. Casa în sălbăcie, India - autor Earthscape Studio

Casa are o cochilie sculpturală tencuită cu lut și un interior sinuos, asemănător unei peșteri. „Raționamentul din spatele structurii a fost evitarea coloanelor și grinzilor, creând o structură autosusținută care curge într-o formă fluidă - numim aceasta „arhitectură pliată”.

2. Hedge and Arbour House, Australia - autor Studio Bright

Ecranele metalice perforate vor fi acoperite cu plante cățărătoare, permit pătrunderea luminii și a aerului în casă, oferind umbră vara și contribuind la intimitate. Proiect deliberat recesiv și liniștit, conceput pentru a se supune peisajului.

3. Frame House, Portugalia - autor Pedro Domingos Arquitectos

Casa brutalistă se „integrează perfect în natură”. Dispune de deschideri mari care încadrează peisajul înconjurător, terase multiple și o piscină acoperită. „Asemenea unei ruine antice, designul aparține peisajului într-un mod atemporal, ca și cum ar fi fost mereu acolo.”

Hedge and Arbour House, Australia

Frame House, Portugalia

Glass Brick House, Belgia

Cairnconon Byre, Scoția

Locuințe cuplate, Marea Britanie

HATA, USA

Houses with One Pillar, Germania

Casa Reciprocă, Marea Britanie

Omloop Farmhouse, Belgia

4. Glass Brick House, Belgia - autor Delmulle Delmulle Architecten

Casa a profitat de un material care a devenit tot mai la modă în ultimii ani - cărămida de sticlă. Fațada de sticlă a casei de 98 de metri pătrați a fost concepută pentru a permite pătrunderea luminii. „Principala provocare a fost să profităm la maximum de spațiul minim disponibil și de lumina naturală.”

5. Cairnconon Byre, Scoția - autor Loader Monteith

În Scoția rurală, acoperișurile de paie deteriorate sunt adesea înlocuite cu metal, care ulterior ruginește și se înroșește. „Acestea au fost formele și materialitatea care au inspirat Cairnconon Byre.”

6. Locuințe cuplate, Marea Britanie - autor Graeme Williamson Architects

Cu două frontoane și culoarea roșie pe toată suprafața, casa dă impresia că sunt două case înșiruite. Williamson a dorit ca locuința să reflecte natura unită a familiei sale și a parteneriei sale, Melanie.

7. HATA, USA - autor Anastasiya Dudik

HATA este închisă într-o cupolă din beton alb, străpunsă de ferestre asemănătoare unor hublouri. Casa a fost concepută ca un refugiu pentru „un mod de a fi mai lent, mai conectat”, casa a fost inspirată de amintirile brutalismului din epoca sovietică.

8 Houses with One Pillar, Germania - autor Buero Wagner

Două case vecine unite prin fațadele lor din lemn și decupajele geometrice. Fațadele înnegrite contrastează cu interioarele din beton aparent ale caselor proiectate pentru un tată și fiul său. „Combină claritatea arhitecturală, utilizarea eficientă a spațiului și onestitatea materială pentru a crea un mediu de viață coeziv și sustenabil.”

9. Casa Reciprocă, Marea Britanie - autor Gianni Botsford Architects

Gianni Botsford Architects a adăugat o casă la o extindere proiectată de Norman Foster și de soția sa, Wendy Foster, în anii '60. Noua casă în formă trapezoidală înlocuiește o reședință pentru diligențe din secolul al XIX-lea. „Clientul meu a fost în contact cu Norman Foster înainte de a cumpăra casa și s-a asigurat «că veți putea menține spiritul original al casei pentru dumneavoastră și familie - unul de ușurință și un loc de divertisment».”

10. Omloop Farmhouse, Belgia - autor Hé!

Extinderea unei case tradiționale flamande prin adăugarea unei anexe din lemn și metal vitrat în spațiul acoperișului. Renovarea a îmbunătățit legătura casei cu natura. „Prin disecția organizării fermei flamande tipice, proiectul a minimizat volumul încălzit, sporind legătura casei cu natura.”

SELECȚIA
BNA 2025TOP 10 LOCUINȚE
INDIVIDUALE**CASA S., BUCUREȘTI**
autor arh. Dan Marin

Amplasamentul se află într-o zonă semicentrală a Bucureștiului, o suprafață de 353 mp, cu deschidere de 10,00 m la stradă și cu calcane diferite, ocupând parțial celelalte trei limite.

(I) Parterul este cel mai extins, cu living, dining și bucătăria orientate spre curtea-grădină din spate. Suprafața continuă de sticlă, pe toată înălțimea - retrasă în fața livingului pentru a crea o terasă acoperită și avansată în fața locului de luat masa din bucătărie - relativizează limita dintre interior și exterior.

(II) Primul etaj se retrage printr-o terasă parțial acoperită, însoțită pe una din laturi de un living secundar. Este o modalitate de a amplifica spațiul grădinii și totodată de a da formă unui mod particular de locuire, în care caracterului „public” al parterului i se adaugă caracterul „privat” al suitei de spații de la etaj; sau, dacă este permis, ceea ce în termenii reședințelor clasice se numeau „appartement de société” și „appartement de commodité”.

(III) Etajul al doilea se deplasează în sens invers, acoperind terasa primului etaj cu un spațiu de lucru și făcând loc spre stradă unei terase cu o mică piscină, închisă pe contur pentru a fi ascunsă vederii. Deși exterior, este un spațiu al intimității, care nu are relație decât cu cerul și cu soarele; nu poți fi văzut, dar poți vedea, aruncând o privire către stradă prin decalajul celor doi pereți care continuă pe verticală axul structurant longitudinal al parterului.

Decalajele între niveluri, induse de diversitatea funcțională și de înălțimile diferite ale spațiilor, au condus la o conformare interioară care evocă parțial un Raumplan. În această logică, cu excepția parterului, segmentele scării de la primul și al doilea etaj nu sunt gândite ca simple circulații, ci ca secvențe care afirmă prin modelarea lor spațială continuitatea celor două niveluri.

Caracterul „loosian” se manifestă și în exterior prin contrastul dintre caracterul fațadei spre stradă și deschiderea celei din spate, cu toate spațiile de zi complet vitrate și orientate spre curtea plantată.

Expresia cromatică este în mod voit restrânsă. Sistemul constructiv este uzual, cu pereți structurali și planșee de beton armat și cu zidărie de umplutură și închidere din blocuri de BCA de 30 cm grosime.

Căutarea intimității înseamnă retragere, închidere, protecție – afirmarea implicită a unor atribute ale sustenabilității, ale unui comportament energetic favorabil realizat deopotrivă cu mijloace tehnice și cu instrumente arhitecturale.

CASA R, VOLUNTARI, JUD. ILFOV

autori arh. Diana Bugnariu, arh. Diana Stoica, arh. Lucian Bugnariu, arh. Ovidiu Hodorogea, arh. Alexandru Mantoiu

Cu o siluetă ferm conturată și compoziție echilibrată, Casa R propune o reinterpretare elegantă a tipologiei clasice a casei cu acoperiș în două ape. Inspirată subtil din morfologia rurală, dar exprimată printr-un limbaj arhitectural contemporan, locuința se inserează firesc într-un peisaj suburban caracterizat

Casa S., București

Casa R, Voluntari, Jud. Ilfov

de individualitate și diversitate volumetrică. Referințele la arhitectura belgiană se regăsesc discret în materialitate, proporții și modul de articulare a fațadelor.

Ansamblul este organizat în jurul a trei volume distincte, gândite într-o relație clară între funcțiune și expresie formală. Volumul principal adăpostește zona de zi și spațiul matrimonial, beneficiind de o deschidere amplă spre grădină și o relație fluidă între interior și exterior. Cel secundar, mai compact, este destinat copiilor - dormitoare, spații de joacă și anexe - oferind intimitate și autonomie. Al treilea corp, orientat perpendicular față de celelalte două, este rezervat funcțiunilor tehnice și activităților recreative. Această dispunere permite o organizare coerentă, în care viața de zi cu zi capătă ritm, intimitate și flexibilitate.

Fațadele sunt definite de o geometrie riguroasă și un subtil motiv decorativ în carouri, care imprimă profunzime planului vertical și dinamism compoziției. Cărămida aparentă, albă, aduce un aer calm și atemporal, servind drept fundal neutru pentru tâmplăria neagră și detaliile fine, alese pentru a puncta discret personalitatea proiectului. Casa R a fost proiectată ca o locuință cu consum de energie aproape zero (nZEB), apropiindu-se de standardele unei case pasive. Casa R propune un model actual de locuință în care forma, tehnologia și ambientul conviețuiesc armonios. Este o arhitectură sobră și articulată, în care fiecare decizie reflectă un echilibru atent între raționalitate și atmosferă, între eficiență și caracter. Un proiect care își asumă prezentul, dar privește, lucid și responsabil, spre viitor.

Casă pe strada Martha Bibescu, Mogoşoia

CASĂ PE STRADA MARTHA BIBESCU, Mogoşoia

Autor(i): ABRUPTARHITECTURA - arh. Cristina Constantin, arh. Cosmin Pavel

Ne-a fascinat dintotdeauna Palatul de la Mogoşoia, clădit în secolul al XVII-lea de Constantin Brâncoveanu cu meşteri aduşi din Italia, salvat de la ruină de Martha Bibescu, fiind multă vreme un loc de refugiu, în afara oraşului. Teritoriul a fost urbanizat într-un ritm alert şi necontrolat după anii 1990. În proiect am căutat să nu pornim strict de la lucrurile măsurabile, de la metri pătraţi, de la palpabilul arhitecturii, ci invers, de la lucruri îndeobşte *nenumibile*, de la stări, de la apropieri şi de la ascunsul arhitecturii. Am proiectat casa de pe strada Martha Bibescu având în fundal şi în orizont câteva borne esenţiale:

I. O învecinare cu palatul de peste lac, atât de iubit de prinţesa lui cu destin european, şi una tipologică, împărtaşind astfel ca direcţie generală de reflecţie tema palatului ideal. De aici suita de spaţii egale, dispuse la parter în anfiladă, acoperite cu bolţi joase sau înalte, care impun aceeaşi matrice, aceeaşi cadenţă şi măsură atât saloanelor, cât şi camerelor de culcare. Această anfiladă de spaţii asemenea, toate cu vedere către grădină, emană în exterior o suită de spaţii mai slabe, mai fine. Între aceste spaţii modulate şi înseriate cu faldurile şi vârfurile pedestalului de beton al terasei se interpune, tot ca un loc al vegetalului circumscris, sera.

II. Există apoi, ca mesaj dialectic, un joc al ambivalenţelor ce rezidă în diferenţa substanţială dintre faţada la stradă a casei - eminemamente masivă, expunând fără echivoc doar galeria cu geamlăc a etajului, ce aduce în interior lumina răsăritului şi care, în ceas de seară, lasă să se întrezărească bolţile libere ale etajului - şi faţada spre grădină ce îşi exhibă o solemnitate mai domoală, asemenea celei a unei vile toscane, instalată echilibrat într-o atemporalitate care lasă în urmă lumea şi se abandonează atingerii paradisiace a grădinii, din umbra imperfectă a baldachinelor înveşmântate în plante agăţătoare.

III. Temporalitatea casei, intuită ca timp leneş, măsurat imprecis, solar, în umbre desenate pe zidul de apus, şi întrupată memorabil în clipe. „Horas non numero nisi serenas.” Casa de pe Strada Martha Bibescu, este o casă cu precădere feminină, începând cu personalitatea proprietarei, numele străzii, căldura interioarelor sub ocrotirea bolţilor de cărămidă, penumbra filigranată care înobilează faţada către grădină.

CASA DOS GALGOS, Snagov, jud. Ilfov

Autor(i): Şef de proiect: Elena Dragu; Manager proiect: Elena Dragu; project leader: Mara Tomulescu; Concept arhitectură: Elena Dragu, Alexandra Marin, Moise Bogdan; Randări exterioare: Moise Bogdan; Echipă Arhitectură: Mara Tomulescu, Nicole Lefter; Concept interior: Elena Dragu, Andrei Cumpanasoiu; Randări interior: Cirrus; Echipă Interior: Adeline Sandu Beneficiarii au venit cu o temă foarte clară, respectiv un design inspirat de farm house-ul tradiţional. S-a dorit o combinaţie între atmosfera farm house-ului englezesc cu spaţialitatea şi minimalismul lofturilor americane.

Plecând de aici, casa s-a aşezat în mod natural pe această amprentă, copiind forma terenului, cu funcţiunile desfăşurându-se gradat, public-semiprivat-privat, de la accesul pe teren spre spatele lotului.

Spaţiile de primire, publice - bucătărie, living, atelier şi cele private - dormitoare - sunt grupate în două corpuri distincte, unite la interior printr-un pasaj complet vitrat, iar la exterior, printr-o copertină perimetrală ce defineşte şi amplifică siluetă orizontală a casei. Copertina se lărgeste şi se îngustează în funcţie de orientarea faţă de punctele cardinale şi de spaţiile subordonate, transformându-se într-o amplă consolă în dreptul terasei principale, spre vest, şi aproape dispărând pe latura de nord, în dreptul dormitoarelor.

Această linie orizontală puternică este contrabalansată de ritmul vertical al pilelor structurale, îmbrăcate în piatră naturală. Elementele verticale ritmează faţada şi spaţiul exterior, anulând subtil senzaţia de „coridor”.

La nivelul amenajării exterioare, curtea urmăreşte aceleaşi principii de la interior, respectiv o cascadă de curţi cu caracter din ce în ce mai intim.

Un accent deosebit s-a pus nu doar pe materialele folosite, cât şi pe textura acestora. Exteriorul este definit de doar două materiale principale: tabla neagră şi piatră naturală, cu aspect spart. Piatra naturală se prelungeşte şi la interior, unde se combină cu lemnul natural. Aparenta austeritate rezultată din folosirea aproape exclusiv a doar trei materiale – tablă, lemn, piatră – este compensată de un joc bogat de texturi rezultate din prelucrarea materialelor cu tehnici diferite. Casa se desfăşoară pe un singur nivel. Secţiunea arhetipală a caselor de ţară, cu acoperişul de tip şarpantă, este preluată şi la interior, contribuind la atmosfera generală.

Casa Dos Galgos, Snagov, Jud. Ilfov

CASA U, Balotești, jud. Ilfov**Autor(i): arh. Diana Bugnariu, arh. Ștefania Mălăeru, arh. Diana Stoica, arh. Lucian Bugnariu**

Acest proiect a fost definit de două principii fundamentale. În primul rând, s-a urmărit integrarea în context și maximizarea peisajului foarte valoros. Proiectul este situat într-o dezvoltare rezidențială unică, numită Dumbrava Vlăsiei, definită de o pajiște înconjurată de păduri pe toate părțile. Prin urmare, prima direcție de proiectare a fost crearea unui exterior sensibil față de acest context. Construcția este modestă ca dimensiuni, însă dinamică, cu două acoperișuri cu pante abrupte, care creează un dialog cu pădurea din jur. Amplasarea golurilor a fost atent studiată atât pentru a asigura o legătură maximală între spațiile interioare și exterior, cât și pentru a profita de priveliștea deosebită. În al doilea rând, s-a dorit obținerea unor spații calitative și funcționale. Deși se desfășoară pe o suprafață totală de 155 mp, construcția cuprinde toate spațiile necesare unei familii de patru persoane și folosește fiecare colțișor disponibil, păstrând totuși un aspect aerisit și luminos. Materialele și culorile folosite la interior au fost alese din game cât mai neutre, cu intenția de a încuraja orientarea privirii către exterior.

CASA P, București**Autor(i): arh. Diana Bugnariu, arh. Lucian Bugnariu, arh. Diana Stoica, arh. Alin Stoica, arh. Ștefania Mălăeru**

Discursul arhitectural pornește de la secțiunea caracteristică a proiectului, locuința fiind integrată într-un context urban dens, cu flancări de calcane stânga-dreapta. Proiectul mizează pe jocul jumătăților de nivel, la parter rezultând spații fluide, care comunică vizual unul cu altul. Cu o suprafață desfășurată de 250 mp, locuința se aliniază la frontul construit, alipindu-se la ambele calcane, fapt care dictează dubla orientare, către stradă și către spațiul privat al curții.

Din punct de vedere volumetric, casa este un monolit străpuns de decupaje vaste care oferă adâncime fațadei. Logia pe dublă înălțime aflată către stradă oferă prilejul comunicării vizuale cu spațiul public, în timp ce vitrajele generoase de pe fațada opusă asigură conexiunea spațiului interior cu spațiul vegetal din curte. Către stradă, casa este tratată tectonic, fiind folosit finisajul de cărămidă aparentă, în timp ce, spre curte, casa are un caracter mai domestic, tencuit alb, cu accente de cărămidă. Local, s-au folosit insertii de lemn pentru marcarea zonelor importante: accesul în locuință, logia pe dublă înălțime.

Funcțional, parterul și supanta cuprind zona de zi, iar etajul găzduiește zona de noapte. Acestea sunt conectate prin scara sculpturală, care este inundată de lumina oferită de golul de deasupra.

CASA GEAVELA, București**Autor(i): Ștefan Simion, Irina Meliță**

Tema proiectului a fost construirea unui peisaj interior complex într-un volum cât mai simplu și eficient, atât economic, cât și energetic.

Miza teoretică a proiectului: în condițiile uzuale ale densității și modului de construire tipic bucureștean, casele unifamiliale sunt, de cele mai multe ori, gândite ca Parter și Etaj. Întrebarea de lucru a fost: cum pot parterul și etajul să constituie un unic proiect, determinându-se reciproc, și nu două narațiuni distincte, pur și simplu suprapuse?

Strada este liniștită, însă fără o frumusețe evidentă; situl este unul fără însușiri.

Casa își găsește rațiunea de a fi în ea însăși, în ordinea sa arhitecturală: ideea este să fie un singur proiect, o singură determinare arhitecturală, atât în plan, cât și în secțiune. Raportul spațiu dominant - spațiu servent este mutat din registrul funcțiunii în cel al scării arhitecturale, al experienței spațiale. Camera de zi este spațiul major care are forța să organizeze atât parterul, cât și etajul; deci și planul, și secțiunea. În această logică, încăperea de zi are 3,7 m înălțime: placa de beton care o acoperă a fost împinsă în sus cu 1,2 m mai mult față de celelalte camere de la parter (vestibul, bucătărie, birou etc.). Mărimea camerei de zi a fost gândită cât să permită amplasarea celor două dormitoare ale copiilor deasupra sa, accesibile printr-o scară tratată ca element de mobilier. Acest decalaj pe verticală de 1,2 m este păstrat vizibil printr-o serie de ferestre interioare care leagă vizual (cu sticlă clară sau translucidă) camera de zi cu încăperile de la etaj: hol, baie copii, dormitor matrimonial. Acest gând de a lega vizual, direct sau indirect, cât mai multe încăperi între ele, este urmărit și în plan, nu doar în secțiune: sunt legate tot prin ferestre interioare camera de zi de bucătărie, bucătăria de scară, dormitorul matrimonial de baia matrimonială, holul de etaj de baia copiilor, un dormitor de holul de etaj. Un mare luminator deasupra holului de etaj și al băii copiilor amintește de varianta inițială a proiectului, când o scară ducea pe terasă; faptul că luminatorul trece peste două încăperi amplifică complexitatea perceptivă a casei.

Peisajul interior devine un caleidoscop în care încăperile sunt legate vizual în plan și în secțiune.

CASA U, Balotești, jud. Ilfov

CASA P, București

Casa Geavela, București

Casa El și Ea, jud. Prahova, Comarnic

CASA EL ȘI EA, jud. Prahova, Comarnic**Autor(i): arh. Pavel Albu**

Situată pe un deal din Comarnic, casa este concepută ca un dialog între arhitectură, lumină și peisaj. Orientarea est-vest valorifică ritmul natural al zilei: dimineața, spațiile se deschid către răsărit, iar seara captează lumina caldă a apusului. Ferestrele ample devin „tablouri locuite”, înrămând perspectivele naturale și aducând vegetația și dealurile direct în interior.

Volumetria casei este marcată de livingul cu dublă înălțime - nucleul locuinței - un spațiu fluid care conectează zonele de zi cu exteriorul printr-o terasă generoasă. Interiorul și peisajul se completează reciproc, iar casa devine un loc trăit în continuitate cu natura. Funcțiunea include două dormitoare - unul la parter și unul la etaj - configure pentru flexibilitate și confort pe termen lung. Bucătăria cu insulă devine centrul vieții de familie, biroul oferă intimitate pentru activități creative, iar un colț de lectură orientat către grădină adaugă un strat personal de reflecție și liniște.

Din punct de vedere constructiv, casa are o structură din zidărie portantă, șarpantă din lemn și o fațadă ventilată placată cu lemn negru - o alegere ce îi conferă un caracter contemporan și o integrare firească în peisajul natural. Simplitatea volumului, coerența detaliilor și atenția pentru eficiența energetică definesc o locuință modernă, responsabilă și ancorată în context.

CASA DIN LIVADĂ, jud. Prahova, Cornu de jos**Autor(i): arh. Mihai Nuță, arh. Ion Soreanu, arh. Alexandra Ilie**

O livadă părăsită de mulți ani, pe o coastă.

Casa este structurată pe Demisol, Parter și Mansardă. Motivul conceptual al proiectului a fost încercarea de a oferi o altă imagine a arhitecturii tradiționale românești într-o mică fuziune dintre modul oltenesc și arhitectura dou-gong specifică Japoniei, Chinei și Coreei.

Există o asemănare între meștrii dou-gong și brandul de „meșteri maramureșeni” și aceasta ar fi cam ca și cea între judo și trânta populară. Revenind la arhitectura arhaică „țărănească” cu înțelepciunea și autenticitatea ei și să punem în evidență un concept oltenesc în care grinda longitudinală a prispei este susținută mai mult de grinzile masive de lemn ce vin din pereții transversali ai casei și mai puțin de stâlpii prispei. E cazul celor doi stâlpi de larice marginali și exclude cazul stâlpului central ce susține direct grinda pentru a nu fragmenta spațiul interior. Peste această grindă transversală vin niște grinzi perpendiculare ce spre exterior capătă sensul de gong căci peste acestea vin cele șapte dou-ri ce poartă o grindă longitudinală secundară. Rolul acestor suprapuneri structurale este și acela de a ridica cota șarpantei și a expune vizual mai pregnant grinda principală longitudinală care, în multe cazuri, stă în umbră cu toate că poate aceasta avea mesaje și prelucrări artistice specifice. Șarpanta protejează generos pereții și prispa casei (acel spațiu engawa la Japonezi).

Modelul de stâlpi periferici este oltenesc, iar modelul de stâlp central este tot oltenesc. Sita tip bot/cioc de rață cu acei „ciocalandri” de factură oltenească este singurul model endemic românesc.

Planul parterului este definit de prispa generoasă și spațiul livingului compus din living cu loc de luat masa, mini-bucătărie, o baie de serviciu, o seră și un divan (conceptul de „divanul din living” dezvoltat ca un box închis cu sticlă ce participă la activitatea din living, dar în același timp se retrage într-un intim dialog cu natura, este împrumutat de la arhitectura unor case din Australia). Tot în parter mai exista un acces secundar direct în zona de seră și scara de acces către cele două dormitoare de la mansardă.

Casa din Livadă, Jud. Prahova, Cornu de Jos

Casa I., București

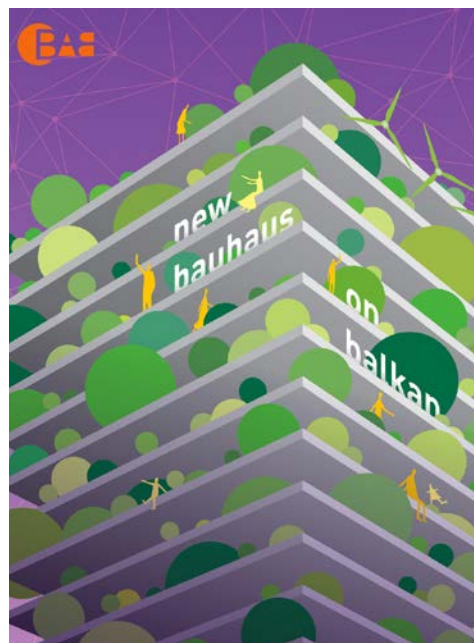
CASA I., București**Autor(i): arh. Eliza Yokina, arh. Andrei Butușina**

Lucrarea este o reabilitare și o reconfigurare a unei case existente în stil florentin-maur.

În acest caz, casa era configurată majoritar pe nivel parter, un mic subsol și parțial mansardă, cu pod, plafoane destul de joase și spații modeste. O casă construită în mai multe etape, cu adăugiri și modificări, ceea ce a condus la o incoerență spațială și de limbaj pe alocuri, multe compartimentări, dar și probleme structurale. În curte se mai aflau un foișor și un garaj. Beneficiarul a contribuit cu tot ce e necesar pentru a construi o relație de dialog, respect și libertate. Atât detaliile casei, materialele, cât și lumina naturală și cea de seară au jucat un rol esențial în asumarea rezultatului și a investiției pentru el. Provocarea proiectului a fost reintegrarea arhitecturii originale, cu detalii și materiale specifice, într-o clădire complet reconfigurată la interior și parțial la exterior, modernă, în care tehnologia și funcționalitatea susțin spațialitatea. Procesul a fost unul de lungă durată, proiectul debutând în 2019, și a implicat 3 autorizații de construire. Volumul principal a fost extins pe verticală, ferestrele cu arcade au pierdut parapetul, iar fereastra de la stradă a fost reconfigurată pentru a primi mai multă lumină de la răsărit. Reconfigurarea spațială a fost necesară pentru reorganizarea funcțională și pentru a aduce amploare și lumină spațiilor. Prin aceasta, am creat două spații majore pe verticală - orangeria și sufrageria - ele devenind și spațiile de locuit cele mai reprezentative ale casei, la care se adaugă livingul și foișorul din exterior. Sufrageria este traversată de o cursivă metalică în care ajunge scara principală și care facilitează legătura între cele două dormitoare ale casei. Zona matrimonială se află în spatele casei, iar dormitorul, suprapus peste foișor, se accesează printr-o pasarelă metalică suspendată și vitrată pe o latură, între cele două corpuri de clădire. Astfel, etajul este privat, însă cu conexiune vizuală către toate spațiile de zi și către exterior. Lumina a fost un subiect principal al amenajării. Relația cu lumina naturală și captarea ei în interior astfel încât și spațiile cu mono-orientare sau lumină indirectă să poată fi iluminate pe tot parcursul zilei și a anului. Amenajarea interioară se rezumă la puține materiale specifice perioadei de construire a casei, în special mozaicuri, parchet, metal, piatră și gleturi ori tencuieli decorative, în câteva locuri beton aparent sablat, iar la exterior mozaic și mozaic spălat. Tencuiala de var amprentată a fost refăcută pe toate fațadele și în interior, în orangerie. Tâmplăria a fost proiectată special pentru această locație, din profil de oțel cu rupere de punte termică. Grădina continuă limbajul casei, prin plante specifice mediteraneene, iar curtea îmbrățișează cerul printr-o oglindă de apă.

NOUL BAUHAUS ÎN BALCANI

Text: Ileana TUREANU,
curator selecția românească și
membru juriu

BAB 2025

BIENALA BALCANICĂ DE ARHITECTURĂ de la BELGRAD s-a desfășurat în luna noiembrie 2025 la Muzeul orașului Belgrad, cu tema generală NOUL BAUHAUS ÎN BALCANI. Tema BAB 2025 a fost concepută de comisariul BAB, dr. Tatjana Mrđenović: „Această expoziție a scos la iveală idealurile Bauhaus în arhitectura balcanică: sustenabilitate, eco-design, implicare comunitară, globalism și identități locale, îmbrățișând principiile Bauhaus de simplitate, funcționalitate și holism. Proiectele și publicațiile premiate au demonstrat adaptarea la idealurile NEB în contexte culturale unice, creând clădiri și abordări moderne, abordând Agenda NEB și înrădăcinate în tradiție. Sustenabilitatea a fost, de asemenea, un punct cheie de interes, încorporând elemente de design ecologic și tehnologii eficiente energetic. Implicarea comunității a fost un alt aspect important, arhitecții și locuitorii lucrând împreună pentru a crea spații incluzive, primitoare și care reflectă identitatea locală”.

Curatoarea BAB, Tatjana MLADENOVICH, și Marko STOJANOVIC, directorul BAB, împreună cu Armand SCURTU

Attila KIM – Premiul III, Design interior – Romanian Design Week 2024

Armand SCURTU și Laurenția TOLEA

Aflată la a 7-a ediție, Bienala a prezentat talente și abordări inovatoare ale creatorilor balcanici din 7 țări - Serbia, Bosnia-Herțegovina, Croația, Macedonia de Nord, Muntenegru, Slovenia, Albania și România. Arhitecți, urbaniști și designeri balcanici și-au prezentat lucrările la categoriile: ARHITECTURĂ, URBANISM, DESIGN INTERIOR - realizate și nerealizate - 278 de lucrări în competiție și 300 de lucrări în total, DESIGN DE MOBILIER - 5 lucrări și PUBLICAȚII - 29 de lucrări.

Aflată la a treia participare la BAB, România a fost prezentă în competiție cu o selecție de peste 30 de proiecte, realizată de curatoarea Ileana Tureanu - președinta UAR, care a făcut parte și din Juriul Bienalei.

La Gala de Premiere și evenimentele prilejuite de încheierea BAB au participat tinerii arhitecți Armand SCURTU și Laurenția TOLEA, care au prezentat, în concurs, proiecte cu temă legată de dezvoltări imobiliare din Belgrad.

Arhitecții din România au avut o prezență remarcată și apreciată, soldată cu două premii la secțiunile Arhitectură de Interior și Publicații de Arhitectură și trei mențiuni la Secțiunile Arhitectură de Interior și Arhitectură nerealizată, prin proiectele realizate de Attila KIM, ADNBA, Justin BARONCEA, M. GHEMENT și C. BOLTRES, S.C. POLI-Linia - ARChA Timișoara.

J. BARONCEA, M. GHEMENT, C. BOLTRES – Mențiune, Design interior – Individual All-Around

SC POLI-Linia SRL – Mențiune, Design interior – ARChA, Politehnica Timișoara

ADNBA – Mențiune, Proiecte nerealizate – Rulmentul Brașov Competition

ADNBA – Premiul II, publicații – Locuind Împună 2

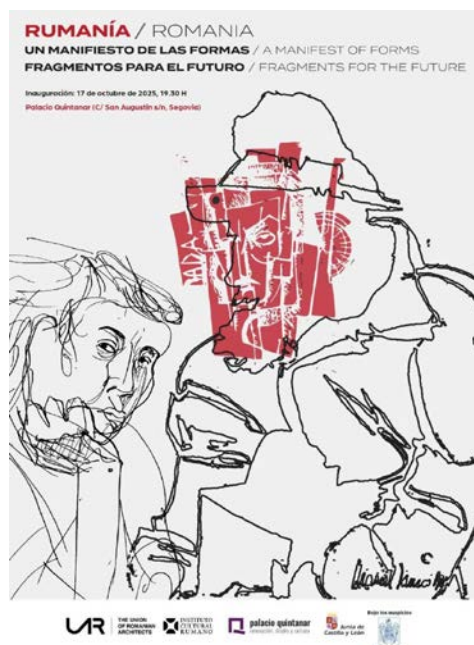
SEGOVIA

ARTĂ ȘI
ARHITECTURĂ
ROMÂNEASCĂ
LA PALATUL
QUINTANARText: M. GALINDO,
Maria Floarea POP

Coordonator - Ileana TUREANU

Curator - Ioana ALEXE

Materiale filmografice - Andy ARIF

EL ARTE Y LA ARQUITECTURA
RUMANA EN EL PALACIO
QUINTANAR

Noua expoziție de la Palatul Quintanar oferă o călătorie prin evoluția artei și arhitecturii în România, o țară care transformă tradiția într-un imbold creativ pentru viitor. Prin machete, fotografii și obiecte care traversează granița dintre artă și arhitectură, Palatul Quintanar devine scena unui dialog neobișnuit: cel al unei Românie care se caută pe sine prin forme.

Expoziția „*România, manifest al formelor. Fragmente pentru viitor*” reunește unii dintre cei mai influenți creatori din istoria sa recentă - de la Constantin Brâncuși la arhitecți contemporani - și ridică o reflecție asupra modului în care inovația este, în realitate, alimentată de memorie.

„*Ne-am dorit să creăm o expoziție care să conecteze arta și arhitectura într-un spațiu simbolic și care să pună în valoare puterea ideilor care au transformat societatea noastră*”, explică Maria Floarea Pop, directoarea Institutului Cultural Român din Madrid. Pentru ea, această expoziție nu este doar o colecție de lucrări sau proiecte arhitecturale, ci o călătorie prin momentele în care creatorii au decis să rupă cu ordinea stabilită pentru a deschide noi căi de expresie. Itinerariul se desfășoară precum un mozaic. În cadrul său se împletesc nenumărate sculpturi ale lui Brâncuși, reședințe moderniste ale lui Marcel Iancu - pionier al dadaismului alături de Tristan Tzara - și inovații contemporane ale lui Dorin Ștefan, ale cărui proiecte explorează ideea de „sculptură locuită”.

Dar expoziția oferă și un spațiu pentru recunoașterea femeilor arhitect din România, multe dintre ele pioniere într-un domeniu dominat în mod tradițional de bărbați. „*De la începutul secolului al XX-lea, femeile arhitect din România au jucat un rol decisiv. Prima femeie a absolvit în 1919, iar munca ei a deschis calea pentru generațiile următoare*”, subliniază Floarea Pop. Această perspectivă de gen nu este un adaos, ci o parte esențială a narațiunii. Expoziția dedică o secțiune unor figuri precum Virginia Andreescu Haret și Henrieta Delavrancea, care au lucrat în timpul reginei Maria, precum și Margaretei Brender, prima femeie din România înregistrată la Colegiul Arhitecților din Barcelona. Odată cu ele, istoria arhitecturii devine și o istorie a emancipării profesionale și culturale. Vizitatorii descoperă și moștenirea Ioanei Grigorescu, responsabilă de restaurarea bisericilor pictate din nordul Moldovei, a cărei muncă a dus la includerea lor pe Lista Patrimoniului Mondial UNESCO. Prezența sa în expoziție leagă ideea de inovație de cea de conservare: în acest caz, restaurarea este tot creație.

Maria Pop insistă că expoziția nu își propune să ofere o perspectivă închisă sau cronologică, ci, mai degrabă, o experiență captivantă. „*Ne-am dorit ca publicul să facă o scurtă călătorie prin istoria arhitecturii și artei din România, descoperind cum materialele, tehnicile tradiționale și sustenabilitatea fac parte din aceeași căutare a sensului*”, explică ea.

Pe această cale, machete coexistă cu ceramică, măști și costume de epocă care dezvăluie diversitatea patrimoniului românesc și dialogul său continuu cu modernitatea.

În cele din urmă, expoziția este concepută ca o metaforă pentru țara însăși: un teritoriu în care formele trecutului continuă să se proiecteze în viitor. „*Este o perioadă de mare efervescență culturală*”, spune directoarea Institutului Cultural Român. „*Tinerii artiști și arhitecți lucrează cu soluții inovatoare inspirate de tradiție. Ei caută răspunsuri noi, dar mereu cu ochii ațintiți asupra patrimoniului lor.*”

În această tensiune dintre memorie și avangardă, „**România, Manifestul Formelor**” ne invită să regândim arhitectura nu doar ca disciplină tehnică, ci ca expresie a unei identități colective. O oglindă care reflectă istoria unei țări care a învățat să construiască viitorul cu fragmente din trecutul său.

* * *

România. Manifest al formelor. Fragmente pentru viitor
Text: Maria Floarea POP - Director ICR Madrid

este o declarație despre neliniște și începuturi. Expoziția propune un traseu prin momente în care arhitectura a ales să iasă din convenție și să încerce altceva.

Expoziția propune fragmente care trădează mișcarea interioară a unui experiment: o schiță care deschide o direcție, o machetă care a forțat convenția, un detaliu care a modificat limbajul construcției.

În aceste fragmente se simte pulsația atelierelor improvizate, a materialelor puse la încercare, a formelor ieșite din confortul epocii lor anticipând ce va urma. Brâncuși schimbă percepția asupra formei pure. Marcel Iancu transformă modernitatea într-un act critic, nu modă. Ioana Grigorescu abordează restaurarea radical și creativ. Dorin Ștefan merge pe mâna lui Brâncuși și concepe „sculpturi locuite”.

Acad. dr. arh. Dorin Ștefan

Curator arh. Ioana Alexe

Dir. Palatul Quintanar, Gianni Ferraro

Dir. ICR Madrid, Maria Pop

Creatorii prezentați sunt „pionieri”, deschizători de drumuri, căutători pe care îi leagă firul roșu al aventurii și riscului. Detalii disparate: desene, machete, obiecte de lucru, secțiuni de zid, fotografii de șantier, deși minore, recompun mecanismul prin care cultura arhitecturală românească s-a definit prin experimente, nu prin certitudini.

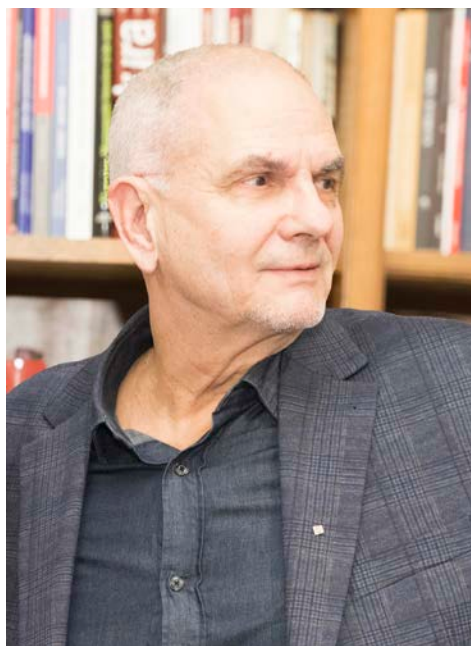
„Fragmentele pentru viitor” sunt materia brută din care se poate construi mai departe. Aceste începuturi nu sunt relicve, ci resurse vii.

Vă prezentăm un puzzle deschis care arată că arhitectura își poate găsi relevanța în forța de a risca, în energie, nu în certitudine.

**Text: Vlad Alexandru
GAIVORONSKI**

HANS FACKELMANN, VÂRFUL DE LANCE AL ARHITECTURII TIMIȘORENE

După aproape cincizeci de ani, Biserica Romano-Catolică „Neprihănită Zămislire” din Orșova se dovedește a fi una dintre cele mai importante capodopere ale arhitecturii românești din ultimii peste o sută de ani. Era sfârșitul vacanței de vară din 1976, înainte de a începe primul an la Arhitectură la Universitatea Tehnică din Timișoara (astăzi UPT), și am petrecut o săptămână în Orșova, un oraș din sudul României, pe malul nordic al Dunării.

Împreună cu prietenul meu Mircea Ștefan, care m-a găzduit, am vizitat șantierul noii biserici catolice, aflat în stadiul final de construcție. A fost primul meu contact cu finalitatea profesiei noastre și am simțit că era un moment cu totul special. Viitorul nostru profesor, arhitectul, nu era acolo - gazda noastră era preotul și pictorul Gabriel Popa, prins în muncă.

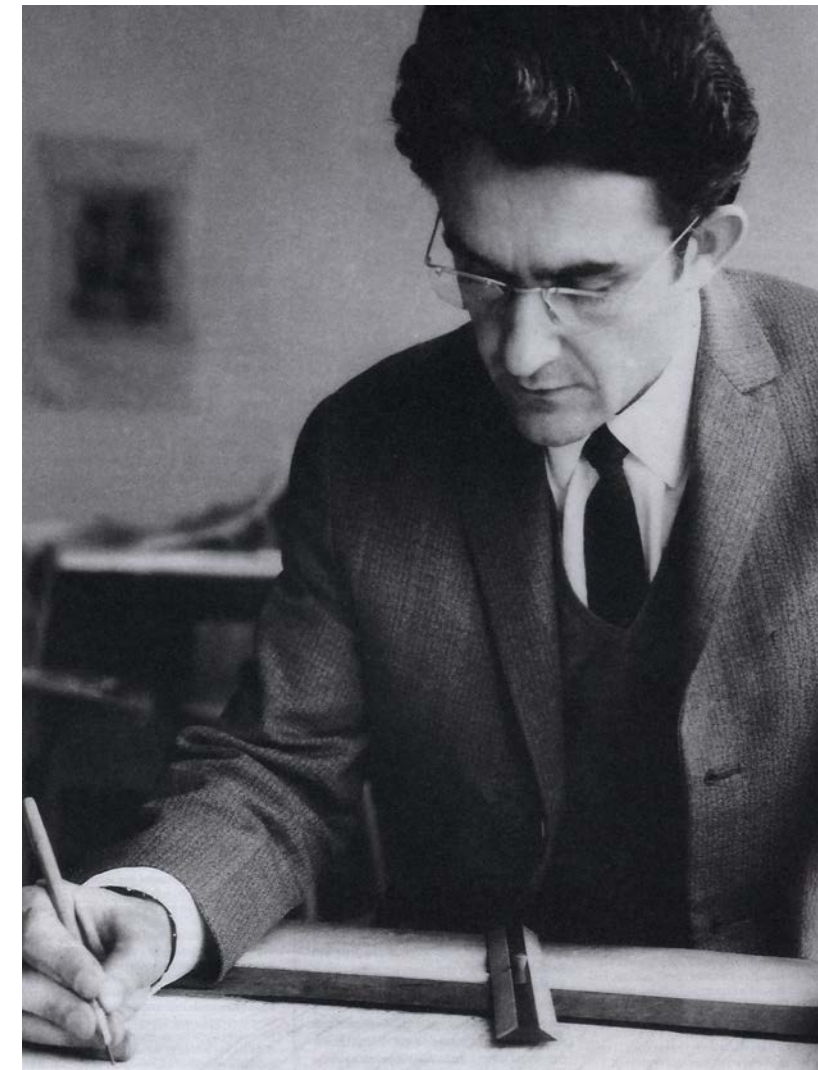
Pe podea se afla un pick-up, iar discul care se asculta era opera rock Jesus Christ Superstar, de Andrew Lloyd Webber și Tim Rice. Preotul era foarte mândru și ne-a arătat și „culisele” - apartamentul său - situat în colțul sud-estic al planului, cu o atmosferă plăcută de bungalow și un atrium ascuns. Experiența a rămas pentru mine unică. Am realizat spontan că arhitectura înseamnă interior-exterior, material și gol, formă și spațiu, urcuș spre lumină, materiale moarte aduse la viață și construirea unei suprafețe protectoare, dar și dezvoltarea unei experiențe magice. Prima noastră lecție a început fără prezența fizică a arhitectului. Lecția a continuat pentru noi, ca studenți ai săi, timp de doi ani.

La sfârșitul toamnei aceluiași an, biserica a fost inaugurată. Întreaga Școală de Arhitectură din Timișoara a fost prezentă - a fost o emoție intensă într-o perioadă în care marxismul ne înconjura și părea să ne ghideze pentru totdeauna.

Este important de menționat că Timișoara aparține tradiției orașelor central-europene precum Novi Sad, Szeged, Zagreb, Ljubljana. Caracterul său intercultural și poziția geografică au fost principalii factori care au generat un spirit de avangardă pentru Timișoara din multe puncte de vedere: cercetare științifică și tehnologii noi, arte, mentalități și stiluri de viață.

PROFESORUL

„Arhitectura este 10% talent și restul afacere”, obișnuia să ne spună. Decenii mai târziu, am ajuns să înțelegem exact sensul cuvintelor sale: 90% „afacere” însemna felul său fermecător și cald de a fi și de a se apropia de oameni, inclusiv de noi. Niciodată arogant, pentru el proiectul și desenele nu erau la fel de importante ca actul construcției creative. Pentru el, aceasta era esența, ca om și ca arhitect.

Gândindu-mă la ceea ce filosoful nostru Constantin Noica considera fericire - creația, procreația și construirea - cred că Hans Fackelmann, cât timp a trăit, a fost un om fericit. Ca profesor, a fost cofondator al Școlii de Arhitectură din Timișoara ca departament în cadrul Facultății de Construcții. Privind înapoi, după aproape jumătate de secol, îmi este clar că Fackelmann a format un triunghi fundamental alături de marele artist Ștefan Bertalan și de inspiratul inginer prof. Victor Gioncu.

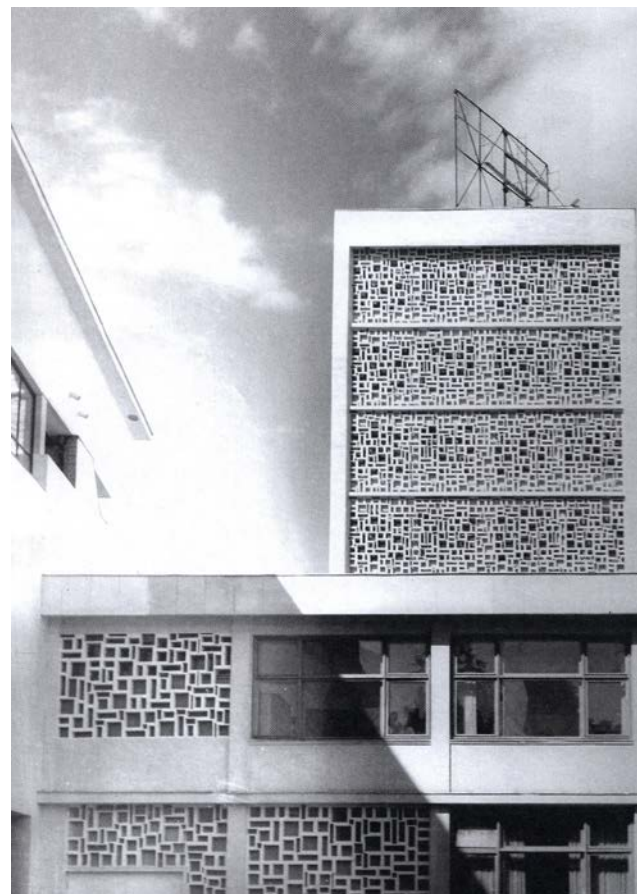
Nu s-a considerat pe sine un exemplu, un model de urmat. Prin personalitatea sa discretă, fără a impune formule, a devenit unul. Am lucrat cu el în atelier și ne-a predat și teoria arhitecturii. Petrecea mult timp cu noi seara târziu, în discuții nu doar despre arhitectură, ci despre viață în general. Sfaturile sale erau întotdeauna raționale, funcționale, tipice unui arhitect inspirat de Gropius și Bauhaus, de Mies etc., dar deschis către noile tendințe și domenii: dezbătând creativ cu Bertalan, critic față de un raționalism excesiv, influențat de Itten și Klee, sau discutând cu vechiul său prieten Gioncu despre sinceritate și iluzie în arhitectură.

Datorită proiectelor sale din anii '60 pentru Ministerul Educației, Universitatea de Vest și Școala de Muzică din Timișoara, era foarte respectat la nivel ministerial și a jucat un rol important în înființarea Departamentului de Arhitectură din Timișoara.

ARHITECTUL

Practica profesională a lui Hans Fackelmann ca arhitect poate fi împărțită în două perioade distincte: anii '60 și anii '70. În prima, a lucrat împreună cu soția sa, Aurelia, la institutul regional socialist IPROTIM, unde erau reușiți toți arhitecții și inginerii practicanți din regiunea Banatului. În acea perioadă, profesia putea fi exercitată într-un mod relativ liberal doar în cazul proiectelor de mică amploare. Proiectele publice mari și complexe erau realizate de IPROTIM, un „corporat” socialist integrat, cu arhitecți și urbanști, ingineri de structuri și instalații, geotehnicieni, tehnicieni topografi, machetiști, tipografi etc.

În anii '60, arhitectura, la fel ca întreaga cultură românească, traversa un proces de reconstrucție, după mai bine de un deceniu de realism socialist. Tineri precum Hans Fackelmann, Sorin Gavra, Gheorghe Gfrieanu, Geta Mocănel-Voia, Miloș Cristea, Ștefan Iojică, Haralambie Cocheci, Aurel Sârbu, Nicolae Dancu se aflau aproape de finalul formării lor la Institutul de Arhitectură „Ion Mincu” din București și trăiau schimbarea orchestrată de tânărul asistent Cezar Lăzărescu. Acesta, împreună cu o echipă

remarcabilă, a proiectat complexurile arhitecturale din Mamaia și Eforie într-un limbaj modern, de stil internațional. Alți arhitecți au realizat locuințe colective, mai ales în București, în noul spirit al regăsirii drumului pierdut al modernismului românesc interbelic.

Toți acești tineri, care aveau să devină „cetățeni ai Timișoarei”, asemenea modelelor lor, au beneficiat, în primii ani de studiu, și de o formare în direcția neoclasică, cu exerciții de stereotomie și compoziție. Drept consecință, revenirea la modernitate s-a concentrat, timp de câțiva ani buni, pe cadrul rațional al arhitecturii: ritm, proporție, onestitate tectonică și austeritate, în pofida compozițiilor asimetrice echilibrate.

„Tușa neoclasică” este prezentă și în cazul Universității din Timișoara - prima lucrare publică a lui Fackelmann - un ansamblu de corpuri de clădire articulate prin axe de simetrie (aula principală pe axa nord-sud, axa compozițională longitudinală, care include curțile interioare, pe direcția est-vest), cu autonomia turnului proiectat ca spațiu de bibliotecă, a Aulei Magna și a sălii de sport. Universitatea este concepută ca un complex semi-pavilionar, realizat ca o extensie a clădirii ridicate în anii 1950, în care ritmul traveilor asigură „muzicalitatea” ansamblului și oferă, totodată, o lecție despre importanța senzorială a materialității, precum și despre rolul spațiului intermediar generos - intrarea acoperită și pasajul

de sub corpul destinat bibliotecii, realizat parțial pe „pilotis”. Este evident că acest complex a fost gândit ca parte a unei succesiuni ritmate de-a lungul bulevardului, caracteristică urbanismului de „stil internațional”, deschizând orașul către viitorul campus studentesc.

Caracterul unic al clădirii Universității rezidă și în faptul că, în România, marea majoritate a instituțiilor de învățământ superior construite după cel de-al Doilea Război Mondial erau destinate în principal formării tehnice. De fapt, aproape peste tot în lume, colegiile tradiționale de arte și științe umaniste fuseseră deja stabilite în edificii reprezentative. Putem compara clădirile Universității cu o gamă largă de ansambluri arhitecturale deschise, evolutive, tipice învățământului tehnic, precum marele complex al Institutului Politehnic din București (arhitect Octav Doicescu, asistat de Ștefan Lungu, Aurel Teodorescu, Petre Swoboda, Victor Aslan, Carol Hacker și Teodor Panait), construit între 1962 și 1972, având însă în vedere că, atunci când procesul de planificare a acestui ansamblu impresionant era pe punctul de a începe, clădirea Universității din Timișoara era aproape finalizată.

Mai precis, această primă perioadă creatoare a lui Fackelmann din anii '60 arată influența clară exercitată asupra sa de Duiliu Marcu, în special în cazul turnului Universității, elementul care joacă un rol major la scara urbană. Pe de altă parte, volumele

reduse, cu aula elegantă și curțile joase, se datorează unei alte influențe: raționalismul anilor '50, provenit din filonul Mies van der Rohe - Eero Saarinen.

Acoperișul în evantai al Aulei Magna se înscrie în tendința contemporană a arhitecturii internaționale de a căuta formele sculpturale ale „pânzelor” de beton (Nicolae Porumbescu, Cezar Lăzărescu etc.) și anunță un Hans Fackelmann caracterizat de mai mult lirism și libertate de expresie, așa cum se va dovedi în cazul celor două biserici catolice din Orșova (1972-1976) și Dumbrăvița (1975-1980), aparținând celei de-a doua perioade a sale.

Interesul pentru integrarea artelor vizuale în arhitectură, prezent și în ansamblul Universității prin elementele de artă murală care îl fixează cu claritate în timp și stil, este deosebit de important. Cele două biserici vor continua și vor amplifica această direcție.

Un alt proiect major al perioadei anilor '60 pentru Fackelmann este Școala de Muzică din Timișoara. Auditoriumul său, cu aproape 300 de locuri, este o capodoperă, lăudată ca atare de Yehudi Menuhin după concertul susținut acolo, pentru

acustica sa. Situată în apropierea Universității, silueta joasă a școlii are un caracter mai domestic și stabilește un dialog cu clădirile campusului studentesc.

Limbajul său arhitectural, seren și ritmat, oferă și un mic accent acolo unde sala de concerte se dezvăluie sincer pe fațada nordică. Întregul ansamblu are o atmosferă foarte primitoare, o scară umană, potrivită pentru un loc în care să revii. La începuturile sale, în jurul anului 1970, școala găzduia și seri de sâmbătă cu concerte rock în foaier sau în curtea interioară (îmi amintesc că acolo am auzit pentru prima dată, ca student tânăr, „Black Night” de Deep Purple, interpretată de Classic XX, cu Joseph Kappl la chitară bas).

În anii '70, viața profesională a lui Fackelmann a fost marcată de noul său rol de profesor la proaspăt înființatul Departament de Arhitectură. Această provocare a însemnat pentru el multe lucruri noi: să predea, să lucreze împreună cu alți colegi din aceeași generație menționată anterior la construirea unei școli de arhitectură, să înțeleagă și să dialogheze cu tineri arhitecți care completau echipa didactică și aparțineau curentului modern târziu și postmodern, să colaboreze și să polemizeze cu un artist special precum

Ștefan Bertalan din Grupul Sigma sau să dialogheze cu tânăra generație de studenți, uneori poate prea „flower-power” pentru experiențele sale sociale anterioare.

Alegerea lui Hans Fackelmann ca vicepreședinte al Uniunii Arhitecților din România și participarea sa la Congresul UIA - Uniunea Internațională a Arhitecților - de la Paris, în 1965, au marcat începutul celei de-a doua și, din păcate, ultimei sale perioade de viață.

Anii '70 au însemnat pentru el și noi provocări profesionale ca arhitect creator: noile proiecte pentru Biserica Catolică menționate anterior și propunerea sa pentru noul Centru al Bucureștiului. Influențele erau diferite: Hans Fackelmann a călătorit în Germania pentru a documenta noile biserici construite după cel de-al Doilea Război Mondial și i-a descoperit pe Rudolf Schwarz și Gottfried Böhm. Îmi amintesc că și-a exprimat, de asemenea, respectul pentru Kenzo Tange în prezența noastră.

După aproape cincizeci de ani, Biserica Romano-Catolică „Neprihănită Zămislire” din Orșova (1972-1976) se dovedește a fi una dintre cele mai importante capodopere ale arhitecturii românești din ultimii peste o sută de ani. Ea este rezultatul unei sinergii creative depline între arhitect, inginerul de structuri Victor Gioncu și sculptorul Peter Jecza, găzduind friza inspirată pictată de Gabriel Popa. Ansamblul semi-pavilionar, amplasat la poalele unui deal, prezintă o compoziție sculpturală din beton aparent a navei principale a bisericii, a campaniei independente și a extensiei parterului cu accentul capelei private a preotului.

Silueta este memorabilă, forma de Concorde a turnului este puternică, iar diversitatea formelor, unificate de materialitatea dură a betonului aparent, a înlocuit în memoria locuitorilor vechea biserică scufundată în apele Dunării. Așezată pe panta lină a amplasamentului, biserica este precedată de 12 trepte înainte de intrare, însă este prezentă senzația spațiului intermediar, a promenadei topologice simple de la public/profan la privat/sacru. După nouă trepte se ajunge într-o piațetă exterioară semipublică relativ generoasă, care amintește de spații similare, ridicate, din fața bisericilor vechi. Ultimele trei trepte definesc delicat nivelul sacru, pentru a intra în biserică pe direcția est-vest și către sud, unde se află un mic spațiu deschis intim înainte de accesul în curtea și bungalow-ul preotului.

Geometria întregului ansamblu este definită de două grile articulate la aproximativ 30 de grade - una majoră, aparținând bisericii, și una minoră, aparținând apartamentului - și de ierarhia spațială care ia în considerare scara, orientarea și, în final, atmosfera diferitelor locuri. La intrarea în biserică, surpriza și magia sunt prezente.

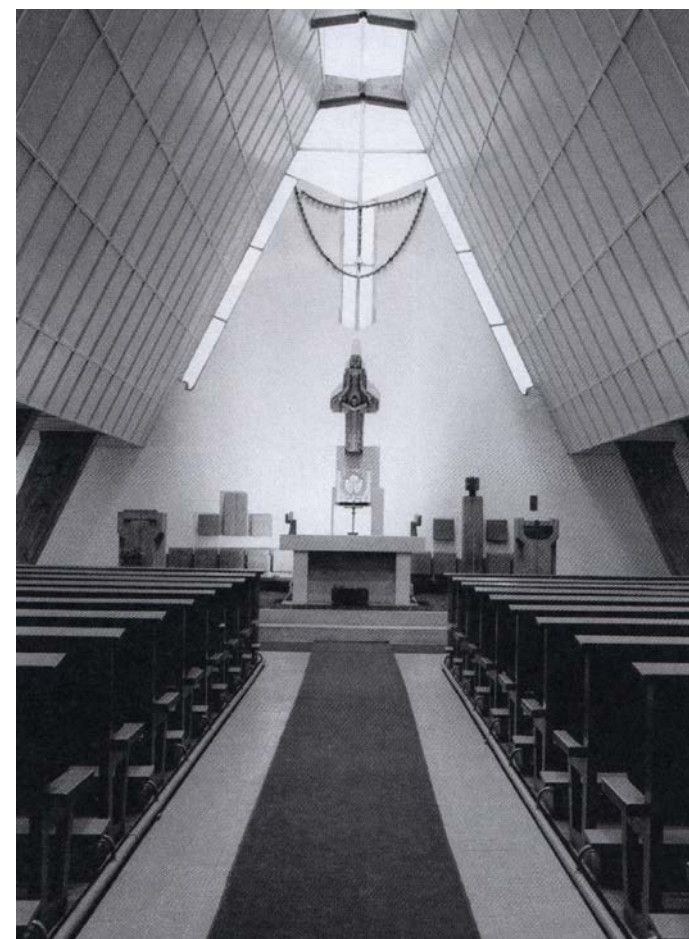
După sculptura puternică din beton aparent, apare crucea înălțată de lumină. Se observă un contrast puternic între forma exterioară dură, relativ brutalistă, și interiorul neted, concav - un dialog între lemnul ca urmă a cofrajului la exterior și lemnul ca bordaj de navă la interior, o stranie amintire „textilă” a Dunării. Așa cum menționa Aurelia Fackelmann: „... un spațiu interior cu o mare deschidere deasupra altarului și luminare zenitală și un volum exterior sculptat, un monobloc integrat natural în sit, ca o stâncă în care creștinismul și-ar fi gravat cândva simbolul: crucea”.

În articolul său scurt din *Revista Arhitectura*, arhitectul Mihai Opreș, un curajos istoric al arhitecturii și dezvoltării urbane din Timișoara și discipol al lui Fackelmann, consideră că ultimul său proiect, pe care nu l-a văzut finalizat și care a fost continuat de soția sa, Aurelia - Biserica Catolică din Dumbrăvița - ar putea fi adevărata sa capodoperă. O clădire care definește, de asemenea, o curte interioară și integrează din nou opera colegului său sculptor Peter Jecza. Ultima lucrare a „Omului Flăcării” (Fackel înseamnă „torță” în germană, după cum subliniază Opreș în același articol) este o biserică mică, simplă și rafinată, aflată într-un dialog asumat, dar temperat, cu cea existentă în centrul comunei. Este posibil ca, în viitor, turnul-clopotniță - care nu a fost finalizat - să fie adăugat conform schițelor originale ale arhitectului.

MOȘTENIREA

Hans Fackelmann se află pe o listă selectă de arhitecți care s-au opus politicii lui Ceaușescu privind demolarea bisericilor după cutremurul din 1977. Se știe că i-a putut adresa direct întrebarea lui Nicolae Ceaușescu („De ce ați permis demolarea Bisericii Enei?”), deoarece propusese un proiect pentru Centrul Bucureștiului și era un arhitect respectat. Unii consideră că acest gest i-a fost fatal.

După dispariția sa, ne-a rămas o Școală de Arhitectură curajoasă la Timișoara, care, la un an după moartea sa, și-a expus proiectele la Institutul de Arhitectură „Ion Mincu” din București, într-o expoziție care a stârnit ecouri puternice. La

peste cincizeci de ani de la înființare, spiritul Școlii de Arhitectură din Timișoara păstrează vie flacăra acestui arhitect mereu tânăr, dispărut la mai puțin de 46 de ani.

A fost nedrept ca proiectele cu destinație educațională coordonate de arhitectul Hans Fackelmann să fie parțial omise din istoriile arhitecturii românești postbelice. Cu Premiul Național, Universitatea de Vest din Timișoara rămâne prima sa capodoperă și se află pe lista creatorilor remarcabili ai patrimoniului construit românesc, alături de Biserica Catolică din Orșova, pe care o considera opera sa majoră și mult iubită.

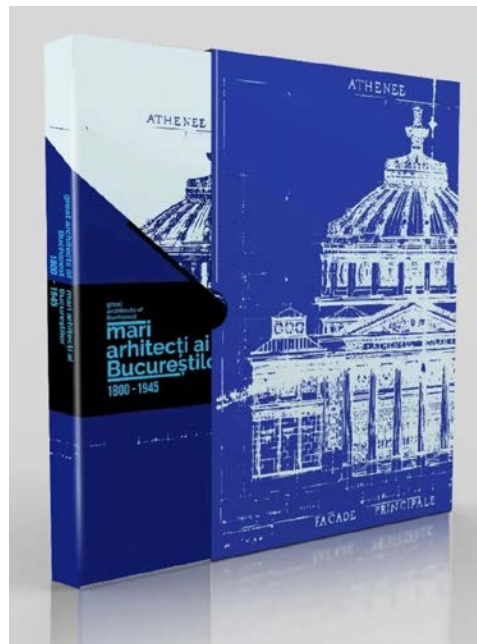
Rămânem cu o întrebare: *cum ar fi arătat arhitectura românească dacă el ar fi trăit, lucrând cu aceeași pasiune inspirată până la bătrânețe?*

CONSULTANȚĂ:

Simina Silvia Cuc, Vlad Alexandru Gaivoronschi – arhitect și profesor la Universitatea Tehnică din Timișoara, cofondator Andreescu & Gaivoronschi Arhitecți Asociați, autor al numeroase publicații și proiecte premiate în România și în străinătate.

(Material reprodus din revista „Herito”, nr. 57)

FONDATOR
MIHAI VIȘINESCU

Albumul bilingv „Mari arhitecți ai Bucureștilor”,
Editura Alexis, 2025

„GÂNDIT ÎN ROMÂNIA” - EDIȚIA „ION MINCU”

Uniunea Arhitectilor din Romania a fost partener instituțional al Asociației pentru Educație Teofor pentru a cincea ediție a Galei **Gândit în România**, eveniment dedicat arhitecturii și patrimoniului, care, în acest an, a purtat numele lui „Ion Mincu” și s-a desfășurat la Ateneul Român.

Arhitecții, profesorii, muzicienii, inginerii, artiștii care au urcat pe scena Ateneului sunt, de fapt, arhitecți ai caracterului național, lăsând în urmă o matrice de valori precum cinstea, perseverența, spiritul de sacrificiu și dragostea pentru meseria-misiune. Makeri, nu influenceri. Făuritori de realități fizice palpabile.

A cincea ediție a Galei **Gândit în România** a fost deschisă de documentarul realizat de Asociația pentru Educație Teofor, organizatoarea galei, despre Ion Mincu, unul dintre cei mai de seamă arhitecți români, promotor al stilului neo-românesc, pe care l-a integrat în proiecte precum Casa Lahovari, Școala Centrală de fete sau restaurantul Casa Doina. Universitatea de Arhitectură și Urbanism din București îi poartă numele.

Documentarul este produs de regizorul Mihai Vișinescu și echipa sa, din care îi amintim pe Dan Mironescu - regie, Gabriel Coroiu - editare video, Emanuel Bădescu - text, Sorin Vasilescu - consultant, Petru Mărgineanu - lectura și muzică originală.

S-au acordat 11 premii, precedate de Laudatio și un scurt fragment de prezentare din film.

prof. univ. dr. Sorin Vasilescu / Laudatio: prof. dr. arh. Marian Moiceanu

Ambulanța pentru Monumente, familia Vaida

prof. arh. Daniela Radu / Laudatio: Nicoleta Radu, dir. gen. PAID România

1. PREMIUL LUMINA DIN ZIDURI - Ambulanța pentru Monumente, Familia Vaida/Laudatio: Nicolae Bănică, CEO OSCAR Downstream

Atât metoda, cât și metodologia de intervenție a „Ambulanței” sunt inovative și ilustrează capacitatea de creație, inventivitatea și mobilizarea pe care le poate genera disperarea de a pierde iremediabil patrimoniul arhitectural. Metoda a fost dezvoltată de asociația Monumentum, care își propune salvarea unor monumente clasate din mediul rural și de a le rezolva problemele vitale, astfel încât să fie pregătite să poată aștepta operațiuni complexe de restaurare.

Programul a atras susținerea Coroanei Britanice și recunoașterea celui mai înalt forum al patrimoniului European, Europa Nostra, care i-a acordat, în anul 2020, Premiul pentru Educație, Formare, Conștientizare, dar și Premiul Publicului European. „Ambulanța” intervine de urgență în salvagardarea monumentelor, pentru a preveni colapsul și pierderea lor definitivă, dar și educă - atât voluntarii participanți, cât și comunitățile locale, cu privire la intervenția asupra clădirilor istorice și importanța înțelegerii compatibilităților de tehnici tradiționale și materiale noi sau recuperate.

„Ambulanța” aduce în mod empatic clădirea monument în fața publicului local cu vulnerabilitățile ei, înfățișând-o ca pe un **pacient fragil** ce are **necontestată nevoie urgentă** de acordarea **primului ajutor**.

Această inițiativă românească reușește să coaguleze în jurul ei specialiști atestați, meșteri, tineri profesioniști, studenți, comunități, molipsind inclusiv publicul larg de scopul salvării simbolurilor identitare, culturale, personale sau colective. Ambulanța pentru Monumente ilustrează excelența în profesiunea de arhitect, dar și implementează o dragoste activă în privința patrimoniului construit, dezvoltă cunoașterea și atașamentul locuitorilor față de valorile culturale locale, contribuie la păstrarea și supraviețuirea meșteșugurilor și metodelor tradiționale de construire și, mai ales, girează și alimentează implicarea și speranța tinerei generații de a juca un rol în păstrarea valorilor culturale tradiționale.

Ambulanța pentru Monumente **a salvat** de la prăbușire aproape **100 de clădiri istorice**. În jur de 500 de voluntari din toată țara - meșteri, studenți, ingineri constructori, arhitecți și-au făcut un crez din a salva clădiri ce ilustrează părți importante din istoria unor comunități, care, în condițiile actuale, ar ajunge ruină și uitare. Ambulanța pentru Monumente **s-a extins pe 60% din**

suprafața țării. Deoarece o mare piedică în calea lucrărilor de restaurare este absența meșterilor, echipa *Ambulanței* a realizat **o hartă a meșterilor** care pot lucra după metode tradiționale, adunând aproximativ 700 la nivelul întregii țări.

Arhitecții Veronica și Eugen Vaida sunt fondatorii Ambulanței pentru Monumente - profesioniști și animatori civici care au crescut și trăit în mediul rural din Transilvania. Contrar tendinței și tentației emigrării, ei au devenit gardieni al identității culturale locale și au construit o mișcare culturală și civică care să reaprindă valorile rurale autentice. Absolvenți al Facultății de Arhitectură din cadrul Universității de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, din București, ei sunt și fondatorii *Asociației Monumentum*, membră a Europa Nostra din 2019.

2. PREMIUL MENTORAT - prof. arh. Daniela Radu / Laudatio: Nicoleta Radu, director general PAID România

Povestea pe care o voi împărtăși acum este despre dăruire și despre curajul de a crede că schimbarea poate începe cu un singur om. Da, schimbarea poate începe cu fiecare dintre noi. Arhitectă la început de drum, a fost selectată să lucreze la unul dintre cele mai mari proiecte ale țării, Casa Poporului. Dar, după doar un an, a ales un alt sens al datoriei, cercetarea caselor și gospodăriilor tradiționale românești din zonele de deal și de munte. Alături de un colectiv amplu de arhitecți din întreaga țară a contribuit la realizarea unui album dedicat documentării și salvării gospodăriei tradiționale, o lucrare menită să păstreze vie memoria unui patrimoniu aflat în pericol. Cu un respect profund pentru tradiție și istorie, a înțeles că profesia ei nu poate merge mai departe decât împletindu-se aproape organic cu cea de profesor. A transformat această vocație într-o veritabilă artă a generozității, devenind pentru mulți copii nu doar mentor, ci sprijin, ghid și familie. Lecția cea mai importantă pe care o predă ea? Dragostea. Dragostea pentru oameni, pentru rădăcini, pentru arhitectura nevăzută a identității noastre.

3. PREMIUL PATRIMONIUL PENTRU VIITOR - arh. Cătălina Preda / Laudatio: Oana Zaharia, manager interimar Institutul Național al Patrimoniului

Licențiată în arhitectură, absolvind studiile universitare și postuniversitare la Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, deține o vastă experiență în proiecte de preservare și valorizare a patrimoniului construit, dar și de planificare urbană. A coordonat proiectul „O Românie

Frumoasă”, implementat de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare.

De numele ei se leagă renovarea a două dintre cele mai somptuoase și mai reprezentative clădiri ale Bucureștiului: Hotelul Marmorosch și Palatul Știrbei. Expertiza ei extraordinară constă în revalorizarea clădirilor aparținând patrimoniului industrial, proiectul Halei Ford, inițiat împreună cu One United Properties, fiind cel mai recent și o mare, mare reușită.

„Arhitectul are de înțeles în primul rând acea casă - mărturisirea ea undeva. Geneza ei, viața pe care a parcurs-o și capacitatea ei de adaptare la timpul prezent, mai mult decât refacerea unei imagini care poate părea doar o operație estetică pentru o bătrână doamnă, ci un proces în care clădirea să strălucească din nou, trăind o nouă viață.”

4. PREMIUL PATRIMONIUL IMATERIAL - prof. sculptor Laura Boeru, Liceul Nicolae Tonitza / Laudatio: Daniel Mălăeala, inspector general adjunct

5. PREMIUL UNIVERSITARIA - prof. univ. dr. Sorin Vasilescu / Laudatio: Marian Moiceanu, rector UAUIIM

Structurile din piatră și bronz pot veghea orașele, dar monumentele reale nu sunt întotdeauna sculptate din materie inertă. Uneori, o persoană devine o operă arhitecturală vie, ale cărei ziduri se înalță prin fapte, idei și o prezență copleșitoare, nu prin beton și oțel.

Acești oameni sunt proprii arhitecți. Fundația lor este etica neclintită și caracterul solid, care poate suporta greutatea încercărilor de tot felul. Zidurile lor sunt alcătuite din experiențe, bătălii câștigate și eșecuri transformate în trepte. Fiecare acțiune importantă adaugă o cărămidă la fațada lor morală.

În bolțile grandioase ale înțelepciunii, cunoașterea și-a găsit armonia. Ferestrele largi, prin care privesc lumea, sunt viziunea și empatia, permițând luminii ideilor noi să inunde interiorul.

Ei sunt clădirile care inspiră ridicarea de structuri interioare mai sus și mai puternice. Recunoștința colectivă îi transformă în monumente încă din timpul vieții, o dovadă vie că cele mai durabile edificii sunt cele construite din substanța umanității.

Arhitect, doctor în arhitectură, este profesor la Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu” din București unde a deținut pe rând și importante funcții administrative și științifice, precum cea de șef al Catedrei de Studiul Formei și Design, de cancelar al Universității sau de director al Școlii de Înalte Studii. Autor, coautor sau coordonator al unor însemnate proiecte de arhitectură și de design industrial sau urban, realizate în țară sau în străinătate și al unor importante expoziții de arhitectură, Sorin Vasilescu este unul dintre specialiștii români recunoscuți pe plan mondial și pentru lucrările sale teoretice. Pe lângă sutele de conferințe și numeroasele studii și articole publicate în țară și în străinătate, volumele sale, dedicate arhitecturii moderne și mai ales arhitecturii regimurilor totalitare din secolul al XX-lea, au devenit texte de referință pentru orice cercetător al perioadei.

Cineva te numea profesorul tuturor arhitecților și am reținut caracterizarea aceasta pentru că mi-a plăcut. Dragul meu coleg și prieten, mă inclin în fața ta. Sorin Vasilescu, Premiul Universitaria Gândit în România.

6. PREMIUL ACADEMICA - acad. Șerban Sturdza / Laudatio: ing. Mariana Turcu, director general XArchitecture&Engineering A fost președinte al Ordinului Arhitecților din România, este

membru corespondent al Academiei Române și director executiv al Fundației Pro Patrimonio.

La Institutul de Arhitectură „Ion Mincu” din București, pe care l-a absolvit în 1971, i-a avut îndrumători pe prof. dr. Octav Doicescu, Ștefan Lungu și Sergiu Hanganu. După absolvire, în perioada 1971-1990, a lucrat ca arhitect în departamentul de arhitectură civilă - IPROTIM Timișoara, fiind șef de atelier. A devenit apoi cadru didactic la Facultatea de Arhitectură din Timișoara.

S-a specializat în activitatea de proiectare și restaurare de bunuri culturale, mobilier și amenajări de interior. În perioada 2002-2004 a fost moderator al emisiunii „Despre arhitectură” la TVR Cultural. Șerban Sturdza a devenit director executiv al Fundației Pro Patrimonio, calitate în care coordonează toate proiectele și parteneriatele dedicate patrimoniului românesc.

„Cred că sunt câteva lucrări pe care le-am făcut și care mă satisfac. Câteodată mă surprind, dar mi s-a întâmplat de câteva ori să îmi spună cineva: «Nu mă mai satur să locuiesc în apartamentul pe care mi l-ai amenajat». Acum trebuie să spun că a te înțelege cu un beneficiar e o mare șansă

pentru un arhitect și în cazul acela a fost o relație foarte fructuoasă. Cred că asta e poate cea mai mare bucurie. Dacă pot să îl satisfac pe un om este sarcina mea și faptul că mie îmi place sau nu îmi place ce am făcut este un anumit rest în afara subiectului, în afara temei, dar de obicei mândria mea e satisfăcută când o încercare mi se confirmă. Eu experimentez continuu. Eu nu fac arhitectură care este de la început gândită cu reguli foarte clare. Eu încerc ca pe parcurs să mă adaptez la situațiile care câteodată par ciudate sau contradictorii, dar în care îmi atrag coechipieri neașteptați. Poate să fie câteodată un copil sau copilul familiei care cere casa. Mi s-a întâmplat de mai multe ori să colaborez ani de zile și copilul să ajungă adult și după aia el să fie cel care a îngrijit casa mai departe. La fel cum poate să fie un prezumtiv dușman, să zicem un constructor încăpățânat, dar cu care până la urmă am găsit o punte de legătură cu care să pot în continuare să dezvolt un proiect. De obicei e o aventură fiecare casă. Noi nu avem în birou lucrări stereotipe și ne păzim de astfel de lucrări pentru că mi se pare că e mai pasionantă meseria în felul în care o facem noi. E mai grea, e mai puțin aducătoare de bani, dar e o aventură care nu vrei să se termine. Proiectele mele țin și de aspecte sonore și muzicale. Unul dintre ele este Casa Enescu, reabilitată la Mihăileni. Este casa părinților, casa mamei lui Enescu, pe care Fundația Pro Patrimonio a pus-o la punct. Casa Enescu de la Mihăileni este o casă care nu va fi muzeu, care va fi un centru de studiu al sunetului. Încercăm ca în șantierele pe care le avem să facem niște pauze ocupate de acțiuni culturale pentru oamenii din localități. În felul ăsta comunitatea va fi părtașă la acțiunile de restaurare pe care le facem noi” (*extras din interviul realizat pentru Radio România Cultural*).

7. PREMIUL MEMORIA SACRULUI - ing. Zefir Apostol / Laudatio: Anca Savin, președintele Fundației Omniasig

8. PREMIUL ROMÂNIA ÎN LUME - arh. Daniel Zielinskisi, arh. Maximilian Zielinski / Laudatio: Ileana Tureanu, președintele UAR

Acest moment este cu adevărat special. Dacă, în general, premiem profesioniști cu un trecut impresionant, acum omagiem cariere remarcabile, dar, mai ales, speranța, încrederea și energia pentru viitor pe care acești arhitecți le transmit.

Vorbim despre două personalități excepționale ale arhitecturii

de azi, două nume care fac cinste școlii românești de arhitectură și care lucrează, pentru lumea de mâine, în cadrul celei mai complexe și influente firme de arhitectură din lume. În spatele unor realizări impresionante - precum Apple Park din Cupertino, care alimentează imaginația și visele de viitor ale întregii lumi - se află doi oameni pe care îi cunosc de când s-au născut și pe care îi admir profund: Daniel și Maximilian Zielinski.

Deși stabiliți la Londra și implicați în proiecte care schimbă modul în care oamenii trăiesc și lucrează pe tot globul, „Maxi-Dani”, așa cum îi știm noi, fac toate eforturile și demersurile pentru a implica, în România, biroul Foster & Partners ori de câte ori concursurile publice de arhitectură din România deschid o oportunitate. Este modul lor de a rămâne aproape, de a sprijini, de a da ceva înapoi.

Drumul lor a început la Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, a continuat la Stuttgart, la Basel, în celebrul birou Herzog & de Meuron, iar mai târziu la Londra, la Foster & Partners. Fiecare etapă le-a adăugat o cărămidă la poveste, dar ei au rămas la fel: modești, blânzi, deschiși și luminoși în tot ceea ce fac.

Daniel și Maximilian, mă simt cu adevărat onorată să vă reprezint. Pentru că voi sunteți inspirație, bucurie și speranță pentru toți arhitecții din România.

Simt nevoia - cum ați face voi - să aduc un omagiu arhitecților Mariana și Cristian Zielinski, părinții voștri, profesioniști desăvârșiți și oameni de un caracter rar, de care sunteți atât de apropiați și mândri.

9. PREMIUL ARHITECTURA LUMINII - acad. Dorin Ștefan / Laudatio: prof. univ. dr. Augustin Ioan

Dorin Ștefan este astăzi unul dintre cei mai importanți reprezentanți ai arhitecturii românești. O ființă avangardistă din construcție, practician și autor de manifeste provocatoare chiar când își redactează teza de doctorat, profesor dintre cei cu charismă și personaj prin tot ceea ce face, Este atipic pentru mediul nostru, tocmai pentru că starea sa de normalitate este ultima tendință în arta pentru care trăiește. Este totdeauna pe muchie de cuțit în ceea ce face și de aceea, poate, are atâta priză la studenții care îl urmează și în cele mai riscante aventuri didactice, chiar dacă se dezic ulterior de mesajul său. El și-a creat o nișă în școala de arhitectură, de unde mai

acad. Dorin Ștefan / Laudatio: prof. univ. dr. Augustin Ioan

arh. Cătălina Preda / Laudatio: Oana Zaharia, manager interimar INP

arh. Daniel și Maximilian Zielinski

apare din vreme în vreme vituperând la adresa sistemului de care se folosește, cerând o școală de personalități, conducând tabere „underground”, dar fiind acceptat de sistem tocmai pentru aerul incomod și totuși fermecător pe care îl aduce cu sine.

Admirația mea pentru Dorin Ștefan datează de vreo patruzeci de ani, adică de când am intrat în facultate. Pe atunci el nu făcuse încă nimic consistent în afara proiectelor; abia Casa de Cultură a tineretului de la Slatina îl va propulsa pe prima scenă - aproape goală pe atunci - a unei arhitecturi unde nu se mai întâmpla nimic altceva decât distrugere furioasă. Cum între timp, din anii optzeci și până acum, atât opera sa, cât și propria mea admirație pentru ea s-au consolidat, nu mă sfiesc să afirm că avem de-a face cu cel mai cool arhitect român. Lui Dorin îi place să fie la zi (i.e. - la modă) și asta, desigur, face mult din șarmul său nedezmințit în nicio împrejurare publică.

Dorin este un guru pentru multe generații de studenți și o persoană căreia fronda perpetuă nu doar că îi șade bine, dar face parte din chiar opera sa. Frondeuri avem destui, prea mulți chiar. Opere pe măsură ne lipsesc, însă. Cred că Dorin Ștefan este unul dintre puținii noștri arhitecți care are nu doar o concepție de proiectare distinctă și coerentă, ci și mijloacele de a o pune în practică la un nivel remarcabil. Cum oricare din termenii binomului este atât de rar printre confracți - și nu doar printre cei români! - faptul că este posibilă nu numai prezența, ci și concomitența lor pe mine nu încetează să mă îndemne la a-l admira pe arhitectul care îi scoate la iveală din ce în ce mai apăsător cu fiecare lucrare a sa. Primele sale lucrări citabile, de felul Casei de Cultură pentru tineret de la Slatina, propuneau un mod dezinhibat de a trata o temă oarecum infectată ideologic, așa cum au făcut de altfel și ceilalți membri ai echipei coordonate atunci de regretatul profesor Emil Barbu Popescu. Era un alt mod de a proiecta, în care modernismul târziu, postmodernismul, japonezismele, influența lui Kahn și a altor nume sacre ale deceniului trecut își trimiteau ecurile. Casa de la Slatina a fost premiată în 1986, Dorin Ștefan neputându-se plânge că opera sa nu ar fi fost receptată și mediatizată intens, atunci, ca și acum, când este academician și primește premii unul după altul. Chiar dacă spre a fi contestată, cum s-a întâmplat cu o altă Casă pentru tineret, cea de la Brașov, care, inserată în contextul istoric, a provocat crize furibunde nou-converșiților la apărarea monumentelor din 1990.

Crezul lui, acela de a ține pasul cu moda fără însă a dori să își flexeze mușchii, simulând că ar construi chiar ca în vest, este fără îndoială unul adecvat condițiilor date. Casele sale sunt proaspete, detaliile sunt meșteșugite și adecvate capacității noastre actuale,

acad. Romeo Belea / Laudatio: președinta UAR, arh. Ileana Tureanu

firave, de a fi „hi-tech”. Iar pavilionul românesc din Târgul de carte de la Leipzig (acesta, într-o seră de sticlă făcută de Von Gerkhan, cel care a reproiectat centrul Bucureștilor, câștigând concursul București 2000, în 1995), este - proiectat de același Dorin Ștefan - o celebrare a acestei dorințe românești de a fi deopotrivă racordați la vest, dar și la starea de fapt a ființei noastre colective. Deși s-a reproșat o oarecare rigiditate a modului de expunere, care forța cărți diferite ca gabarit să stea aliniate în standuri, pavilionul a avut succes, ca și cel anterior al aceluiași arhitect, din Coreea de Sud.

Dorin Ștefan este, din motivele arătate mai sus, un arhitect bine cunoscut nu doar în interiorul breslei noastre, dar și în afara acesteia. Reviste importante i-au publicat lucrările, chiar dacă, încă, cele cu adevărat incitante conceptual rămân mai departe în stadiul de schițe și machete. Când am avut de scris despre arhitectura românească un studiu care a apărut într-o antologie japoneză, trebuind să dau două profile de arhitecți reprezentativi, i-am numit pe Dorin Ștefan și pe Șerban Sturdza, de la Timișoara. Aceasta cu toate că editorii ceruseră referințe la ambasadă și aflaseră că trebuie neapărat să se scrie despre cea mai mare arhitectă a României, Anca Petrescu, cea cu Casa Poporului. Mi-a luat o lună să-i conving că despre acel personaj trebuie tăcut, în vreme ce, despre arhitecții cu adevărat de valoare trebuie scris din răspuțeri.

10. PREMIUL CULTURĂ - Ion Nemțoi / Laudatio: Demeter Andras Istvan, ministrul culturii

11. MARELE PREMIU - acad. Romeo Belea / Laudatio: Ileana Tureanu

Avem imensa bucurie de a omagia, astăzi, una dintre figurile emblematice ale arhitecturii contemporane românești - un reper, o referință și o conștiință profesională pentru multe generații. Dar, dincolo de acestea, vorbim despre un om pe care orice bucureștean îl simte aproape, pentru că orașul însuși îi poartă amprenta și îi recunoaște vocea culturală.

Mi se pare cu totul extraordinar că aducem acest omagiu unei personalități care are, alături de un trecut încărcat de semnificație și valoare, un prezent puternic, viu, critic, fermecător în viața orașului și a breslei. Și, mai ales, unei personalități care are în pregătire planuri și proiecte mari, cu adevărat semnificative pentru viitorul cultural al capitalei României.

Academicianul, arhitectul, profesorul - și modelul nostru - cu umorul său inconfundabil și inegalabil, a reușit chiar să stabilească un record demn de Cartea Recordurilor: este singurul autor care, după 45 de ani, a avut șansa să reia proiectul de suflet din tinerețe, să-l regândească în cheia prezentului și să-l redea orașului cu o personalitate nouă, vibrantă și profund contemporană. Vorbesc, desigur, despre Teatrul Național.

Și pentru că Teatrul Național nu reprezenta prima sa lucrare de anvergură, domnul profesor a reluat „experimentul”: de mulți ani are pregătit un proiect de revigorare și readucere în actualitate a Sălii Palatului - un proiect pe care Capitala îl merită și de care are atâta nevoie.

Deși consacrat ca arhitect al spațiilor artistice și teatrale, opera sa cuprinde numeroase clădiri civile reprezentative, dar și o serie impresionantă de proiecte și studii urbanistice care „n-au mai fost” - și care, cu siguranță, ne-ar fi făcut viața mai bogată și ne-ar fi legat mai profund de orașul în care trăim.

Din „opera” sa fac parte și generațiile de arhitecți pe care i-a format și i-a promovat, pentru că a știut să-i asculte, să-i încurajeze și să le deschidă aripile. Spunea domnul profesor: „Cel mai pasionant lucru, pentru un dascăl, este cantitatea de învățăminte pe care și le poate păstra din relațiile cu studenții săi. Un student trebuie lăsat, stimulat să se desfășoare,

să se exprime, să se entuziasmeze sau să se indigneze, să copieze de la maeștrii pe care și-i alege, de la aceia pe care îi consideră idoli săi...” Era, este și rămâne un profesor care vede în fiecare student o promisiune și un potențial.

Tot din „opera” sa fac parte și extraordinarele „cronici” - vorbite și scrise - ale perioadei postbelice, printre cele mai pătrunzătoare, avizate și pasionate relatări despre un timp plin de frământări, dar și de realizări remarcabile.

Aș încheia cu una dintre cele mai utile lecții ale sale: „Meseria asta trebuie luată în serios, dar să-ți păstrezi cât mai mult umor posibil. Fără umor nu știu cum se poate face meseria, dacă nu ești bine dispus și gândurile îți sunt triste... Am lucrat numai cu colective în care am râs pe rupe...” Este o lecție despre bucuria creației, despre căldură, despre spiritul viu al breslei.

PROIECT CULTURAL UAUIM, CALDERON 48

Text: Christia CHIRA
Foto: Răzvan HATEA

BUCUREȘTIUL CARE N-A MAI FOST...

Ideea proiectului *Bucureștiul care n-a mai fost* s-a născut dintr-o discuție în jurul panourilor originale ale Concursului Internațional București 2000, redescoperite după mai bine de două decenii. Ele nu mai erau doar documente de arhivă, ci fragmente ale unei memorii urbane aproape dispărute din conștiința publică.

Cum pot asemenea proiecte ieși din spațiul arhivei și ajunge din nou „în lume”?

Ileana Tureanu a formulat ideea care avea să devină nucleul proiectului: „Ar fi interesant să facem o expoziție cu proiecte propuse pentru București care nu au fost construite niciodată. Sunt atât de multe. Ar deschide o discuție foarte importantă despre oraș și despre istoria lui recentă”.

În paralel, Vlad Tăușance îmi propunea dezvoltarea unui proiect bazat pe randare și interpretare vizuală, care să readucă în discuție arhitectura Bucureștiului prin intermediul unor proiecte reprezentative pentru evoluția orașului, folosind limbajele contemporane ale imaginii.

Cele două direcții - recuperarea arhivei și reinterpretarea contemporană – au fost puse în relație și articulate într-o formulă coerentă cu ajutorul finanțării ARCUB.

Așa a apărut proiectul *Bucureștiul care n-a mai fost*, construit ca o sinteză între cercetare arhitecturală, interpretare vizuală și activare culturală.

Proiectul și-a asumat realizarea unui mini-documentar, bazat pe interviuri cu arhitecții implicați și pe mărturiile lor despre context, intenție și destinul proiectelor.

Expoziția din 2025 a fost asumată ca prima etapă a unui proces mai amplu, urmând ca ediții viitoare să continue documentarea și reinterpretarea arhitecturii neconstruite a Bucureștiului.

În acest sens, *Bucureștiul care n-a mai fost* este începutul unei arhive vii, aflate în permanentă construcție.

Această abordare explică structura proiectului: o întâlnire între arhivă și oraș, între memorie și prezent, între cercetare și vizualitate, între rigoare profesională și accesibilitate publică. Din această tensiune s-au construit expoziția, documentarul și platforma culturală care poartă astăzi același nume.

De la cercetare la construcție expozițională

Echipa și-a asumat faptul că arhitectura neconstruită nu poate fi expusă prin mijloacele clasice pentru că materialul de lucru era, în esență, imaginar: planșe, machete, schițe, texte, intenții.

Expoziția a fost concepută ca un spațiu de traducere vizuală, fiecare randare a devenit o punte între desenul tehnic și percepția publicului contemporan.

Planșele curatoriale au integrat fragmente de arhivă, citate din autori, contexte istorice, explicații urbane și imagini reinterpretate, astfel încât fiecare proiect să poată fi citit ca un fragment de istorie urbană alternativă.

Arh. Justin Baroncea și arh. int. Cristian Matei au construit un cadru spațial care nu impune o lectură unică, ci susține ideea de explorare și descoperire progresivă. Expoziția a fost organizată ca un parcurs deschis.

Proiectele selectate

Selecția proiectelor a urmărit să construiască o imagine coerentă a Bucureștiului posibil, traversând mai multe epoci, tipologii și moduri de a gândi orașul. Expoziția a reunit propuneri semnate de Meinhard von Gerkan și Joachim Zais (Concursul București 2000), Amy Christie Anderson (București 2000), Ricardo Bofill (*The Heroes of Democracy Towers*), Augustin Ioan (Catedrala Mântuirii Neamului), Dorin Ștefan și echipa D.S.B.A. (Concursul pentru Catedrală și Piața Revoluției), Dan Marin și Zeno Bogdănescu, Viorel Simion și Petre Ciută, Vladimir Arsene (Palatul Știrbei), „, Georgeta Gabrea (Columna lui Traian) și Adrian Soare împreună cu Mario Cuibuș (Podul Mihai Vodă).

Aceste proiecte nu au fost alese ca exemple ale eșecului, ci ca expresii ale unor idei urbane puternice, care continuă să influențeze discursul arhitectural și imaginarul colectiv al orașului. Împreună, ele compun o arhivă a posibilităților, un corpus de propuneri care vorbește despre București nu doar ca realitate construită, ci ca teritoriu al proiecției și al gândirii critice.

Expoziția ca spațiu de dialog

Expoziția a funcționat ca obiect cultural, ca pretext de întâlnire. Vernisajele, discuțiile informale, proiecția documentarului și masa rotundă au transformat-o într-un spațiu de dialog interdisciplinar, în care arhitecți, studenți, cercetători și public interesat au putut discuta despre oraș dintr-o perspectivă care problematizează relația dintre proiect, memorie și realitate urbană.

Reacțiile publicului au confirmat că arhitectura neconstruită este și ea un instrument de înțelegere a prezentului. Vizitatorii au recunoscut proiecte despre care au auzit vag, au descoperit concursuri sau propuneri care au influențat discursul arhitectural al anilor '90 și 2000.

Documentarul a adăugat o dimensiune suplimentară acestei experiențe. Construit ca un instrument de cercetare narativă și vizuală, filmul a fost articulat de Vlad Tăușance în direcția de conținut și strategie și realizat în regia și coordonarea de producție a Cristinei Iliescu.

Vocile arhitecților, relatările lor despre context, despre speranțe, despre eșecuri și compromisuri au umanizat proiectele și le-au scos din zona abstractă a desenului. Astfel, arhitectura neconstruită a devenit nu doar un obiect de studiu, ci o poveste despre profesie, despre oraș și despre timp.

Un proiect colectiv

Bucureștiul care n-a mai fost este, în esență, un proiect colectiv. El s-a construit printr-o colaborare constantă între arhitecți, cercetători, curatori, specialiști în comunicare vizuală, designeri și producători culturali.

Coordonarea strategică a fost asigurată de arh. Ileana Tureanu, iar direcția de proiect și managementul cultural de arh. Christia Chira. Arh. int. Mihaela Lazăr a susținut organizarea și implementarea etapelor, Vlad Tăușance a articulat direcția de conținut și strategie, iar Cristina Iliescu a coordonat producția și regia materialelor video.

Documentarea și redactarea au fost realizate de arh. Ioana Tiran și Olimpia Sultana, cu contribuții din arhive particulare prelucrate de Răzvan Hatea. Coordonarea editorială și comunicarea publică au fost susținute de arh. Ioana Alexe, iar designul expozițional și implementarea spațială de arh. Justin Baroncea și arh. int. Cristian Matei.

Identitatea vizuală și producția grafică au fost coordonate de arh. Maria Ghement, împreună cu arh. Alexandra Müller și arh. int. Larisa Călin, iar modelarea și randările 3D de arh. int. Mihai Popa. Componenta financiară și juridică a fost gestionată de Nicoleta Aldea și Mirela Mercurianu.

Proiectul a beneficiat, de asemenea, de contribuțiile consultanților și colaboratorilor arh. int. Dan Adrian Ionescu, arh. int. Roxana Mitarcă, arh. Răzvan Lăcraru, dsgr. Roland Vasiliu și dsgr. Simina Filat.

Un proiect în devenire

Numeroși arhitecți au început să ofere materiale din arhivele personale, proiecte neconstruite, schițe, documente și propuneri care nu au fost prezentate public, ceea ce a confirmat faptul că tema este mult mai amplă și că proiectul poate evolua ca o platformă de cercetare și comunicare pe termen lung.

Astfel, *Bucureștiul care n-a mai fost* își asumă astăzi statutul de proiect în devenire.

Orașul ca proces

Bucureștiul care n-a mai fost propune o altă formă de a privi orașul: nu ca un rezultat final, ci ca o succesiune de alegeri, renunțări, vise și compromisuri.

Expoziția, documentarul și cercetarea care le susțin devin, astfel, nu doar un exercițiu de memorie, ci un exercițiu de responsabilitate culturală față de orașul în care trăim.

ORADEA

„UNDE CRESC
OAMENII MICI”

Text și foto: Angela LUPȘEA

DIALOG DESPRE ARHITECTURĂ,
EDUCAȚIE ȘI RESPONSABILITATE
COMUNĂ

Sub egida Uniunii Arhitecților din România, pe 3 octombrie 2025, în sala FIX Makerspace, a avut loc o nouă ediție a platformei de dialog care aduce împreună arhitecți, profesori, administrație publică, ONG-uri și comunități locale. Tema centrală a fost una esențială și urgentă: „Educația e responsabilitatea noastră, a tuturor - cine generează schimbarea: administrația sau comunitatea?”.

Evenimentul a reunit participanți locali și din țară, oferind o scenă vie pentru idei, exemple de bune practici și dezbateri reale despre viitorul educației în România.

Dialog între administrație și comunitate

Una din direcțiile majore ale conferinței a fost tensiunea productivă dintre inițiativa instituțională și cea comunitară.

Reprezentanți ai administrației locale, arhitecți, antreprenori și organizații civice au pus față în față două perspective complementare:

- Inițiativa instituțională, exemplificată prin proiecte precum cel din Marghita, unde fostul profesor și primar Marcel Sas Adăscăliții a transformat infrastructura școlară într-un spațiu sănătos, luminos și incluziv, un centru comunitar cu adevărat viu.
- Inițiativa comunitară, ilustrată de ONG-uri precum Edufort, coordonat de Romica Luga, care dezvoltă parteneriate public-private și soluții flexibile, pornite din realitățile de zi cu zi ale școlilor locale.

Invitat special, Dacian Palladi a completat tabloul cu perspectiva managementului strategic, subliniind importanța unei infrastructuri educaționale planificate pe termen lung, nu doar în funcție de cicluri politice, ci printr-o abordare integrată și predictibilă.

Spațiul ca al treilea profesor

Într-un moment al conferinței, arhitecta stagiar **Dora Ghilea** a rostit un discurs care a reușit să cristalizeze una dintre cele mai puternice idei ale evenimentului: **spațiul școlar nu este un simplu fundal, ci un actor activ în procesul de învățare.**

„Starea de bine a copiilor în școală este puternic influențată, după cum arată numeroase studii, de doi factori principali. Primii sunt factorii fizici: lumina naturală și calitatea iluminatului artificial, temperatura constantă și confortabilă, calitatea aerului - elemente care susțin sănătatea, capacitatea de concentrare și performanța cognitivă. La fel de importanți sunt însă factorii psiho-emoționali:

modul în care copiii interacționează cu colegii și profesorii, sentimentul de apartenență la o comunitate și percepția spațiului ca loc sigur, prietenos și stimulant.”

„Din această perspectivă, putem afirma că spațiul devine al treilea profesor: el modelează comportamente, favorizează colaborarea și poate încuraja sau, dimpotrivă, limita procesul de învățare. Cred că școala românească are nevoie, mai mult ca oricând, de o transformare profundă prin implementarea unui sistem bazat pe învățarea activă. Modelele educaționale performante din lume ne arată că atunci când copiii sunt implicați direct, când spațiile în care învață le stimulează curiozitatea, colaborarea și creativitatea, procesul educațional devine mult mai valoros. Arhitectura spațiilor educaționale ar trebui să însoțească această schimbare, construind spații flexibile și adaptabile, care să susțină nu doar transmiterea informației, ci și experiența vie a învățării - o experiență autentică, relevantă și plină de sens pentru fiecare copil.”

Discursul său a generat o dezbatere intensă despre felul în care arhitectura poate modela pedagogia - nu ca ornament, ci ca infrastructură fundamentală pentru starea de bine și dezvoltarea copiilor.

Arhitectura schimbării - un efort colectiv

Dezbaterile din cadrul RE:EDU Oradea s-au împletit organic cu temele explorate în ediția recentă a revistei *Arhitectura*, intitulată „Unde cresc oamenii mici”. Ambele contexte, editorial și de eveniment, au pus în lumină aceeași convingere: viitorul educației nu se construiește doar prin programe școlare, ci prin locurile în care copiii cresc. Fiecare detaliu contează, de la iluminat și confort termic până la siguranță, accesibilitate și calitatea materialelor. Tocmai de aceea, reprezentanții instituțiilor care veghează asupra calității și siguranței construcțiilor educaționale au subliniat rolul crucial al colaborării intersectoriale:

„Siguranța și calitatea clădirilor nu sunt un moft, ci o condiție de bază pentru educație. Fiecare școală trebuie gândită ca un spațiu care susține învățarea, nu doar o clădire care adăpostește copii. Inspectoratul de Stat în Construcții Bihor își propune să fie parte activă din acest proces, nu doar un arbitru birocratic.” - Simion Borș, reprezentant.

„Pentru noi, siguranța copiilor nu este negociabilă. Spațiile educaționale trebuie să respecte nu doar norme minime, ci

să fie concepute inteligent, astfel încât să prevină riscuri și să ofere protecție reală. Când școala e sigură, comunitatea respiră liniștită.” - Popa Ioan, reprezentant al ISU Crișana Bihor.

Un început, nu un final

RE:EDU Oradea 2025 nu a oferit rețete rapide, ci întrebări esențiale:

- Cine este responsabil pentru prima mișcare în educație?
- Cum colaborăm pentru a construi școli care nu doar protejează, ci și inspiră?
- Ce rol joacă arhitectura în transformarea procesului de învățare?

Aceste întrebări nu s-au stins odată cu evenimentul. Dimpotrivă, ele par să fi prins rădăcini într-o comunitate care înțelege că educația nu aparține doar unei instituții, ci tuturor. Acolo, la FIX Makerspace, în Oradea, s-a simțit clar: **viitorul începe cu o sală de clasă, cu un spațiu care contează și cu oameni care aleg să nu mai aștepte.**

Evenimentul a fost organizat cu sprijinul Tarkett și al Filialei Bihor a UAR.

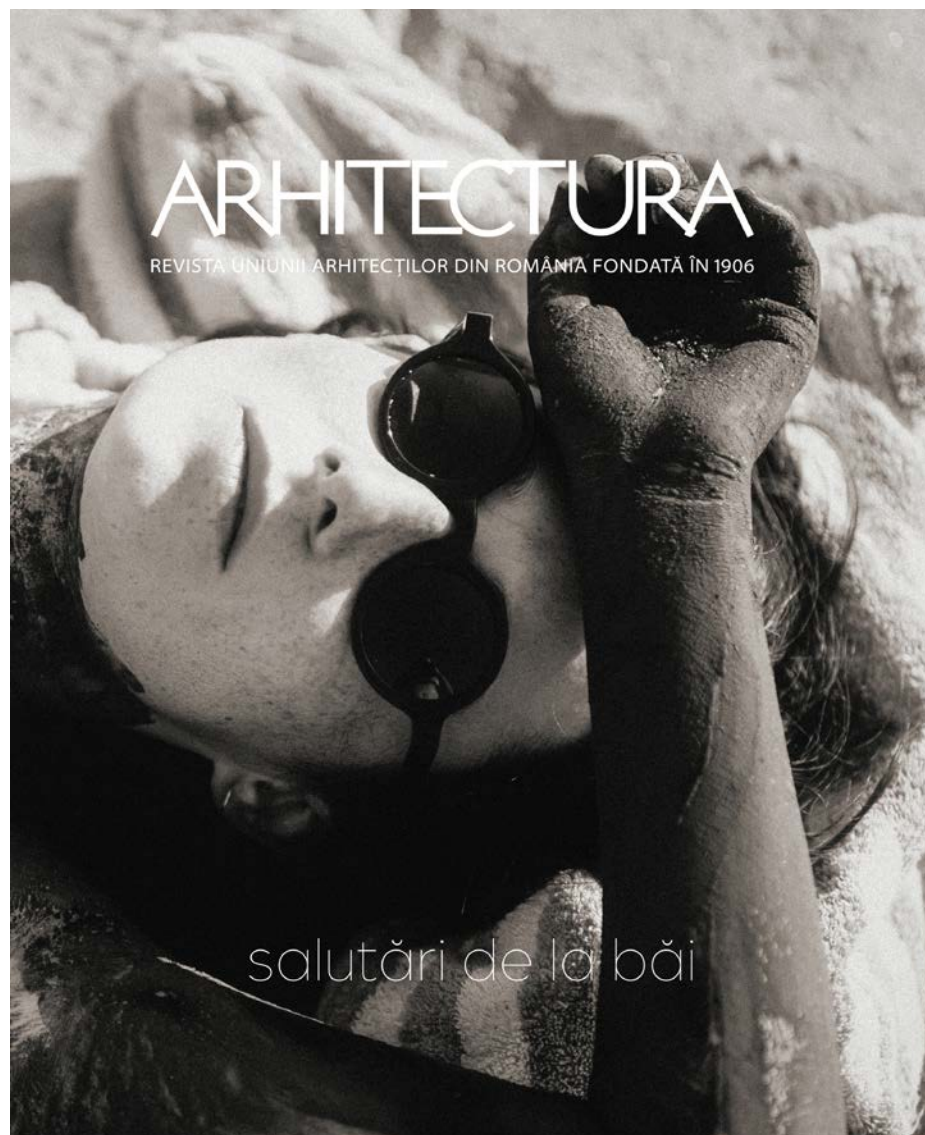
REVISTA
ARHITECTURA
NR. 3-4/2025

„SALUTĂRI
DE LA BĂI”

Text: Ioana ALEXE
Foto: Răzvan HATEA

CU OPTIMISM DESPRE PATRIMONIUL BALNEAR

Lansarea numărului *Salutări de la băi* a fost, în mod firesc, mai puțin despre revistă ca obiect și mai mult despre ceea ce a făcut posibil acest număr: o comunitate, o stare de spirit, o formă de atenție comună îndreptată spre un patrimoniu fragil, dar încă viu. Ne-am dorit o întâlnire cu autorii și cititorii pentru a ne aminti de ce aceste locuri contează și de ce merită, încă, să fie privite cu grijă, salvate, îngrijite.

Tema balneară are ceva paradoxal și, tocmai de aceea, profund uman. Vorbește despre sănătate, dar poartă mereu urmele bolii. Despre vacanță, dar și despre disciplină și răbdare. Despre plăcere, dar și despre așteptare. Stațiunile balneare sunt spații în care timpul se dilată și în care corpul, orașul și comunitatea sunt obligate să încetinească. Poate tocmai acest lucru le face astăzi greu de înțeles și ușor de neglijat, într-o lume care valorizează viteza, randamentul și soluțiile rapide.

La lansare s-a simțit acest paradox: s-a vorbit cu o formă de atenție împărtășită. O curiozitate liniștită pentru niște locuri care au fost cândva centre ale modernității și care astăzi supraviețuiesc adesea prin eforturi fragmentare, prin inițiative locale, prin voluntariat, prin încăpățânarea unor oameni care refuză să le lase să dispară. Ne-am bucurat să-i avem alături pe câțiva dintre autorii acestui număr care au vorbit despre Amara, Govora, Herculane, Ocnița, Techirghiol. Faptul că majoritatea autorilor sunt remarcabil de tineri și, în mare parte, femei, nu este un detaliu secundar. Se simte în felul în care aceste locuri sunt abordate: cu grijă, cu răbdare, cu o atenție reală pentru nuanțe, pentru viața cotidiană și pentru fragilitățile care nu pot fi reparate prin gesturi spectaculoase. Nu este întâmplătoare probabil vârsta tânără a autorilor, tinerețea are optimism și crede că poate să schimbe lumea, iar în cazul stațiunilor Herculane și Govora, chiar o face. Această generație de autori nu privește patrimoniul balnear ca pe un decor sau ca pe o problemă abstractă. Pentru ei, stațiunile sunt locuri locuite, traversate de istorii personale, de eșecuri, de speranțe, de tentative repetate de a începe din nou. Tocmai această privire, lipsită de nostalgie excesivă, dar atentă la memorie, face ca numărul *Salutări de la băi* să fie nu doar documentat, ci și viu.

Lansarea a funcționat ca o întâlnire între prieteni. Prieteni care poate nu se cunosc toți între ei, dar care împărtășesc un respect comun pentru cei care, de ani de zile, încearcă să salveze, să repare, să mențină în viață aceste locuri. Pentru arhitecți, cercetători, activiști locali, medici, administratori sau simpli locuitori, patrimoniul balnear nu este o temă teoretică. Este o formă de responsabilitate zilnică. Seara a fost, în acest sens, un gest de recunoaștere, dar și unul de solidaritate.

Fragilitatea acestui patrimoniu a fost prezentă în fundalul tuturor discuțiilor, fără a fi invocată apăsător. Stațiunile balneare nu se pierd brusc, printr-un gest dramatic, ci lent, prin neglijență, prin lipsa de continuitate, prin abandon administrativ, prin oboseala celor care se luptă singuri. Tocmai de aceea, ele au nevoie nu doar de proiecte, ci de implicare pe termen lung, de atenție constantă, de comunități care să le înțeleagă valoarea și limitele.

În acest context, fragmentele citite din *De la stațiune, câteva scrisori* au adus un alt registru. Mai personal, mai liber, mai apropiat de experiența directă. Scrisorile nu explică și nu conving. Ele observă, notează, uneori se îndoiesc. Citite cu voce tare, au creat pauze de respirație, ca niște plimbări lente pe aleile unei stațiuni vechi, unde nu se întâmplă nimic spectaculos, dar unde timpul capătă o densitate diferită. Acel timp pe care îl recunoaștem instinctiv, chiar dacă nu mai știm foarte bine cum să-l trăim.

Stațiunile balneare sunt, prin definiție, locuri ale timpului lung. Ale speranței că lucrurile se pot repara încet, că trupul, orașul și comunitatea au ritmuri proprii, diferite de cele ale urgenței contemporane. A ura cuiva să trăiască 120 de ani, așa cum este titlul unuia dintre articolele din revista, este, în fond, o formă de optimism lucid, nu o promisiune naivă.

confirmat că tema balneară nu este doar despre trecut sau despre patrimoniu, ci despre felul în care alegem să avem grijă de ceea ce este vulnerabil. Despre cum putem sta împreună, pentru câteva ore, și să contemplăm viața fără grabă, cu seriozitate, cu delicatețe și cu un strop de umor.

Poate că ăsta este, până la urmă, cel mai onest mod de a onora aceste locuri: nu prin declarații grandioase sau soluții miraculoase, ci prin întâlniri, prin atenție susținută și prin disponibilitatea de a rămâne implicați.

Puteți cumpăra revista de aici:
(QR)

Privind înapoi, lansarea acestui număr a fost mai puțin un moment de prezentare și mai mult o stare. O seară care a

REVISTA
ARHITECTURA
NR. 5-6/2025

„ALTFEL”

Text: Ioana ALEXE
Foto: Vlad BRĂTULEANU
Răzvan HATEA

DESPRE O BIENALĂ CARE SE VEDE ȘI SE CITEȘTE

Numărul acesta al revistei ARHITECTURA nu este doar o documentare a Bienalei Naționale de Arhitectură 2025. Este, mai degrabă, un mod de a o ține deschisă. De a o scoate din succesiunea galelor, a expozițiilor și a discursurilor publice și de a o așeza într-un timp mai lent, al privirii atente și al înțelegerii în profunzime.

Bienala, așa cum s-a desfășurat în această ediție, a fost amplă, națională, densă și uneori copleșitoare. Nouă orașe, 19 secțiuni, peste 1.000 de proiecte, sute de autori, zeci de jurați, expoziții și întâlniri succesive. Revista nu încearcă să le pună în relație și să arate ce leagă aceste proiecte între ele, ce tip de energie traversează arhitectura românească de azi și ce întrebări persistă dincolo de premii și clasamente. Tema acestei ediții, „ALTFEL”, este un cadru deschis de interpretare. În paginile revistei, ALTFEL devine uneori o formă de adaptare la contexte dificile, alteori o reîntoarcere la lucruri fundamentale, o recuperare a legăturilor pierdute dintre arhitectură și comunitate, dintre proiect și loc, dintre profesie și societate. Nu toate proiectele sunt „altfel” în sens spectaculos, dar cele mai multe sunt oneste, responsabile, bine articulate și conștiente de rolul lor. Iar această luciditate este poate una dintre cele mai importante calități ale arhitecturii prezentate aici. Revista aduce împreună locuințe individuale și ansambluri colective, școli și clădiri pentru sănătate, intervenții în patrimoniu, arhitectură rurală, proiecte efemere, filme, fotografii, publicații și inițiative educaționale. Nu le ierarhizează, ci le lasă să coexiste. Această alăturare spune ceva esențial despre profesie: arhitectura nu se reduce la clădirea iconică, ci se construiește dintr-o multitudine de gesturi, unele vizibile, altele discrete, dar toate cu impact real asupra felului în care trăim.

Un loc important în acest număr îl ocupă tinerii: studenți, proaspăt absolvenți, birouri aflate la început, dar și formule de lucru colective, interdisciplinare, așa cum puteți vedea din imaginile trimise de autorii proiectelor. Sunt proiecte mature, care vorbesc despre locuire, despre educație, despre spații abandonate sau despre arhitectură care nu se mai construiește, dar care există ca gând și posibilitate. În același timp, acest număr vorbește și despre continuitate, mai ales că BNA aniversează în acest an 30 de ani de existență. BNA este despre profesioniști cu experiență, despre opere consolidate, despre rolul mentoratului și al memoriei profesionale. Bienala este o formă de arhivă vie a arhitecturii recente din România, una dintre puținele ocazii în care acest domeniu se poate privi pe sine, coerent și critic, la scară națională.

Important este că revista nu se adresează exclusiv arhitecților. Textele, imaginile și structura editorială sunt gândite pentru a putea fi parcurse și de cititori interesați de oraș, de patrimoniu, de cultură vizuală, de educație sau de felul în care deciziile de proiectare influențează viața de zi cu zi.

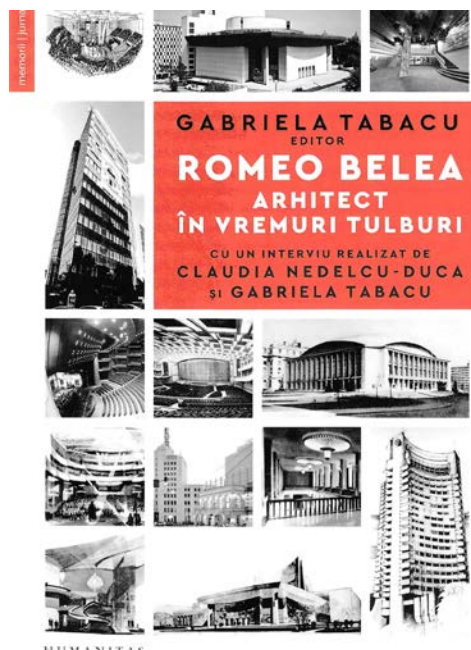
Într-o perioadă în care arhitectura este adesea redusă la imagini rapide, acest număr al revistei ARHITECTURA propune un alt ritm, necesar, având în vedere dimensiunea ei impresionantă. Unul care invită la lectură, la comparație, la reflecție. Este un număr care nu încheie Bienala, ci o prelungește. Care nu oferă concluzii definitive, ci lasă întrebările deschise.

Pentru mai multe informații despre numărul 5-6/2025, vizitați magazinul online al revistei Arhitectura, folosind link-ul următor sau scanând codul QR alăturat:

ARHITECTURA CA DESTIN

Lansarea cărții „Romeo Belea
Arhitect în vremuri tulburi”
realizată de Gabriela TABACU și
Claudia NEDELCU-DUCA

ROMEO BELEA ARHITECT ÎN VREMURI TULBURI

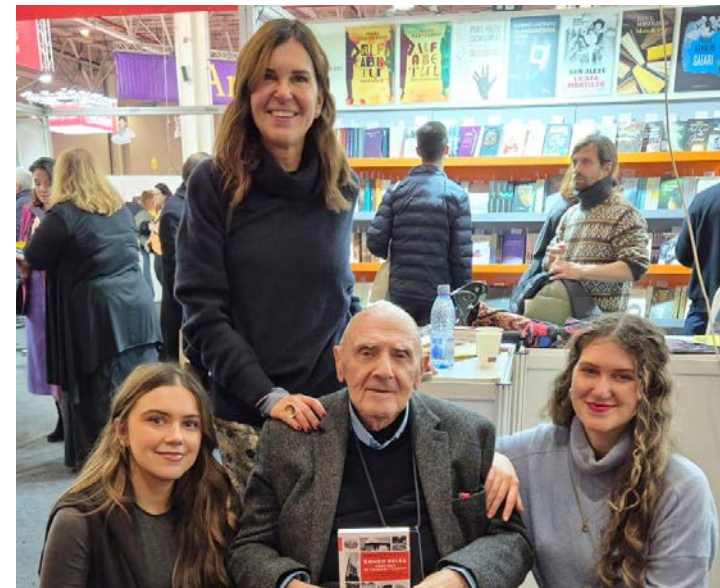
„Cartea are caracterul unei biografii profesionale, dar nu corespunde genului memorialistic; e mai complexă literar decât un simplu interviu. Nu e nici istoria romanțată a unei vieți de arhitect, pentru că se referă, mai ales, la viața profesională, menținându-se sobră și precisă chiar și atunci când devine mai lirică; dar nu are deloc caracterul neutru al unui text științific - din contră, e dinamică, colorată, directă și, pe alocuri, colocvială...” - Ana Maria Zahariade.

„Cuvintele de ordine care au însoțit această lungă conversație au fost arhitectură și libertate, cu diverse corolare adesea frapante. În jurul lor s-a scris povestea noastră, consemnând o viață trăită la cote uimitoare, uneori de-a dreptul neverosimile.

Fiindcă trebuie spus aici că domnul profesor Belea este unul din puținii arhitecți ai ultimei sute de ani care au avut șansa să se așeze pe o cale aparte în profesie, apoi știința și forța să o urmeze fără abatere, până la ultimele consecințe, realizând sau participând la realizarea unor proiecte deosebit de însemnate pentru București, de natură să comute orașul pe alte coordonate arhitecturale și culturale, încă de la sfârșitul anilor '50 și până astăzi” - Gabriela Tabacu.

Romeo Ștefan Belea este unul dintre acei arhitecți care au izbutit să își păstreze simțul proporției nu doar la planșetă, ci și în biografie. Născut la Tulcea, format la Craiova și instruit profesional la Institutul de Arhitectură „Ion Mincu”, el ilustrează modelul omului care nu-și pierde măsura în fața succesului, pentru că nu confundă vocația cu zgomotul.

Doctor în arhitectură, profesor timp de zeci de ani și proiectant al unor clădiri devenite repere - Sala Palatului, Hotel Intercontinental, Teatrul Național din București, alte spații culturale, administrative și sportive -, Romeo Belea a rămas mereu constant cu sine: calm, precis, eficient, așezat sub aripa unui umor absolut stenic, chiar și în cele mai grele împrejurări. Evitând excesele inutile, arhitectura sa nu caută să epateze, ci să îmbogățească locuri, întregind contexte și

funcționând formator. Este genul de profesionist care nu își face din notorietate un scop, ci, mai curând, din coerență, o regulă. Fără patetism, fără emfază, doar cu un respect funciar pentru lucrul bine făcut și cu o solidă practică de proiectare.

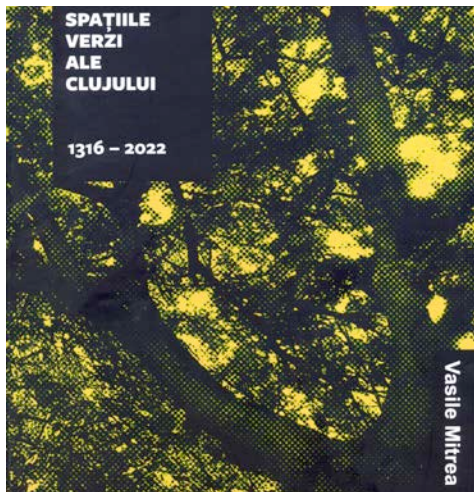
Membru corespondent al Academiei Române, arhitectul Romeo Belea continuă să lucreze la vârsta la care alții se retrag. Poate și pentru că se bucură încă de o formidabilă energie a spiritului și de o gândire integratoare care poate „pune puncte pe i” acolo unde nimeni nu a înțeles că e nevoie.

„În final, vreau să rețineți că sunt mândru să fiu produsul integral al școlii românești de arhitectură. Numai că școala pe care am urmat-o eu, în anii 1951-1958, avea o cu totul altă față. Era o epocă în care tot ce se întâmpla în afara clădirii Facultății de Arhitectură era foarte greu de suportat. În facultate aveau voie să intre numai studenții la Arhitectură. Dacă aveai ghinionul să ai soția la Litere, ea trebuia să stea acasă la balurile de sâmbăta seara. De asta, până prin anii '80, toți absolvenții ne-am căsătorit între noi, cu arhitecte, pentru că nu cunoșteam alte fete. Noi nu aveam niciun contact cu lumea de afară decât atunci când ajungeam noaptea acasă și aflam greutățile de care se loveau «ai mei».

Eram 450 de studenți cu totul, în cei șase ani de studii, și acolo stăteam, acolo ne distram tot timpul. Dar am avut șansa să-i avem profesori pe marii arhitecți interbelici, niște personalități fabuloase care veneau la școală îmbrăcați elegant în negru, cu papion. La atelier, era extraordinar să vezi cum se exprimau celebritățile astea. După ce am absolvit, ei au început să dispară și a trebuit să le luăm noi locul. Am avut cu doi prieteni această problemă - cum reușim noi, arhitecți de 27-28 de ani, la început de drum, să înlocuim aceste personalități formidabile. Dar s-a putut, pentru că șansa noastră a fost ca, în acea perioadă, toți arhitecții să aibă imens de lucru, în toată țara. Am încercat să aducem un suflu mai destins, mai amuzant, fără rigoarea acelor celebrități. Pe urmă ne-au intrat proiectele mari și toți cei pe care i-am angajat erau absolvenți proaspeți, de-abia ieșiți din facultate, fără niciun fel de experiență, nici de proiectare, nici de șantier. Proiectul de la Teatrul Național n-a avut o singură greșală! Cum s-a întâmplat, nici astăzi nu pot să-mi explic!” - Romeo Belea.

EVOLUȚIA ISTORICĂ A CLUJULUI, NUCLEUL FIIND CADRUL NATURAL

Text: Nicolae LASCU

VASILE MITREA SPAȚII VERZI ALE CLUJULUI

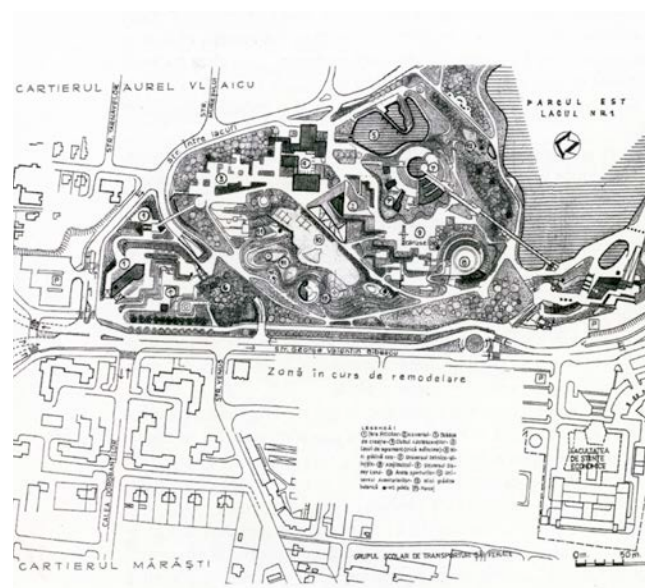
Cartea este dovada atașamentului profund al lui Vasile Mitrea față de Cluj și destinul său. Apariția volumului *Spațiile verzi ale Clujului 1316-2022* reprezintă un adevărat eveniment editorial. Vasile Mitrea ne oferă, spre lectură și reflexie, o carte de mare valoare care se alătură celorlalte numeroase lucrări ale sale: proiecte sale, volumele, studiile și cercetările, nepublicate încă, referitoare la problematica vastă, mereu actuală, în permanentă schimbare a relațiilor cadrului natural cu cel construit și, în general, a spațiilor verzi urbane. Acest domeniu a fost, de multă vreme, una din preocupările sale de căpătâi, însoțind, permanent, viziunea sa de urbanist.

Vasile Mitrea subliniază legăturile strânse, inevitabile între sfera mare a urbanismului (dar și a amenajării teritoriului) și cea a spațiilor verzi urbane, de la sistemul spațiilor verzi la nivelul orașului până la cele mai mici (și aparent neînsemnate) amenajări peisagistice cu caracter local. Raporturile mediului natural cu cel construit sunt puse în discuție, analizate, privite critic și, deseori, sunt însoțite de sugestii și recomandări pentru viitor căci, afirmă autorul, scopul final al cărții este acela de a atrage atenția asupra marilor provocări pe care le va aduce viitorul și importanța crescândă pe care o va avea cadrul natural pentru evoluția ulterioară a Clujului.

Cartea oferă o imagine cuprinzătoare a raporturilor variate ale teritoriului actual al municipiului Cluj stabilite, în timp, între cadrul natural și cel construit. Aceste raporturi sunt privite din două perspective complementare.

Una, cea strict istorică („Etapă în evoluția spațiilor verzi”), este cronologică, separată în etape bine definite din punct de vedere al evenimentelor importante, dar și al evoluției gândirii urbanistice: supremația cadrului natural asupra mediului construit (până în secolul al XV-lea), etapa echilibrului dintre cele două componente (secolele XVI-XVII) și, în fine, etapa modernă și contemporană (dezvoltată pe mai multe sub-etape), caracterizată de Vasile Mitrea, pe bună dreptate, ca fiind caracterizată, în ansamblul ei, prin „agresarea tot mai evidentă a mediului ambiant”. Această perspectivă oferă o imagine de ansamblu a evoluției orașului, a apariției și constituirii zonelor verzi amenajate (întâi pe proprietăți nobiliare, apoi și pe spațiul public) și a evoluției acestora în raport cu creșterea orașului, a preocupărilor, dar și a ideilor urbanistice ale diferitelor epoci ale perioadei moderne. Orașul este privit, în mod firesc, ca parte componentă a teritoriului, căci în lucrare cadrul natural, geografic, premerge comentariul privind orașul propriu-zis, iar considerațiile finale, asupra viitorului orașului, se referă, inevitabil, și la teritoriul periurban.

Cealaltă perspectivă (capitolul „Preocupări de-a lungul timpului”), completează și detaliază „cu realizări de până acum, cu bune și rele” imaginea de ansamblu rezultată din capitolul (partea) anterior. Cu multă siguranță și perfectă cunoaștere

sunt prezentate și analizate riguros exemple definite a fi „ambientări de spații private și publice”, continuând cu succesiunea de spații grupate în categoriile urbane de mult consacrate: străzi; promenade; scuaruri; piețe; grădini; parcuri; baze sportive; cimitire; agrementul. La aceste categorii sunt adăugate pădurile, apele și periurbanul, definind, astfel, integral, tipurile de prezență multiplă, variată, a cadrului natural în ambianța urbană clujeană. Este, astfel, prezentă, în paginile cărții, întreaga paletă a tipurilor și categoriilor de spații verzi, de la cele câteva amenajări particulare cu caracter peisajer din secolul al XVIII-lea până la cele mai recente proiecte, ale anului 2020, de amplă transformare a cursului Someșului, cu impact supra evoluției întregului oraș.

Volumul cuprinde, în desfășurarea sa, multe observații și puncte de vedere de mare interes, valabile pentru toate localitățile urbane din țară. Este, din cunoștințele mele, prima lucrare de acest gen care privește orașul și evoluția sa istorică, nucleul fiind însă cadrul natural. Din acest punct de vedere poate fi considerată un model posibil de urmat, cartea statuând, totodată, o metodă de investigație, ușor de adaptat oricărei localități urbane.

Dar cartea se referă, totuși, la Cluj, la devenirea sa în care prezentul își găsește locul firesc, pornind de la raportul amintit mai sus. Întreaga lucrare este centrată pe problemele particulare și specifice Clujului, oraș căruia Vasile Mitrea i-a dedicat întreaga sa carieră de arhitect, prin multiplele ipostaze ale acesteia: urbanism, arhitectură, învățământ universitar, autor și accentuat spirit critic totodată, lider al organizațiilor profesionale, participant la toate debaterile majore mai vechi sau recente privind dezvoltarea orașului în secolul al XXI-lea. De altfel, o parte considerabilă a exemplelor comentate și ilustrate, aparținând perioadei de după 1960 - anul sosirii la Cluj a proaspătului absolvent al Institutului de Arhitectură din București - reprezintă lucrări proprii, de interes considerabil fiecare în parte și toate în ansamblul lor, denotând preocuparea sa permanentă pentru ceea ce am putea numi „Clujul verde”. Ele însoțesc și ilustrează în bună măsură etapele succesive ale carierei sale, prin lucrări comentate uneori în text, alteori semnalate prin note sau identificate prin proiectele, schițele și fotografiile cărții.

Din ultimele pagini, formulate cu multă căldură, dedicate drumului „Spre orașul de mâine”, se desprinde rolul fundamental al identității viitoare a Clujului. Profund ancorate în istoria sa, moștenirea culturală, arhitecturală și urbanistică a celor mai bine de 19 secole trecute sunt și vor rămâne un atribut fundamental al identității orașului. Acestora trebuie însă să li se alăture relațiile particulare izvorâte din necesitățile secolului al XXI-lea, dintre care nu poate lipsi rolul esențial al cadrului natural și al contribuției acestuia asupra configurării întregului oraș.

VASILE MITREA - O CARIERĂ ANTOLOGICĂ

Text: Șerban ȚIGĂNAȘ

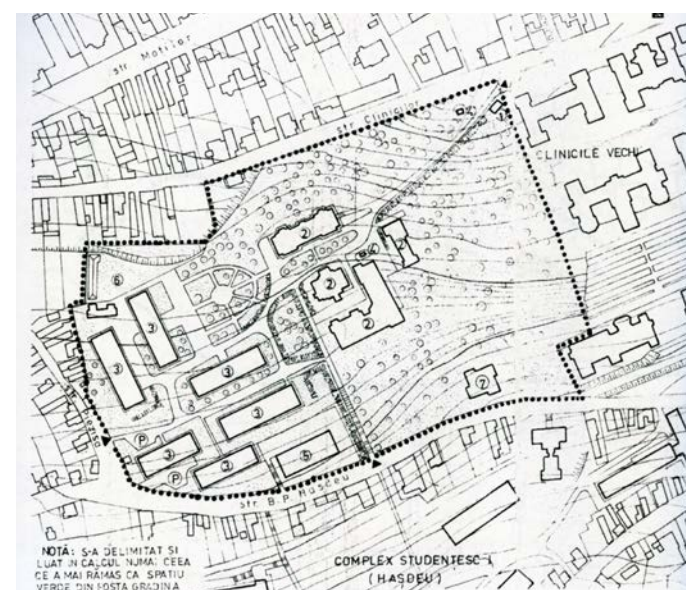
De peste o jumătate de secol, un arhitect născut la Roman, în Neamț, și format la București a îmbrățișat Clujul, oferindu-i o carieră antologică. UAR i-a desemnat, cu ocazia Bienalei Naționale de Arhitectură din 2023, distincția Opera Omnia pentru contribuțiile profesionale ale întregii sale activități. Momentul a fost primit cu mare emoție de maestrul premiat, deși nu mai e nicio surpriză pentru comunitatea profesioniștilor din Transilvania recunoașterea fără rezerve a rolului jucat de acesta în toate planurile de manifestare ale arhitectului. Vasile Mitrea a demonstrat o înțelegere a orașului care a îmbrăcat toate formele prin care un arhitect își poate manifesta formația de generalist.

A excelat ca urbanist, contribuind decisiv la conturarea celor mai bune cartiere de locuit ale anilor '60, care nu și-au pierdut nici astăzi admirația pentru calitățile lor compoziționale și pentru echilibrul spațiilor publice desenate după principiile arhitecturii moderne.

A surprins ca arhitect prin tectonica inconfundabilă a clădirii centralei telefonice realizate în centrul istoric, ca o adevărată demonstrație de putere a arhitecturii anilor '70 de a dialoga cu istoria secolelor precedente. A continuat cu o serie de clădiri universitare remarcabile, printre care și cea care găzduiește astăzi Facultatea de Arhitectură și Urbanism.

A pus bazele învățământului universitar de arhitectură la Cluj, fiind organizatorul și conducătorul școlii la înființarea ei. A continuat ca profesor dedicat întregii palete de discipline ale urbanismului și, mai ales, ale peisagisticii.

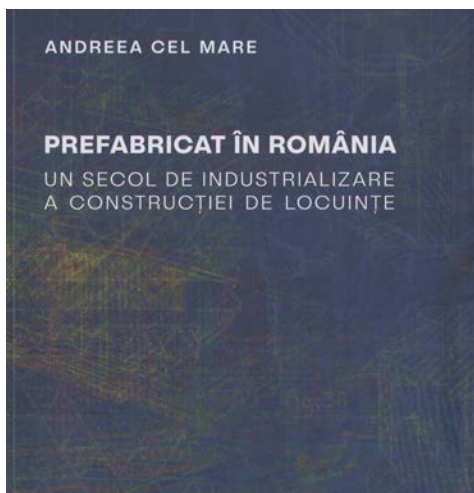
A dezvoltat o viziune pentru rețeaua de spații verzi și a desenat mai multe parcuri și grădini urbane - dacă s-ar fi realizat, am fi avut astăzi un Cluj mai bun.

Vasile Mitrea a fost liderul organizațiilor care au reunit arhitecții din Cluj și din regiune. A condus și ghidat filiala Uniunii Arhitecților din România și a pus bazele filialei Ordinului Arhitecților din România, la înființarea acestuia. A participat la toate dezbaterile majore dedicate strategiilor de dezvoltare ale orașului și zonei metropolitane, având una dintre vocile critice cele mai autoritare. Arhitecți din mai multe generații au avut șansa să îl aibă ca model, iar cei mai norocoși, chiar mentor. Ar trebui dedicată o monografie arhitectului Vasile Mitrea, care să nu colecționeze între copertile ei doar lucrările realizate, ci și proiectele încercate, studiile complexe și opiniile critice. În ultimii ani, și-a adus contribuția la cele mai importante cărți dedicate urbanismului și arhitecturii actuale și fundamentelor moderne ale acestora. Ar trebui tipărite toate amintirile și explicațiile legate de amplitudinea și particularitățile contextelor politice, economice și ideologice pentru că, pentru a realiza și impune proiecte de asemenea calitate, arhitectul a construit cu minuție o viziune, o reputație și o consecvență convingătoare, fără de care nici opiniile profesionale și nici conceptele desenate nu ar fi putut fi luate în seamă.

PIONIERII HENRI COANDĂ TIPIZAREA

Text: Ana Maria ZAHARIADE

ANDREEA CEL MARE „PREFABRICAT ÎN ROMÂNIA”

Vineri, 12 decembrie, s-a lansat la sediul UAR cartea „*Prefabricat în România. Un secol de industrializare a construcției de locuințe*”, publicată la Editura Ozalid. Cartea este transpunerea pentru tipar a tezei de doctorat a arhitectei Andreea Cel Mare, începută în 2017 și susținută în 2021.

Îmi amintesc și acum examenul de admitere la doctorat al autoarei, în care m-a uimit curajul de a se lansa în această direcție. Nu exageram, pentru că și pe mine mă tentase tema după ce începusem să cercetez arhitectura perioadei comuniste. Dar n-am mers mai departe, deși cred că este un subiect-cheie. Poate pentru că a ataca tema prefabricării în România este un dublu curaj: mai întâi pentru că, în mod nedrept și superficial, subiectul nu pare atractiv și mai este și foarte negativ încărcat de monotonia nenumăratelor locuințe construite din panouri prefabricate sub comunism; în al doilea rând, pentru că nu comunismul a inventat prefabricarea și cu atât mai puțin cel românesc, deci nu se poate vorbi de prefabricarea din România fără a o situa în contextul experienței mondiale, iar subiectul este uriaș și nu lipsit de contradicții interpretative, în care *Appel aux industriels* al lui Le Corbusier se suprapune specios cu celebrul discurs al lui Hrușciiov din 1954.

Prefabricarea este un subiect bogat tehnic și teoretic, care s-a acumulat acut odată cu epoca modernă; este un procedeu de construcție eminamente modern, ceea ce nu înseamnă că atunci ar fi apărut ideea de a folosi pentru construcții componente repetabile produse în altă parte pentru a ușura sau face posibil procesul construirii - până la urmă, e vorba de un anume pragmatism. Dar oricare ar fi exemplele premoderne, nimic nu se compară cu avântul și, îndrăznesc să spun, cu necesitatea folosirii acestui procedeu odată cu epoca modernă, când atât cerințele (creșterea demografică și dezvoltarea urbană fără precedent), cât și posibilitățile deschise de producția industrială și materialele moderne fac evident câștigul de bani și timp pe care îl aduc reorganizarea șantierelor și „modelizarea” proiectelor. Tipizarea, prefabricarea și industrializarea construcțiilor, în mod special a locuințelor, devin subiecte de gândire și experimentare în arhitectură a principiului eficienței industriale care domină dezvoltarea modernă începând din secolul al XIX-lea.

Cartea Andreei Cel Mare ne poartă, foarte sintetic, dar perfect edificator, prin această „revoluție” din gândirea și producția arhitecturală în colaborare cu cea inginerească, de la primele sisteme brevetate în SUA (în secolul al XIX-lea), la sistemul Camus de panouri mari (1948), care devine simbolul reconstrucției de după cel de Al Doilea Război Mondial (exportat în URSS în 1957 și apoi în întreaga lume) și până la căutările/experiențele mai recente, din a doua jumătate a secolului trecut.

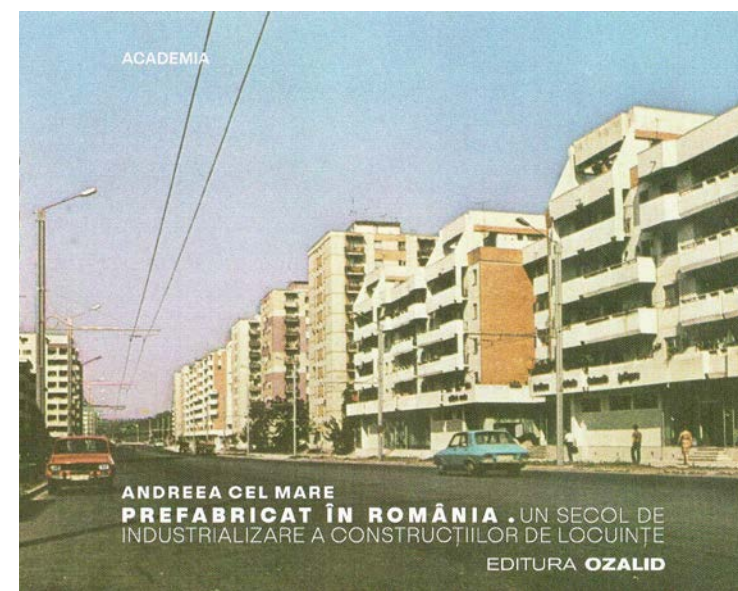
Pe fondul acestui parcurs, autoarea revine la România antebelică, unde prefabricarea nu pare să preocupe lumea arhitecturală. Dar, în pofida lipsei de realizări, capitolul despre „pionierii prefabricării” este absolut fascinant, aducând în față, prin documente absolut inedite, încă prea puțin cunoscute, proiectele inovatoare ale lui Henri Coandă pentru locuințe ieftine prefabricate, pentru industrializarea construcțiilor și organizarea producției și șantierelor după principiile eficienței fordiste și tayloriste. Dacă din proiectele lui unele și-au găsit aplicații în Franța interbelică, în România perioadei ele au stârnit prea puțin interes, în ciuda nevoii din ce în ce mai mari de locuințe ieftine. Coandă se arată astfel mult înaintea vremurilor românești și a preocupărilor arhitecților români; oricum, apare cu evidență că inginerii o luaseră înaintea arhitecților (încă de la sfârșitul anilor 1800, prin Anghel Saligny). Decalajul economic al României și urbanizarea întârziată, pe de o parte, poate formația *beaux-arts*-istă a arhitecților perioadei, pe de altă parte, nu i-au ajutat să se alinieze la problematica prefabricării care frământa lumea occidentală.

Am insistat asupra acestui aspect pentru că „avalanșa” prefabricării din România de după cel de Al Doilea Război Mondial pune în discuție o altă dimensiune a subiectului - cea politică. Evident că prefabricarea, mai ales a locuințelor (cea mai populară necesitate la care se așteaptă un răspuns de la orice guvern), devine inevitabil și o chestiune politică, de politică economică și socială. Ceea ce face ca, pe lângă aspectele de creativitate și eficiență tehnică care cad în sarcina inginerilor, arhitecților și industriașilor/producătorilor, prefabricarea să depindă de felul în care politicianul își gândește strategia de locuire și finanțarea acesteia. Într-un fel sau altul, în toate țările, căutările, experimentele și aplicarea diverselor sisteme de prefabricare pentru locuințe au depins de această împletire dintre inventivitatea profesională/tehnică și finanțarea acesteia (numai publică sau împreună cu cea privată).

Când însă prefabricarea capătă o dimensiune simbolică politic, când devine demonstrativă și propagandistică, aspectele profesionale își pierd sensul esențial și se supun ideologiei. Din instrument/cale de răspuns cât mai eficient la necesitatea de a construi rapid și mai ieftin locuințe decente (cel puțin comparabil de bune cu cele tradiționale), prefabricarea devine un scop în sine și își pierde raționalitatea în favoarea retoricii. Este ce s-a întâmplat și în România odată cu instalarea comunismului și dinamica lui locală.

Cercetarea Andreei Cel Mare ne prezintă cu obiectivitate, calcule comparative relevante și atenție la detalii semnificative, tabloul cronologic al prefabricării din România în relație cu evoluția politică și poziția profesioniștilor în raport cu aplicabilitatea prefabricării în condițiile reale ale țării. Ni se demonstrează în acest fel cum experiențele și realizările de până în 1958 au fost cele mai originale și mai adaptate condițiilor reale (materiale și de construcție); cum fascinația industrializării grele (sâmburele filosofiei economice a comunismului) a fost mai puternică decât raționalitatea economică, în ciuda a ceea ce arătau costurile reale; cum flexibilitatea prefabricării lasă locul celei „grele”, a cărei simbolistică ideologică este decisă de discursul lui Hrușciiov din 1954; cum vocea rațiunii profesionale este înghițită de hotărâri politice arbitrare... În fine, cred că acest tablou nu putea fi descris critic mai bine.

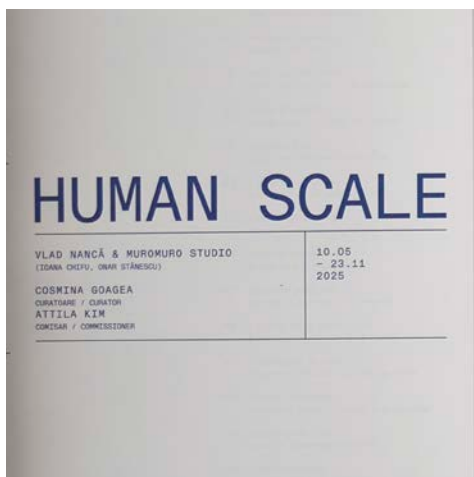
Îmi amintesc că prin anii 1970, poate încă studentă, citeam în biblioteca Uniunii Arhitecților o carte despre coordonarea modulară și îmi spuneam că, strict teoretic, prefabricarea, tipizarea, coordonarea modulară și industrializarea ar putea funcționa într-o economie centralizată. Volumul „Prefabricat în România” ne arată că nu e posibil atunci când o economie e condusă ideologic și nu realist/rațional. Poate că și decalajul economic joacă un rol; de ce în România prefabricarea grea a dat rezultate evident mai proaste decât „Plattenbauten” nemțești, de pildă, rămâne de văzut. Este una din întrebările spre care ne trimite volumul de față. Îmi doresc ca tot Andreea cel Mare să ne dea răspunsuri detaliate într-o nouă carte.

Deocamdată, volumul de față este o remarcabilă și foarte densă sinteză - prima de acest fel după știința mea - a unei experiențe arhitecturale în care trăim mulți dintre noi. Este o cercetare pe care niciun istoric de arhitectură și niciun istoric al perioadei nu o va putea ocoli de acum înainte. Este și o lectură captivantă, colorată și precisă în același timp, foarte frumos ilustrată și editată.

În final, trebuie să mărturisesc că asta este cartea pe care aș fi vrut s-o scriu după ce am început să descifrez felul în care proiectul comunist și-a pus amprenta asupra arhitecturii. Demonstrația Andreei Cel Mare este covârșitoare în acest sens. Pentru mine, și cred că pentru orice cititor, acest volum este un frumos cadou.

LANȘAREA CATALOGULUI HUMAN SCALE

Text: **Simona RĂDOI**

Catalogul poate fi achiziționat online.

DESPRE DESEN, ARHIVĂ ȘI SCARA UMANĂ ÎN ARHITECTURĂ

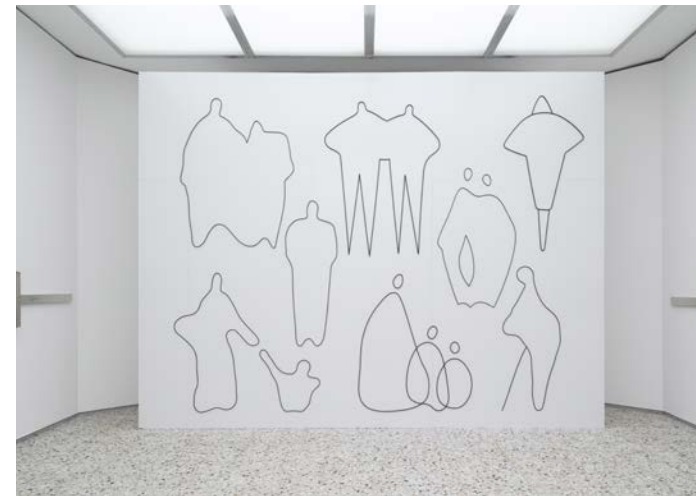
Expoziția Human Scale, participarea României la cea de-a 19-a Expoziție Internațională de Arhitectură - La Biennale di Venezia, s-a încheiat în noiembrie 2025. Catalogul publicat cu ocazia aceasta reunește documentarea expoziției și reproduceri ale lucrărilor prezentate, alături de texte semnate de coautori și de curatoare, care prezintă cadrul conceptual și conținutul proiectului. Structura catalogului propune un montaj între materialul de arhivă, intervențiile artistice și textele curatoriale, încurajând o lectură transversală a proiectului și punând în evidență straturile ideologice care traversează desenul de arhitectură din secolul al XX-lea.

Pe parcursul acestei ediții a Bienalei, Human Scale a propus o explorare a desenului de arhitectură ca instrument critic și arhivă a transformărilor sociale. Construit în jurul colaborării dintre artistul Vlad Nancă, studioul de arhitectură Muromuro (Ioana Chifu și Onar Stănescu) și curatoarea Cosmina Goagea, proiectul a investigat modul în care *omul-ca-semn* din desenele de arhitectură ale secolului al XX-lea și hărți istorice poate genera noi lecturi despre spațiu, memorie și practică profesională.

Structura publicației reflectă și modul în care proiectul a fost prezentat în Veneția, în cele două spații complementare: Pavilionul României din Giardini della Biennale și Noua Galerie a Institutului Român pentru Cultură și Cercetare Umanistică. Dacă pavilionul a funcționat ca un spațiu imersiv, reunind zece siluete sculpturale la scară reală, prezentate în dialog cu o selecție cronologică de desene și hărți istorice, într-un parcurs care aduce în prim-plan relația dintre corpul uman și spațiul construit, galeria a fost dedicată arhivei, cercetării și desenului ca suport de reflecție. Catalogul reunește aceste dimensiuni într-un parcurs coerent, care permite cititorului să urmărească atât intenția conceptuală, cât și materialul documentar al proiectului.

Textele din catalog abordează teme recurente pentru practica arhitecturală: desenul de mână ca formă de gândire, utopia ca instrument critic, harta ca mod de reprezentare și de organizare a spațiului, arhiva ca resursă activă, nu ca fond inert. Fără a propune răspunsuri definitive, publicația deschide întrebări legate de moștenirea arhitecturii secolului al XX-lea și de modul în care aceasta poate fi citită, reparată sau reinterpretată astăzi.

Prin conținutul său și prin calitatea editorială, catalogul Human Scale, publicat de Idea Design & Print, se adresează în mod direct arhitecților, studenților și cercetătorilor interesați de istoria recentă a arhitecturii românești și de relația dintre desen, ideologie și practică.

Imagini expoziție ICR Veneția, foto: YAP STUDIO

Dincolo de rolul său de documentare, catalogul *Human Scale* este conceput ca o publicație care poate fi parcursă și utilizată independent de expoziție. Ordinea materialelor, succesiunea imaginilor și raportul dintre texte și materialul vizual susțin o lectură activă, în care desenul și arhiva nu sunt prezentate ca simple obiecte istorice, ci ca resurse deschise pentru interpretare. Catalogul invită cititorul să revină asupra materialului, să compare, să coreleze și să construiască propriile conexiuni între desene, hărți și intervențiile artistice, funcționând ca instrument de cercetare și reflecție pentru practica arhitecturală contemporană.

„ARHITECTURA
AR TREBUI SĂ
VORBEASCĂ
DESPRE TIMPUL ȘI
LOCUL SĂU, DAR SĂ
TÂNJEASCĂ DUPĂ
ATEMPORALITATE”.

FRANK GEHRY (1929-2025)

Frank Gehry, arhitect și designer american de origine canadiană renumit pentru abordarea sa inovatoare și sculpturală a arhitecturii, recompensat cu Premiul Pritzker 1989, cea mai înaltă distincție în domeniu, este cunoscut pentru faptul că depășește limitele posibilului în arhitectură și creează structuri care sfidează normele convenționale de proiectare.

Stilul arhitectural al lui Gehry se caracterizează prin forme organice și fluide, utilizarea curajoasă a materialelor și senzația de mișcare.

Printre cele mai cunoscute concepte arhitecturale ale lui se numără Vitra Design Museum (Germania), prima lui clădire în Europa, Muzeul Guggenheim din Bilbao, Sala de concerte Walt Disney din Los Angeles și Fundația Louis Vuitton din Paris. El a proiectat și Guggenheim Abu Dhabi, a cărei construcție se încheie în anul 2025.

Pe lângă opera sa arhitecturală, Gehry a contribuit și la designul de mobilier și de produse. A colaborat cu entități precum Knoll și Vitra pentru a crea piese de mobilier care reflectă estetica sa arhitecturală. Frank Gehry a atras atenția națională cu linia sa de mobilier Easy Edges, realizată din carton ondulat și plăci fibrolemnoase, în timp ce reconstruirea propriei case, un bungalou în Santa Monica (1978-1988), i-a consolidat reputația de arhitect avangardist experimental. Folosind materiale comune pentru construcția de locuințe, cum ar fi aluminiul ondulat, placajul nefinisat și gardul din plasă de sârmă, a reușit să creeze spații bogate, interconectate. Caracterul aditiv și colaj al casei sale, bazat pe structuri semi-independente din lemn, a devenit limbajul semnătură al operei sale din anii 1980, care a fost prezentată în expoziția de Arhitectură Deconstructivistă a MoMA din 1988 și într-o retrospectivă a operei lui Gehry la Muzeul Whitney de Artă Americană în același an.

Lămpile în formă de pește proiectate
de Frank GEHRY

Casa lui Frank Gehry, Santa Monica, California

În anii 1990, limbajul formal al lui Gehry a cunoscut o înclinare către forme curbilinii complexe, dintre care cel mai remarcabil design al său rămâne Muzeul Guggenheim Bilbao, Spania (1997). El concepe aceste forme printr-o serie de schițe manuale în stil liber, care au câștigat progresiv în complexitate datorită, în parte, progreselor înregistrate în domeniul software-ului. Această dezvoltare formală a arhitecturii sale a devenit semnătura lucrărilor sale ulterioare.

Născut în 1929, în Toronto, a căutat mereu un mod de a exprima mișcarea, după cum însuși a mărturisit. A absolvit studiile de arhitectură la University of Southern California în

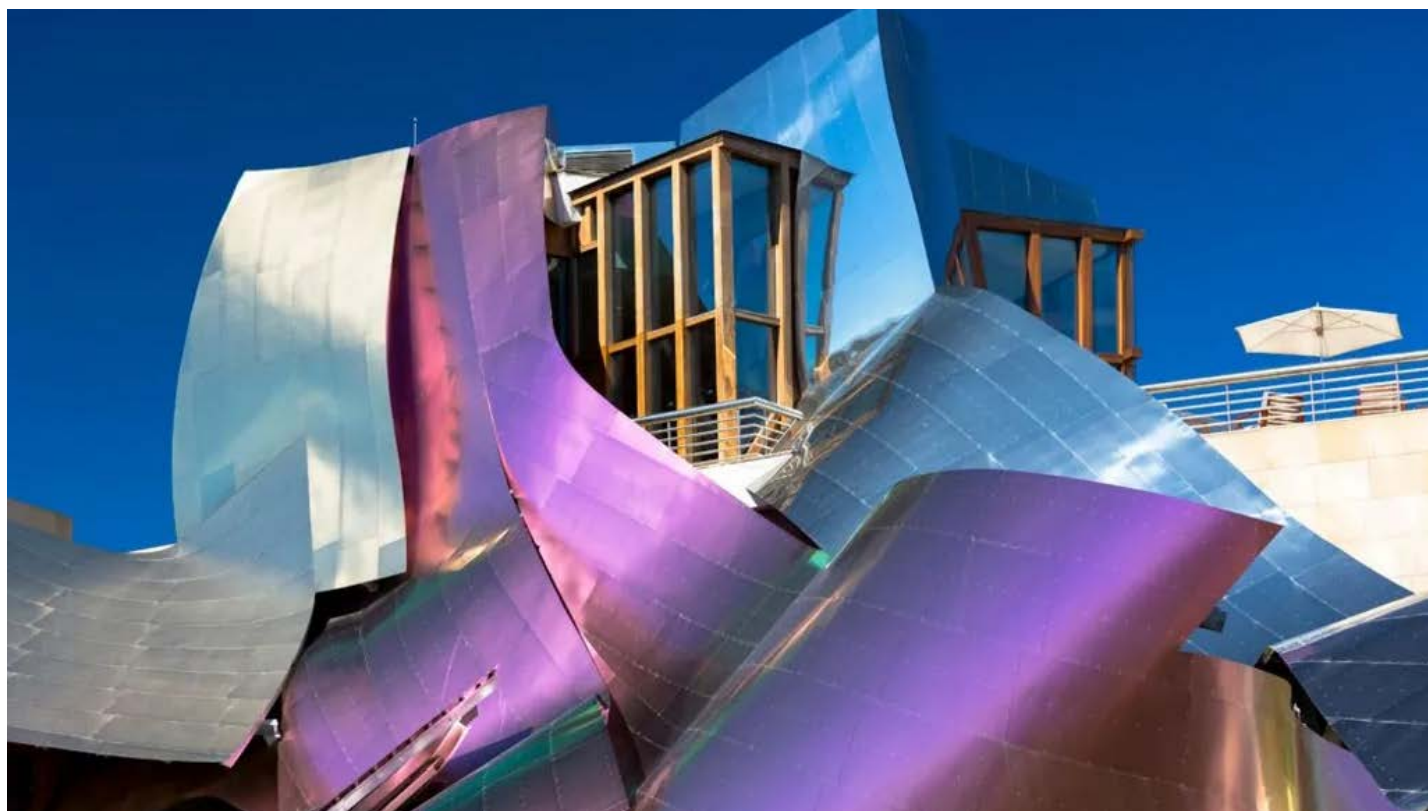
1954 și s-a înscris la Școala de Design a Universității Harvard pentru a studia urbanismul, dar a renunțat la scurt timp și s-a întors la Los Angeles. Acolo a lucrat la Gruen Associates până în 1962, când și-a înființat propria firmă.

De-a lungul timpului, lucrări ale sale, care se regăsesc în importante colecții publice din lume, au fost expuse la Musée National d'Art Moderne - Centre Georges Pompidou, Museum of Modern Art New York și Whitney Museum of American Art.

Gehry a explorat forma sculpturală a arhitecturii ca o propunere sintetică și unificatoare.

Muzeul Guggenheim Abu Dhabi, Emiratele Arabe Unite

Hotelul Marqués de Riscal, Elciego, Spania

Despre Frank GEHRY

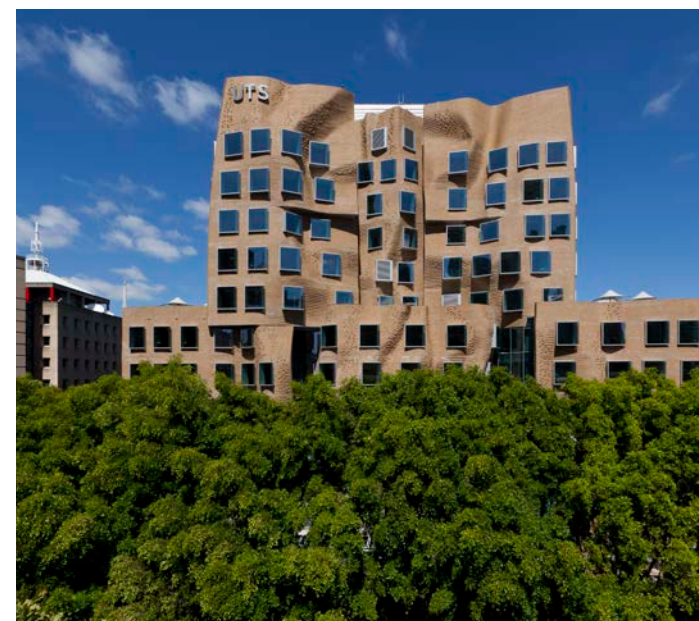
Philip JOHNSON - În februarie 1998, nașul postmodernismului, a stat în fața strălucitorului Muzeu Guggenheim din Bilbao, Spania, și l-a declarat pe Frank Gehry „cel mai mare arhitect pe care îl avem astăzi”.

Daniel LIBESKIND - Frank Gehry ar trebui sărbătorit pentru originalitatea sa extraordinară - un arhitect care a schimbat cu siguranță cursul arhitecturii, subliniind că asta era mai întâi o artă și abia în al doilea rând un serviciu. A fost un prieten ale cărui lucrări au fost întotdeauna provocatoare și surprinzătoare.

Barack OBAMA i-a conferit Medalia Prezidențială a Libertății la Casa Albă. Premiul este cea mai înaltă distincție civilă a Statelor Unite pentru pionierii științei, sportului, serviciului public, drepturilor omului, politiciii și artelor.

Muzeul Guggenheim, Bilbao, Portugalia

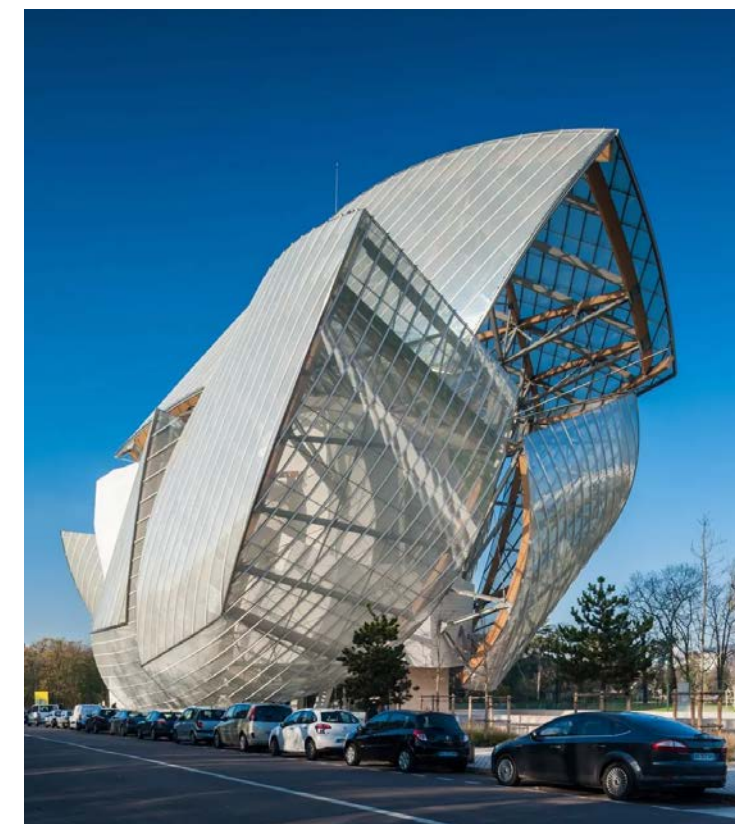
Clădirea Dr. Chau Chak Wing, Sydney, Australia

Muzeul Culturii Pop, Seattle, SUA

Sala de concerte Walt Disney, Los Angeles, SUA

Clădirea Fundației Louis Vuitton, Paris, Franța

Unul dintre cei mai importanți arhitecți ai lumii, Gehry a lăsat o amprentă profundă asupra peisajului arhitectural mondial, proiectând unele dintre cele mai îndrăznețe structuri experimentale ale secolului al XX-lea, inclusiv Bilbao, Muzeul Guggenheim din Spania, Sala de Concerte Walt Disney din Los Angeles, Fundația Louis Vuitton din Paris, Muzeul Culturii Pop din Seattle și Casa Dansantă din Praga. Gehry a fost recunoscut deoarece clădirile sale „demonstrează puterea arhitecturii de a uimi și de a revitaliza comunitățile”.

Inspirat de bunica sa, cariera lui a început în Canada natală, construind case și orașe imaginare cu materiale uzate din magazinul de unelte al bunicului său. Astăzi este renumit pentru arhitectura sa de mari dimensiuni, cel mai faimos fiind Muzeul Guggenheim din Bilbao, care a declanșat un val curajos de proiecte arhitecturale emblematice la nivel mondial, care au revigorat în mod curios cartierele și orașele lor.

„Frank Gehry și-a petrecut viața regândind formele și mediile, aparent chiar forța gravitațională”, a declarat președintele Obama la ceremonia de premiere. „A răsturnat ideea despre cum ar putea fi arhitectura, reutilizând fiecare material disponibil, de la titan la tuburi de prosoape de hârtie. Opera lui Frank ne învață că, deși clădirile pot fi robuste și fixate pe pământ, ca orice mare operă de artă, ele ne pot ridica moralul - pot înălța și ne pot lărgi orizonturile.”

Piers TAYLOR, fondatorul Invisible Studio - Gehry „a iritat, încântat, nedumerit, energizat și înfuriat lumea arhitecturii de-a lungul carierei sale de șase decenii. A fost o excepție, iar fără excepții, arhitectura ar fi o artă plictisitoare și precaută.

Disparația sa marchează sfârșitul unui anumit tip de asumare a riscurilor și ne amintește că arhitectura, în forma sa cea mai vie, rareori se aliniază așteptărilor.

Frank Gehry a fost un arhitect care a făcut imposibilă afirmația că arhitectura ar putea vreodată să stea liniștită într-un colț. Timp de jumătate de secol, Gehry a iritat, încântat, nedumerit, energizat și înfuriat lumea arhitecturii, nu pentru că se ocupa de spectacol de dragul lui, ci pentru că a arătat că arhitectura poate fi construită din cotidian, poate crește din circumstanțe și poate produce în continuare unde de șoc cultural resimțite în întreaga lume”.

Brad Pitt: Actorul este un admirator declarat și un prieten apropiat al lui Gehry. Pitt a studiat designul asistându-l pe arhitect în biroul său din Los Angeles și l-a descris adesea ca pe un mentor.

The Simpsons: Gehry a fost omagiat prin includerea sa ca personaj (voce proprie) într-un episod din *The Simpsons*, o recunoaștere rară a statutului său de „pop icon” în cultura de masă.

Magnatul luxului **Bernard Arnault** l-a ales pentru a proiecta **Fundația Louis Vuitton** din Paris, descriind colaborarea ca pe o întâlnire a viziunilor artistice de excepție.

Walt Disney: Gehry a proiectat emblematica **Walt Disney Concert Hall** din Los Angeles, devenind arhitectul preferat al instituțiilor culturale patronate de familii influente.

Refik Anadol: Artistul digital contemporan a folosit inteligența artificială pentru a reimagina proiectele lui Gehry într-o expoziție la Guggenheim Bilbao, subliniind influența sa continuă asupra noii generații de artiști.

În 2026, aprecierea față de geniul său este marcată prin evenimente majore:

Retrospectivă Majoră (2026): Fundația Serralves din Portugalia organizează, între mai și octombrie 2026, o amplă retrospectivă dedicată carierei sale, reunind zeci de proiecte iconice.

Guggenheim Abu Dhabi: Deschiderea oficială a acestui muzeu monumental, proiectat de Gehry, este așteptată în cursul anului 2026.

Ilustrații / Lucrări reprezentative

- Muzeul Guggenheim din Bilbao
- Muzeul de Design Vitra din Germania este prima sa clădire din Europa
- Sala de Concerte Walt Disney din Los Angeles
- Fundația Louis Vuitton din Paris
- Muzeul Culturii Pop din Seattle
- Casa Dansantă din Praga

8 Spruce Street, New York, USA

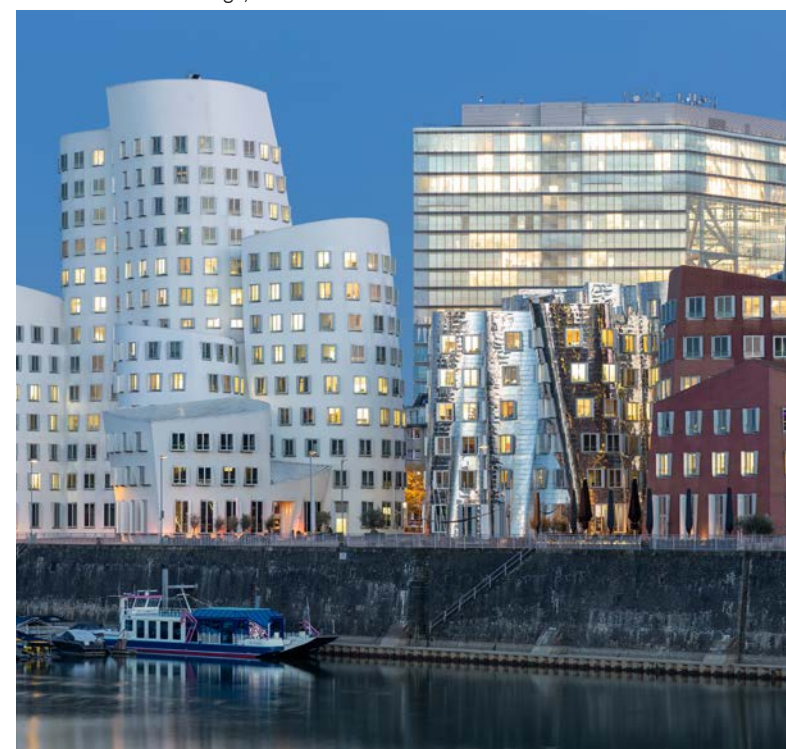
Gehry-Tower, Hanovra, Germania

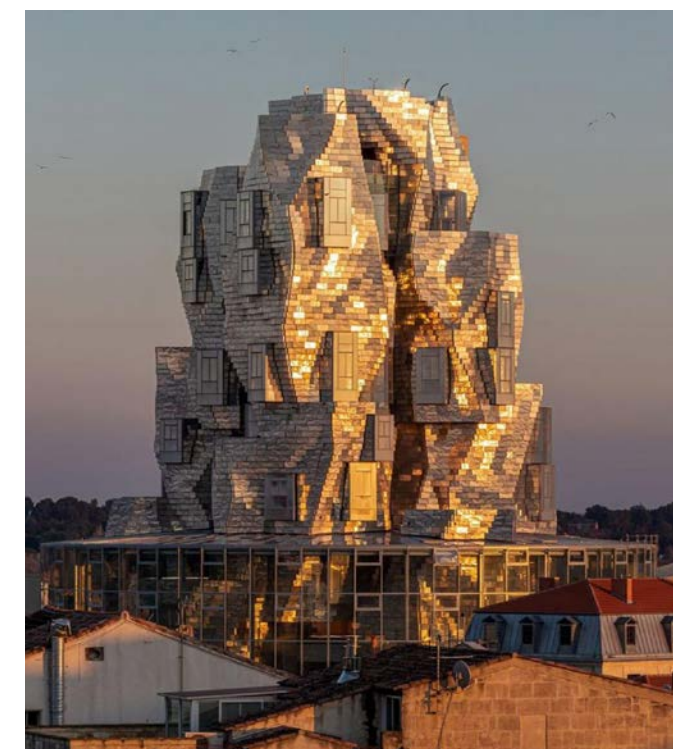
Fosta centrală electrică Battersea, Londra, Anglia

Casa Dansantă din Praga, Cehia

Ansamblul Neuer Zollhof, Düsseldorf, Germania

Campusul de Artă și Cultură, Arles, Franța

UN DESTIN ÎN SLUJBA ARHITECTURII

Text: Emil STĂNESCU

VASILE ȚELEA (1943-2025)

„Un omagiu pentru un om de o rară finețe, blândețe și o ținută exemplară, de intelectual rasat! Da, voi scrie!”, acesta era răspunsul la e-mailul distinsei doamne Ileana Tureanu, care îmi adresa rugămintea de a scrie 2-3 pagini despre marele nostru prieten, arhitectul Vasile Țelea, cu precizarea: „Nu este nevoie să vă spun din ce considerente”.

Nu, nu mai era cazul de vreme ce ne făcuserăm simțită prezența, în mod solidar, în acea tristă zi de noiembrie, la capela și pe aleile Cimitirului armenesc din Pantelimon, unde i-am adus câteva flori care să ne înșenineze durerea mută, la un final cutremurător, și să-l conducem pe ultimul drum...

A trebuit să mă ridic totuși la viață și iată forma în care am avut puterea să mă exprim la despărțirea de acest om greu încercat, dar care a sublimat totul într-o lucrare unică, cuprinsă într-o lumină exemplară, în monumentala sa operă scrisă și desenată, aidoma unui orfevru de sorginte renascentistă, întru mărirea Arhitecturii și a arhitecților din România ultimilor 135 de ani: *Arhitectura în România modernă și contemporană!*

Adio, prieten drag!

PRIETENULUI...

Am să scriu despre tine prietene
care m-ai întâlnit din întâmplare,
aruncat la țarm cum eram
printre alge și pene de păsări de mare.
Am să-mi reamintesc toate: straiete putrezite,
duhoarea sărată a scoicilor ce mă acopereau
și alergarea ta, nesfârșita ta alergare
spre trupul meu avortat de Mare.

Cine te-a trimis să faci observații
în tainița Mării-podită cu crini,
de-a trebuit, dintr-o dată
să vii, să mă vezi, să mă scoți spre lumini?

Ce dezastru te adusese până acolo?
Cum de ți se întâmplase și ție?!
Cum de-ai ajuns ca și mine să strigi: „Sunt, iată, încă viu!
Sunt viu!” și m-ai atins cu palmele astea
pline de urme de scoici și de stânci și nisip

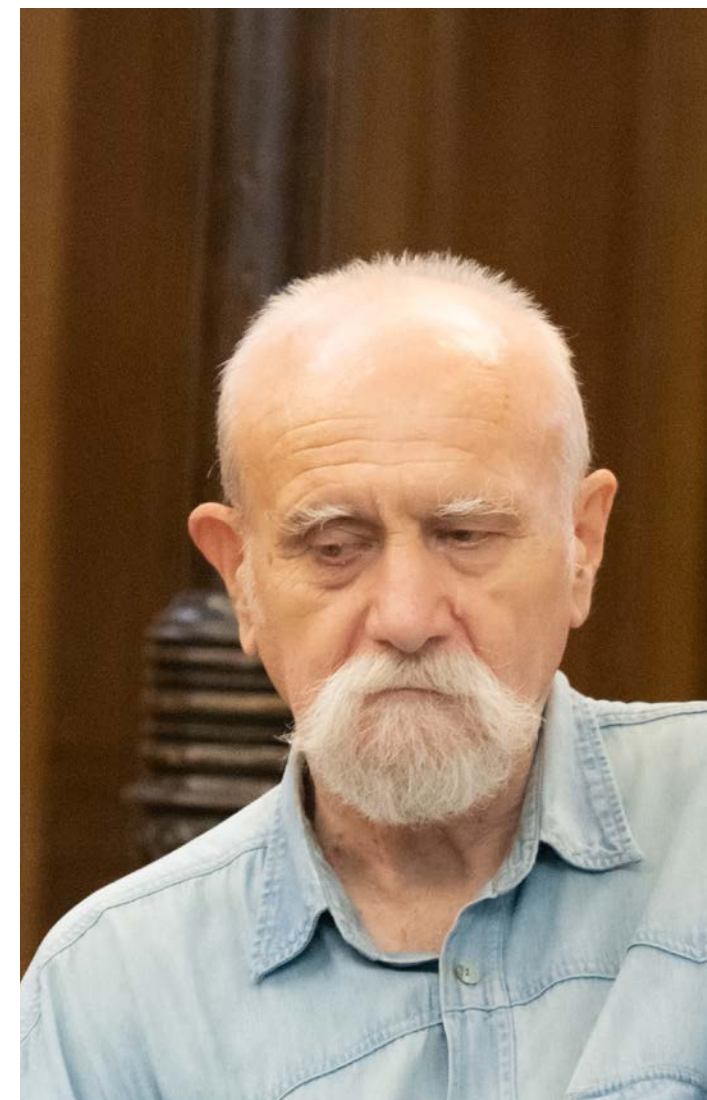

înalte și-adânci. Și cu ochii tăi morți, cum de mai poți să suspini?

De-ai fost, ori nu, adus de pești sau delfini,
cine te-a dat neființei Mării,
ce soartă-ai avut, ce-s tălpile astea
arse de focul uitat din cine mai știe ce stea?
Cum de m-ai întâlnit acolo, prietene,
cum n-ai observat alte lărgimi,
poate cioburile mării sau pietrele,
cum doar ale brațelor mele ruini?

Am să las firul memoriei să se depene
și-am să reînvii prin el lumini
venind din îndepărtatele și de mult
uitele rădăcini!

Ca despre vraciu mereu neobosit,
ca despre păzitorul ținutului dinspre spini,

ca despre amintirea din marea de faste ruini
am să scriu despre tine prietene, cu brațele mele încă țepe.

Despre tine, imensul meu contemporan
am să scriu, niciodată în van,
ca despre apa care mă poartă, mă ține,
cu adâncă iubire pe muchie de lume.
Ca despre Mama cea fără pată sau rușine
am să scriu, omule, despre tine,
oricând imensa Mare-Timp cea mare
mă va renaște viu și la-ntâmplare.

Poate că mare de albastru
sau poate rouă albă-am să mă fac,
dar în lumina ta, prieten drag,
nicicând n-am să apun și n-am să tac...

Născut la Târgoviște, arhitectul **Vasile Haralambie Țelea** a fost arhitect diplomat al Institutului de Arhitectură din București, din 1966. Proiectul de diplomă, sub îndrumarea arh. Richard Bordenache, a avut ca temă: „*Valorificarea centrului istoric din Târgoviște*”.

În perioada 1966-1969 a lucrat în Institutul de proiectare din Constanța, secția Litoral, unde în colectivul lui **Șerban Manolescu** a participat la întocmirea planului general al stațiunii Venus și la proiectarea zonei de căsuțe-vile, a restaurantului Orion și restaurantului de la hotel Ileana din stațiune.

Între 1970-1982, în cadrul Institutului de proiectare al UCECOM a proiectat:

- Case de modă la Arad (1978), Sibiu (1980), Slatina (1982);
- Unități de prestări servicii ale Cooperației Meșteșugărești: Târgu Neamț (1971), Huși (1973), Târgu Jiu (1973), Motru (1974), Focșani (1974), Baia Mare (1979);
- Bloc atelier de confecții și covoare „Sporul” București (1973);
- Hotel, 150 de locuri, strada Vulturilor, Sovata, 1982;
- Stație service auto, șoseaua Colentina / strada Nicolae Apostol, București, 1980.

A colaborat la Carpați Proiect pentru Ansamblul hotelier Amfiteatru din stațiunea Olimp (1972) cu **Șerban Manolescu**, iar la Academia de Științe Sociale și Politice „Leu” din București, 1977, cu **Constandin Rulea**.

Între 1982-2000 a activat la Carpați Proiect, dintre lucrările realizate aici fiind de menționat:

- Ambasada României la Cairo (Egipt) 1997;
 - Casa de Oaspeți a BNR din str. Dr. Staicovici, București, 1996;
 - Extindere Hotel Flora București, 1998, cu **Șerban Manolescu**;
- În cadrul BIP (București International Proiect) între 2000-2010 a participat la realizarea unor lucrări precum:
- Gara nouă din Fetești, 2010, cu arh. **Sorin Gabrea**;
 - Ansamblu de locuințe „Emerald”, str. Tuzla, București, 2008;
 - Imobil birouri BCR, bd. Carol I, Câmpina, 1998 cu **E. Sagatelian**;
 - Modernizare sedii de birouri Petrom din Băicoi și Bolintin Vale, Videle, 2004-2008.

În ultimii 20 de ani, împreună cu arh. **Gabriel Tureanu** a realizat mai multe locuințe individuale și colective în București.

Lucrări proiectate în județul Dâmbovița:

- Modernizare sedii de birouri Petrom, Târgoviște și Moreni 2004-2008;
- Reabilitare școli în județul Dâmbovița 1998-2002, executând și școli noi la Buciumeni/Valea Leurzii și Ghimpați.

Complex Amfiteatru Panoramic Belvedere, Hotel Neptun-Olimp

Extindere Hotel Flora București, actual Crowne Plaza

Ambasada României la Cairo (Egipt)

Preocupat de istoria arhitecturii a publicat:

- *Arhitectura secolului XX* - Editura Capitel, Buc., 2005;
- *Personalități ale arhitecturii românești 1880-2010* (2 vol.), Editura Rentrop and Straton, Buc., 2014;
- *Dicționarul arhitecților din județul Dâmbovița*, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2022, cu Emil Stănescu;
- *Armenii din arhitectura românească*, Editura Ararat, Buc., 2023, cu Ileana Tureanu;
- *Personalități ale arhitecturii românești 1859-2023*, Editura Rentrop and Straton, Buc., 2023;
- *Arhitectura „decentă” comunistă a Târgoviștei și a orașelor din sud*, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2024, cu Emil Stănescu;
- *Arhitectura în România modernă și contemporană*, (2 vol.), Editura Ararat, Buc., 2024.

Referitor la aceste lucrări, arh. **Ileana Tureanu** scria în *Postfața* la cele două volume din „Personalități...”:

„O țară care își iubește valorile arhitecturale (fie ele monumente sau gazde ale unor monumente istorice), o țară care își respectă specialiștii și creatorii, o țară care își prețuiește trecutul (pentru a-și aborda mai temeinic viitorul) creează și păstrează Arhive, Centre de Studii și cercetare, mediateci, biblioteci...”

Generații de arhitecți - de la simplii meseriași până la creatorii de școală și curente artistice - stau în aceste tezaure culturale, catalogați, fișați, structurați în așteptarea cercetătorilor care să-i înțeleagă, să-i analizeze, să-i ierarhizeze și să le găsească sensuri și semnificații distincte. Fascinația arhivelor constă în continuitate, constanță, imparțialitate și pedanterie. Arhivele consemnează, nu emit judecăți! Arhivele sunt organisme vii care cer să fie scormonite, studiate, completate. Arhivele sunt materia primă a studiilor și cercetărilor din domeniu. [...]

Arhitectul **Vasile Țelea** oferă publicului larg și specialiștilor o solidă bază de informare și un prețios instrument de lucru. El furnizează, ca materie primă, panorama arhitecților români, fără a face judecăți de valoare, ierarhii, clasamente. [...]

În marea sa generozitate, tenacitate și devotament, arhitectul **Vasile Țelea** a creat un instrument neprețuit pentru studiile esențiale despre arhitectura românească modernă și contemporană. Îi mulțumim!”

ACTIVITATEA COLEGIULUI DIRECTOR ȘI A SENATULUI

Text: Mirela MERCURIANU

ȘEDINȚA COLEGIULUI DIRECTOR DIN DATA DE 13.10.2025

Subiectul aflat pe ordinea de zi a ședinței a fost aprobarea evenimentului Expoziție „**Archi-Femmes**” și aprobarea finanțării cheltuielilor evenimentului organizat de UAR la Strasbourg, în Franța, în colaborare cu Consulatul României la Strasbourg, Ecole Supérieure D’Architecture De Strasbourg, în perioada 7 noiembrie - 10 decembrie 2025, cu vernisaj pe 25 noiembrie 2025.

S-A EMIS:

Decizia nr. 26 din 13.10.2025 pentru aprobarea evenimentului Expoziție „**Archi-Femmes**” și pentru aprobarea finanțării cheltuielilor evenimentului organizat de UAR la Strasbourg, în Franța.

ȘEDINȚA COLEGIULUI DIRECTOR DIN DATA DE 16.12.2025

Subiectele aflate pe ordinea de zi a ședinței au fost următoarele:

- Aspecte legate de convocarea și organizarea Conferinței Naționale din 2026.
- Prelungirea contractului cu Rețeaua de sănătate Regina Maria pentru anul 2026.
- Aspecte privind modificarea prețului Revistei Arhitectura pentru actualizarea acestuia cu noile condiții economice privind creșterea costurilor de tipografie și alte costuri de producție.

ȘEDINȚA SENATULUI DIN DATA DE 02.10.2025

Principalele subiecte aflate pe ordinea de zi a ședinței au fost:

- Solicitare finanțare cheltuieli de funcționare - Filiala Muntenia a UAR
- Premiile Bienalei Naționale de Arhitectură 2025 „ALTFEL”
- Primiri de noi membri
- Rectificarea bugetară

S-AU EMIS:

HOTĂRÂREA nr. 8 din 02.10.2025 privind rectificarea bugetară

HOTĂRÂREA nr. 9 din 02.10.2025 privind cuantumul premiilor acordate în cadrul Bienalei Naționale de Arhitectură Ediția a XVI-a cu tema „ALTFEL”

HOTĂRÂREA nr. 10 din 02.10.2025 privind acordarea Premiului Opera Omnia la Bienala Națională de Arhitectură 2025, Ediția a XVI-a cu tema „ALTFEL”

HOTĂRÂREA nr. 11 din 02.10.2025 privind primirea de noi membri

ȘEDINȚA SENATULUI DIN DATA DE 16.12.2025

Subiectele aflate pe ordinea de zi a ședinței au fost:

- Convocarea Conferinței Naționale ordinare pentru alegeri din 2026
- Prelungirea contractului cu rețeaua de sănătate Regina Maria pentru anul 2026 - aprobare pentru ultima oferta
- Aprobarea contribuției membrilor la susținerea programului social de sănătate derulat prin rețeaua Regina Maria
- Modificarea și completarea Hotărârii Senatului nr. 7 din 27.02.2020 privind unele măsuri de plată a cotizației restante, cu modificările și completările ulterioare
- Proiectul de hotărâre a Senatului de aprobare a prețului Revistei Arhitectura
- Primiri de noi membri

S-AU EMIS:

HOTĂRÂREA nr. 12 din 16.12.2025 privind convocarea Conferinței naționale ordinare din 2026

HOTĂRÂREA nr. 13 din 16.12.2025 privind programul social derulat prin rețeaua de sănătate Regina Maria

HOTĂRÂREA nr. 14 din 16.12.2025 privind contribuția membrilor la susținerea programului social derulat prin rețeaua de sănătate Regina Maria

HOTĂRÂREA nr. 15 din 16.12.2025 privind contribuția simpatizanților pentru programul social de sănătate prin rețeaua de sănătate Regina Maria

HOTĂRÂREA nr. 16 din 16.12.2025 de modificare și completare a Hotărârii Senatului nr. 7 din 2.02.2020 privind unele măsuri de plată a restanțelor cotizației

HOTĂRÂREA nr. 17 din 16.12.2025 pentru aprobarea prețului Revistei Arhitectura

HOTĂRÂREA nr. 18 din 16.12.2025 privind primirea de noi membri

HOTĂRÂREA nr. 19 din 16.12.2025 cu privire la primirea doamnei Caroline Fernolend ca membru de onoare al Uniunii Arhitecților din România

A man is shown from the chest up, wearing a white climbing helmet with the brand name 'MAMMUT' visible on the side. He is also wearing a grey climbing harness. He is holding a clear plastic water bottle with a blue cap and drinking from it. The bottle has a label that reads 'Perla Harghutei' and 'Purified Natural Water'. He is rappelling down a blue rope, and an orange rope is also visible. The background is a bright, sunny outdoor setting with a clear blue sky and a blurred view of a valley or town below.

*Perla
Harghutei®
iubește Natura*

**APĂ DE BINE
PENTRU OAMENI
CA TINE.**

ARHITECTURA

REVISTA UNIUNII ARHITECȚILOR DIN ROMÂNIA FONDATĂ ÎN 1906

ALTFEL

Bienala Națională de Arhitectură – 2025

GALA „GÂNDIT ÎN ROMÂNIA”

EDIȚIA „ION MINCU”

FONDATOR MIHAI VIȘINESCU